

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΑ' 15
ΜΑΪΟΥ 1911

ΟΙ ΧΩΡΟΙ

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας, δπως λέγει ἡ κλασικὴ φράσις, ἀλλ ἀπολύτως τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας, αὐτὸ καὶ δχ ἄλλο κανένα, εἰνε οἱ ἐθνικοὶ χοροί, τὸ αἰφνίδιον τίναγμά των ἀπὸ τὸν ὕπνον, ἡ ἔκλαμπτος ἀνάδυσίς τεν εἰς ἀπόθεώσιν ωμυμῶν καὶ σχημάτων. Γιὰ τὰ «Παναθήναια» τοῦλάχιστον δὲν ἡμπορεῖ γὰ συμβαίνῃ ἄλλοιδες. Φιλολογικὴ ἐπιμεώρησις, ποὺ εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ κλείσῃ εἰς τὰς σελίδας τῆς τὸν ἀστερισμὸν δλωγτῶν ὁνδύμάτων δσα ἐπρωτοστάτησαν εἰς τὴν σύγχρονον νεοελληνικὴν τέχνην, τὸν ποιητήν, δποῖος ἔξετύλιγε τὸ δημοτικὸν τραγοῦδι, τὸν διηγηματογράφον, ποὺ μᾶς ἔφερεν ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν Ἀριουραν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὸν λαογράφον τοῦ δποίου ἡ δίκελλα ἐφωσφόριζεν ἀπὸ τὸ φῶς γεοελληνικοῦ μύθου ἀναστημέντος, τὸν θεατρικὸν συγγραφέα, τὸν ζωγράφον, τὸν μουσουργόν, δλους δσοι ἐπλανήθησαν εἰς αὐτὴν τὴν δημιουργίαν—περιοδικὸν καθὼς αὐτὸ αἰσθάνεται δτι οὗτως ἡ ἄλλως εἶχε δώσει ἔνα μικρὸν κίνημα διὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν ἐθνικῶν χορῶν, ἡ δποία εἶνε μία ἔορτὴ Τέχνης ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας εἰς τὴν ίστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγνήσεως.

«Ἐνθυμηθεῖσα αἰφνίς ἡ Ἑλλὰς—ἔγραφε συνάδελφος τὴν ἐπομένην τῆς ἔορτῆς τοῦ Δημοτικοῦ—τὰ βαθύτατα τῆς φυλῆς, τὸν Ρυθμὸν καὶ τὸν Ἡχον, μὲ τοὺς δποίους τὸ ἔλληνικὸν δένδρον ἐβλάστησε καὶ ἐπολλαπλασιάσθη, ἐκίνησε τὸ ἄνθος τῶν παρθένων τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὰ καλλίτερα παρθενικὰ κορμιὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ σοῦ παρουσιάζει χρευτικὰ συμπλέγματα ἃξια λεπτοτέρας ὀρχαῖας ἀγγειογραφίας—εἴνε κάπως ἀκατανόητος. Διὰ τὴν χρονογραφίαν ἐν τούτοις ἀναφέρομεν πῶς ἤρχισεν ἡ ἐργασία. Καὶ ἐδῶ ἔρχεται δικαιωματικῶς πρῶτον ἔνα ὄνομα, ποὺ τὸ ἔχομεν ἀναφέρει πολλάκις καὶ θὰ τὸ ἀναφέρωμεν πάλιν μὲ πολλὴν τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Παρρέν. Ἡτο

καμαρωτὸς καὶ θαυμάσιος ἥλθεν ὁ εἰρηνικὸς πατριωτισμὸς τῆς τέχνης, ὁ χορὸς τῆς νέας Ἑλλάδος, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ μιμικὴ τῶν γάμων του, τῶν πανηγυρῶν, τῶν κεφιῶν τοῦ νεοελλήνος, τὸ χαρούσυνον αὐτὸ ἀνάβουσμα τῆς ψυχῆς μᾶς φυλῆς. Ἄλλα Θεέ! αὐτὸ ἥτο ζωντάνεμα τῆς τέχνης τῶν πριμιτίφ. Παρθένοι ἐπήδησαν ἀπὸ τοὺς πίνακας τοῦ Γριλαντάντσιο, τοῦ Λίππι, τοῦ ΦράἈγγελικο καὶ είδομεν τὰ κορίτσια τῶν φρέσκων τῆς Βίλλα Λέμμι καὶ τῆς «Ἀνοτέξεως τοῦ Μποτιτσιέλλη νὰ κινοῦνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Δημοτικοῦ θεάτρου διὰ τὸ φύσημα ἔαρινόν».

Ο διμύραμβος αὐτὸς δὲν ἔχει καμμίαν ὑπερβολὴν. Εἶνε φωτογραφικῆς ἀριθμείας. Τὰ Ἀνθεστήρια τοῦ Δημοτικοῦ ἦσαν μία νεολληνικὴ δπτασία. Τὸ ἀνεξήγητον εἶνε μόνον πῶς ἔγιναν αὐτὰ δλα εἰς ἔνα χρονικὸν διάστημα μόλις ἀρκετὸν διά καὶ νὰ θωπεύσῃ κανεὶς τέτοιαν ἰδέαν, δχι καὶ νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Ἐδῶ ἐθνικατούργησε πράγματι ἡ δύναμις τῆς γυναικός. Τί πίστιν, τί ἰδεαλισμόν, ἀναπτύσσει δταν θελήσῃ νὰ ἐργασθῇ! Γιὰ τὸ ἰδιόκιν μας φῦλον αὐτὸς ὁ γυναικείος ἥλεκτρισμός, δποῖος εἰς ἔνα πιωχόταν χρονικὸν διάστημα συνθέτει μίαν δλόκηδον κοινωνίαν χρευτριῶν, ἀνασκαλεύει χαρτιά, ἐπιστρατεύει χροδιδιασκάλους, μαέστρους, βιολιά, φλογέρας, καταστρώνει, ἐφαρμόζει, δργανώνει, διδάσκει, ἀναστατώνει, σκηνοθετεῖ, διαλέγει τὰ καλλίτερα παρθενικὰ κορμιὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ σοῦ παρουσιάζει χρευτικὰ συμπλέγματα ἃξια λεπτοτέρας ὀρχαῖας ἀγγειογραφίας—εἴνε κάπως ἀκατανόητος. Διὰ τὴν χρονογραφίαν ἐν τούτοις ἀναφέρομεν πῶς ἤρχισεν ἡ ἐργασία. Καὶ ἐδῶ ἔρχεται δικαιωματικῶς πρῶτον ἔνα ὄνομα, ποὺ τὸ ἔχομεν ἀναφέρει πολλάκις καὶ θὰ τὸ ἀναφέρωμεν πάλιν μὲ πολλὴν τιμὴν καὶ εὐχαρίστησιν τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Παρρέν. Ἡτο

ΑΙΓΑΙΟΧΟΡΕΥΤΡΙΑΙ, Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΈΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

φυσικὸν νοῦς φιλολογικὸς νὰ συλλάβῃ πρῶτος εἰς τὴν ἀριτότητά της μίαν ἰδέαν, ἡ δποία εἶνε ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ ἀρτία καὶ ἀνάγλυφρος ἐὰν κανεὶς δὲν ἔχει ποτισθῆ ἔως τὸ κόκκαλο ἀπὸ τὸν νεοελληνισμὸν καὶ τὸ πνεῦμα του. Τὸ καταστατικὸν τῆς ἴδρυμείσης ἀπὸ τὴν κυρίαν Παρορὲν Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων (1896) περιλαμβάνει ὅμηρος ὡς σκοπὸν τὸν καλλιτεχνικὸν τμῆματός της τὴν «παρὸ» εἰδικῶν προσώπων μελοποίησιν δημοτικῶν δημοτικῆς μουσικῆς κατωτέρῳ δὲ «τὴν συστηματοποίησιν καὶ διδασκαλίαν χορῶν ἔθνων καὶ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰς αἰθούσας.» Ἡ καλούμενην ἄλλοι σκοποὶ ἐναρμονισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος, δπως ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ρυθμῶν καὶ τῶν σχεδίων τῆς ἑλληνικῆς τέχνης εἰς τὰ ἔρχοχειρα καὶ τὴν βιωμηχανίαν — ἐπάνω κάτω ἐκεῖνο, ποὺ θαυμάζεται σήμερον εἰς τὴν τελευταίαν καλύβα τῆς Σουηδίας — ἡ σύστασις καλλιτεχνικῶν γυναικείων ἐργαστηρίων κτλ. Δυνοτυχῶς ἡ πλειοψηφία τῶν κυριῶν τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων ἔθεωρησε τὴν σύστασιν τῶν τμημάτων αὐτῶν ὃς μὴ ἐπείγουσαν καὶ πρὸ δικταστίας τὰ διέγραψεν ἀπὸ τὸ Καταστατικόν. Ἐκτοτε ἔχομεν . . . σετσεσιόν. Ἡ κυρία Παρορὲν διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς ἰδέας της ὡς πρὸς τὴν καλλιτεχνικήν γυναικείαν δρᾶσιν ἰδρυσε τελευταίως νέον σωματεῖον μὲ στοιχεῖα νέα, τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων (Lyceum Club). Ἰδρύματα ὥσταν αὐτὸν ὑπάρχουν εἰς δλας τὰς πρωτευούσας

δίαν εἰς τὴν α' τάξιν τοῦ Λυκείου, τὴν σχηματισθεῖσαν διὰ τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια. Ἡ βασιλίσσα τοῦ ἑλληνικοῦ ἄσματος, ἡ κυρία Φωκᾶ, θαυματουργεῖ κ' ἐδῶ. Χάρις εἰς αὐτήν, ποὺ παρέσχε τὴν ἀνθοδέσμην τῶν Φωκιδίων—δπως ὀνομασθησαν αἱ μαθήτριαι της — ἀναζοῦν τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια μὲ ἑλληνικὴν προφοράν. Ποιά δὲ σύμπτωσις! Εἶνε χαρακτηριστική, ἂς τὴν ἀναφέρωμεν. Εἰς τὴν ἀνάστασιν τῶν χορῶν πρωτοστατοῦν αἱ κυρίαι δημοτικῶν ποιητῶν καὶ λαογράφων τῆς νέας Ἑλλάδος. Αἱ κυρίαι Πολίτου, Παλαμᾶ, Δροσίνη, Θεοδωροπούλου.

Ἐτοιμοι! Καλούμεθα εἰς τὸ Δημοτικὸν Θέατρον τὸ βράδυ τῆς 5 Μαΐου καὶ οὗτε περισσότερον οὗτε διλιγάτερον — μᾶς παρουσιάζεται μία νεοελληνικὴ δπτασία, τὰς ὑπερτάτας εὐγενείας τῆς δποίας ὃταν ἡμποροῦσε νὰ συλλάβῃ εἰς ἔνα ἀπὸ τοὺς ἔξι χωριστούς, τοὺς ἀσυνοδεύτους, τοὺς μονήρεις ἔκεινους στίχους του εἰς ἔνα καὶ μόνον ὁ κόμης Διονύσιος Σολωμός. Κάθε χορὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς καὶ τέσσαρες ἀλυσοδίδες παρθένων, αἱ δποῖαι ἐμφανίζονται καὶ ξετυλίγονται ἡρέμα. Ἐνα σύμπλεγμα μὲ χωράτικα, τὸ ἄλλο μὲ ἐσθῆτας, μὲ ποιήματα πτυχῶν καὶ ποιήματα κομμώσεων. Ἐδῶ ὁ στίχος τοῦ Σολωμοῦ «στὴ σκιὰ χειροπιασμένες» ἀναθάλλει δλος εἰς ἀλήθειαν καὶ χαρομούνην, ἐκεῖ ἐμφανίζεται ἐλαφρὸν ἀνάγλυφον τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ δποῖον τρέμει μήπως σιβύσῃ ἀπὸ τὸ φύσημα πλαστικοτήτων καὶ θύελλα εἰδώλων, τὰ δποῖα περνοῦν μὲ τὸ ωγοῖς τῆς ἐντελείας καὶ τῆς

Η ΠΑΡΕΛΑΣΙΣ ΤΩΝ ΧΟΡΕΥΤΡΙΩΝ

τοῦ Χρόνου.» Προσθέτομεν διτήν τρίτην διμάδα τοῦ Πεντοζάλη τὴν ἔσυρε μία ποιητική στροφή, ἡ κόρη τοῦ ποιητοῦ Δροσίνη, δηλαχρόη καὶ ρυθμός.

Εἰς μίαν διάλεξιν, ποὺ ἔκαμε πέρυσιν ἡ κυρία Παρθένη εἰς τὸν «Παρνασσόν» προσπαθοῦσα νὰ ἔξοικειώσῃ τὰς κυρίας μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἀναδημιουργίας τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, ἔλεγεν διτήν ἀσφαλῶς οἱ σημερινοὶ χοροὶ εἶνε ἀντιγραφὴ τῶν ἀρχαίων. «Ο Καλαματιανός, δ Τσαμικός, δ Σιμιρνιός, δ μπάλλος, ἡ Τράτα, δ Πεντοζάλης, ἡ Σούστα εἶνε οἱ χοροί, ποὺ ἀπαντᾷ κανεῖς εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ἀνάγλυφα τῶν ἀρχαιολογικῶν μουσείων μὲ τὴν διαφορὰν διτήν ἡ ἔξε-

λιξις τοῦ ἐνδύματος καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς σωματικῆς εὐλυγισίας ἀφήρεσαν πολὺν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν των ὀραιότητα. Δὲν ἡξεύρω ἀν ἀριθμῶς οἱ σημερινοὶ εἶνε οἱ ἀρχαίοι χοροί. Ἀλλὰ μοῦ εἶνε ἀδιάφορος αὐτὴ ἡ ἴστορικὴ ἔνότης ἐφόσον ἔνας σημερινὸς χορὸς ἀρκεῖ νὰ μοῦ δώσῃ τὰ φύγη τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων καὶ νὰ μοῦ ὑπενθυμίσῃ τὰς ζωοφόρους τῶν ἀρχαίων ναῶν. «Ο, τι εἴδομεν προχθὲς εἶνε ὑπέροχον. Ἐνώπιον τῆς ἐκλάμπρου αὐτῆς νεοελληνικῆς δημιουργίας ἔμειναμεν γοητευμένοι καὶ ἡ ψυχὴ μας, δπως λέγει ἔνας στίχος τοῦ Βερλαίν, «τρέμει ἀκόμη καὶ μένει ἐκπατακή.»

ΑΧΟΡΟΣ ΘΕΑΤΗΣ

ΤΑ ΣΤΕΦΑΝΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΘΑΜΕΝΗΣ*

Kατ' αὐτὸν τὸν τρόπο φτάσαμε τέλος ἀπὸ ὅξω ἀπὸ τὸ κοιμητῆρι σ' ἔνα διάστημα μακρού δισο πεντακόσια βήματα. Ἐκεῖ εἶχε διατάξει ἡ Ἔξουσία νάνοϊσουν τὸν τάφο τῆς Λώλας, γιατὶ οὕτε μὲ τοὺς πεθαμένους, βλέπεις, δὲν ἔπιτρέπεται νάναπαταύνται οἱ εὐλογιασμένοι καί, θέλοντας καὶ μή, ἔπρεπε νὰ τὴν θάψουμε χωρὶς νὰ τὴν πάμε στὴν Ἐκκλησιὰ μέσα, χωρὶς νάκουσουμε τὸ «Δεῦτε δότε τὸν τελευταῖον ἀστασμόν», καὶ χωρὶς νὰ μᾶς τὴν ἀφῆσουν ἀταφὴ τὸ ἐλάχιστο εἴκοσι τέσσεροις ὥρες, δπως εἶναι ἡ συνήθεια, μήπως γίνη καὶ καμμία νεκροφάνεια. Γι' αὐτὸ λοιπόν, δπως τὸ θάψιμο τῆς παρθένας γίνηκε ὅχι μὲ τοὺς τύπους τῆς ἀγίας μας θησηκείας, θεωρήθηκε, πολὺ σωστά, σὰν νὰ μὴν διόλου, καὶ ἡ ἀνομία καὶ παρανομία αὐτὴ εἶχε ἀφῆσει καὶ κάποια γλυκειὰ ἐντύπωσι σὲ πολλοὺς καὶ μάλιστα στὴ μάνα καὶ στὸν πατέρα πῶς ἡ Λώλα τοὺς δὲν ἦτον, καλέ, μέσα στὸ ἐντοκρέβατο, πῶς εἶχε κρυψῆ κάποι, πῶς τέτοια ὀμορφιὰ ἦτον ἀπίστευτο — εἶναι βέβαιοι, σοῦ λέω! — νὰ πάγη ἔτσι ἀδικα ἀπὸ τέτοια φοβερὴν ἀρρώστια! Κι δπως μάλιστα οἱ σκληροὶ νεκροφόροι ἔρριξαν στὸ λάκκο τὸ ἐντοκρέβατο χωρὶς νὰ τὸ ἀφῆσουν στιγμὴ στὸ κελοίσ τοῦ τάφου, κι δπως ἔσκουζε ἡ μάνα καὶ βράχυνιαζε δ πατέρας φωνάζοντας: «Ἀφῆστε μας, ἀνοίξτε μας νὰ δοῦμε τὴν κόρη μας», κι δπως ἡ Ἔξουσία ὅχι μόνον δὲν τοὺς ξεσκέπαζε τὸ ἐντοκρέβατο, μά καὶ τοὺς κρατοῦσε μακριά, ἀρχίνησαν νὰ κράζουν τότες οἱ γονεῖ, καὶ κράζανε καὶ οἱ ἄλλοι σὰν νὰ εἴχαν συνεννοηθῆ προτοῦ: «Κλέφτες, ληστάδες, μᾶς κλέψατε τὴν κόρη μας, τὸ καμάρι τοῦ χωριοῦ μας, καὶ θέλετε νὰ μᾶς πλανέσετε;

* Τέλος. Ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὰς 30 Ἀπριλίου.

τον δὲν ἀπέθανε, ἡ δική μου βοήθεια στὰ λόγια τοῦ καὶ τὸ δυνατὸ κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ τοῦ πάτερο - Θεοδόσιου ἔδωκαν περισσότερην ἀφορμή σ' ὅλους νὰ βλέπουν τὸν ἐνταφιασμὸ τῆς Λώλας καὶ νὰ μὴν τὸν παραδέχωνται. Καὶ τόσην ἐντύπωσιν εἶχε κάμη ἡ διμιλία τοῦ Βασιλάκη μας, ποὺ ὅταν στὸ τέλος δ νεκροθάρτης ἔχωσε τὸ φτυάρι του στὸ φρέσκο χῶμα κι ἀδειούσε κατὰ τὸ ἐντοκρέβατο τὴν πρώτη φτυαριά, οὔτε δ παπτᾶς μας ἀκούστηκε νὰ πη «γῆ εἰ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει», οὔτε κανένας μας ἔδραξε χῶμα νὰ τὸ σκορπίσῃ στὸ λάκκο τῆς Λώλας μας καὶ νὰ τῆς πη τὸ ἐλάχιστο «Στὸ καλὸ καὶ καλὸ ταξεῖδι!» ἀλλὰ κυττάζαμε ποιοὶ μαρμαρωμένοι τὸ ἀνεβοκατεβαζόμενο φτυάρι, ποιοὶ συλλογισμένοι τὴ γῆ, κι ἄλλοι περικυλώναμε τὴ μάνα καὶ τὸν πατέρα καὶ τοὺς βεβαιώναμε μὲ πεῖσμα πὼς ἡ κόρη των ζῆ καὶ βασιλεύει καὶ θὰ δοῦνε σύντομα πὼς κάτι λάκκον ἔχη ἡ φάβα, κι ἄλλοι προσπαθούσαμε νὰ σιμώσουμε τοῦ κάπου τὸ Βασιλάκη μας, ποὺ μᾶς τὸν εἶχανε στὴ μέση πάντα οἱ χωροφύλακες σὰν νάτανε τὸ φάντασμα τῆς ἀράπιτης εὐλογιαῖς. Κι ὃς τόσο ἀψεσύβυσε, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε καλὰ - καλά, δ νεκροθάρτης εἶχε σκεπάσει κι ὅλα τὸ λάκκο, κι ὅταν δὲν εἶδαμε πιὰ τὸ ἐντοκρέβατο εὑρεθῆκαμε σὲ μεγάλην ἀπορίᾳ τί νὰ κάμουμε, δσο ποὺ δ ἐνωματάρχης διάταξε τοὺς χωροφύλακονς νὰ τραβήξουνε μαζὶ μὲ τὸ Βασιλάκη κατὰ τὴν Ἀστυνομία. Ο Βασιλάκης μας τότε κύτταξε πρῶτα καλὸ - καλὰ τὸ φρέσκο μνῆμα, χαμογέλασε καὶ, ξεκινῶντας νὰ φύγῃ, φώναξε τοῦ πάτερο - Θεοδόσιου, ἐν φίξετε μὲ πολυσήμαντη μοτιά καὶ μένα: «Παππᾶ μου, γιὰ δύνομα Θεοῦ μὴν ξεχάσετε δ, τι εἶπαμε καὶ μοῦ καταπικάνετε τὴ Λώλα μου!». «Μείνε ήσυχος, τέκνον μου!» τοῦ ἀπάντησε τρυφερά δ παπτᾶς, ἐν φίξετε μὲ τὸ σκοτεινὸν αὐτὰ λόγια διπλὰ καὶ τρίδιπλα στερεώνανε τὴν ὑποψία τῆς μάνας καὶ τὸν πατέρα καὶ τῶν ἀλλων πῶς ἡ ἀμοιδη παρθένα ζῆ καὶ βασιλεύει. Καὶ τόση βεβαιότητα εἶχαν πιὰ ποὺ κανένας, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμό, δὲν ζήτησε νὰ φάῃ ψωμὶ καὶ γλυκὰ καὶ νὰ πιῇ κρασὶ γιὰ μινηδόσυνο τῆς Πεθαμένης μας καὶ γιὰ μαρτυριὰ μαζὶ πῶς στεφανώθηκε μὲ τὸν νυμφιόν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ταφήσαμε ὅλα ὅγητα καὶ εἰσέθητη. Καὶ τὰ λόγια τοῦ πάτερο - Θεοδόσιου ἦταν βάλσαμο παρηγοριᾶς καὶ μόσχος ἐλπίδας στοὺς ἀμοιδους γονειοὺς πῶς τὸ παιδί τους κι ἀν εἶναι νεκρὸ δ ζῆ, κι ἀν εἶναι χαμένο δίχως ἄλλο δ ζῆ ξαναβρεθῆ. Καὶ τώρα καταλαβαίνανε πῶς αὐτῆς τῆς ἰδέας ἦτον κι δ παπτᾶς μας, ἀφ' οὐδ -- τὸ θυμοῦνται πολὺ καλά! -- οὔτε τὴν νεκρώσιμη ἀκολουθία ξιφαλλε καθαρὰ καὶ δυνατά, οὔτε καὶ ἔχουσε τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί, δπως διατάξει ἡ Ἐκκλησία μας, ἐπάνω στὸ ἐντοκρέβατο τῆς πεθαμένης — καλέ, ποιᾶς

ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΑΣ ΠΡΩΤΑΣ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑΣ
Η ΔΙΣ ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

τῶν λεόντων, καὶ γιὰ τὸν Σαμουήλ τὸν προφῆτην ποὺ πεθαμένος πήγαινε δλοζώντανος καὶ εύρισκε τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ γιὰ τὸν Ιωσήφ, ποὺ ἔκλαιε τὸ σκοτωμό του δ Ἰακώβ καὶ κείνος ζοῦσε καὶ βασιλεύει στὴν Αἴγυπτο, καὶ τοὺς ξηγοῦσε κατόπιν δ φιλόσοφος παπτᾶς μας τὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου, καὶ τοὺς ἔδειχνε μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σῆμα τί ἐννοοῦσε δ Χριστός, ὅταν ἔλεγε δ πατέρας τοῦ ἀσώτου πάτερο - Θεοδόσιο, ἐν φίξετε μὲ τὸ σκοτεινὸν αὐτὰ λόγια διπλὰ καὶ τρίδιπλα στερεώνανε τὴν ὑποψία τῆς μάνας καὶ τὸν πατέρα καὶ τῶν ἀλλων πῶς ἡ ἀμοιδη παρθένα ζῆ καὶ βασιλεύει. Καὶ τόση βεβαιότητα εἶχαν πιὰ ποὺ κανένας, ὕστερα ἀπὸ τὸν ἐνταφιασμό, δὲν ζήτησε νὰ φάῃ ψωμὶ καὶ γλυκὰ καὶ νὰ πιῇ κρασὶ γιὰ μινηδόσυνο τῆς Πεθαμένης μας καὶ γιὰ μαρτυριὰ μαζὶ πῶς στεφανώθηκε μὲ τὸν νυμφιόν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ταφήσαμε ὅλα ὅγητα καὶ εἰσέθητη. Καὶ τὰ λόγια τοῦ πάτερο - Θεοδόσιου ἦταν βάλσαμο παρηγοριᾶς καὶ μόσχος ἐλπίδας στοὺς ἀμοιδους γονειοὺς πῶς τὸ παιδί τους κι ἀν εἶναι νεκρὸ δ ζῆ, κι ἀν εἶναι χαμένο δίχως ἄλλο δ ζῆ ξαναβρεθῆ. Καὶ τώρα καταλαβαίνανε πῶς αὐτῆς τῆς ἰδέας ἦτον κι δ παπτᾶς μας, ἀφ' οὐδ -- τὸ θυμοῦνται πολὺ καλά! -- οὔτε τὴν νεκρώσιμη ἀκολουθία ξιφαλλε καθαρὰ καὶ δυνατά, οὔτε καὶ ἔχουσε τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί, δπως διατάξει ἡ Ἐκκλησία μας, ἐπάνω στὸ ἐντοκρέβατο τῆς πεθαμένης — καλέ, ποιᾶς

θαμένης ἀλήθεια κι ἀπ' ἀλήθεια; Ἡ Λώλα μας ζῆ και βασιλεύει, σοῦ ἐπιβεβαώνω κ' ἔγω, παιδί μου, δύως ὑποστηρίζανε τώρα πιὰ κ' οἱ Ἰδιοὶ οἱ γονειοὶ της, δύως και σήμερα ἀκόμη, ὑστερὸς ἀπὸ τόσα χρόνια, πιστεύει δύο τὸ χωριό, ἀν και τοῦ κάκου ή μάρα κι ὁ πατέρας την καρτερούσαν νὰ τοὺς ἔαναληη πέντεξι μῆνες, δύο ποὺ δὲν βαστάξανε πιὰ κι ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀνυπομονησία τους, παιδί μου, πήγανε μονάχοι τους λαχταρισμένοι, οἱ φτωχοί, νὰ τὴν ζητήσουνε στὴν ἄλλη ζωή... δχ! δχ!

Ἐδῶ πάλαι δὲ Σταμάτης, δὲ φύλος μου, ἐσιώπησε ἀπότομα κ' ἐκύτταζε ἀφωσιωμένος πρὸς τοὺς οὐρανοὺς μερικὲς στιγμὲς σᾶν νὰ ἔξητοῦσε βοήθεια γιὰ νὰ ἔξακολοθῇ τὴν δυμίλιαν του. Ἔπειτα ἥσυχα - ἥσυχα μοῦ εἶπε:

— Ὄταν φτάσαμε στὴν Ἀστυνομία, δὲ ἐνωματάρχης μᾶς διάταξε δῆλους νὰ πᾶμε τώρα σπίτι μας, κ' ἐπειδὴ κανένας δὲν τὸ κουνοῦσε, δὲ πάτερ - Θεοδόσιος, ποὺ τὸν σεβόμαστε τόσο, ἔδωκε τὸ καλὸ παράδειγμα κι ὠδήγησε τοὺς γονειοὺς τῆς Λώλας στὸ φτωχικὸ τους, ἀφ' οὗ παράδωκε σὲ μένα τὸ θυμιατὸ και μοῦ εἶπε σταύτη νὰ πάω νὰ τὸν περιμένω στὸ κοιμητῆρι ἀπ' δέξιω κι δύου κι ἀν εἶναι θάλαθη κι αὐτὸς μὲ τὸ Βασιλάκη μας. Κ' ἔγω, κρατῶντας και τὸν μανδύαν, πήγα γιὰ νὰ τὸν περιμένω. Ὄταν ἔφτασα ἀπ' δέξιω ἀπὸ τὰ μηνύματα, δὲ ηλίος δτι και βασίλευε, και τὸ πρῶτο πρᾶμα ποὺ μοῦ χτύπησε στὰ μάτια ήτον δὲ φρέσκος τάφρος τῆς Λώλας μας και, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀμαρτία μου, θέλεις ἀπὸ τὲς ἔγνοιες και τὲς συγκινήσεις τῆς κηδείας, θέλεις - ἐπειδὴ ἐνρέθηκα ἔρημος στὸ πλᾶτο τοῦ κοιμητηριοῦ, μ' ἔπιασε ἔνας τρόμος ἀπερίγραφτος κ' ἔτριζαν τὰ δόντια μου κ' ἡ φοντασία μου — φαντασία μονάχα νάταν; — πήρε τὸν ὀνήφροδο τῶν οὐρανῶν, και μὲ καρφωμένα τὰ μάτια κατὰ τὸ μνῆμα τῆς Λώλας τραβοῦσα κατὰ πάνω του σᾶν τὸ πουλὶ στὸ στόμα τῆς γαλιάντρας, κι δύο ἔκανα νὰ σταθῶ και νὰ πισωδομήσω κι δύο μπρὸς πήγαινα, και πηγαίνοντας θαρροῦσα πᾶς ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ φρέσκου λάκκου πρόβαλλε νυφιάτικα ντυμένη και πεντάμορφη και πάναγνη ἡ ἀρραβωνιαστικὴ τοῦ Βασιλάκη μας και μοῦ χαμογελοῦσε και μοῦ ἔγνεφε και μοῦ ψιθύριζε: «Κουμπάρος μου, καλῶς ὧρισες! Ἀκόμη δὲν ηλίθε δὲ Βασιλάκης μου; ἀκόμη δὲ πάτερ - Θεοδόσιος; Οὐφ! πῶς στενοχωριοῦμαι ἔτσι μονάχη! Κόπιασε τοῦ λόγου σου, τὸ ἐλάχιστο, νὰ μοῦ κάμης συντροφιὰ δύο νᾶλθουν! Ἐλα! καθίσε σιμά μου, κουμπάρος μου!» Κ' ἔγω δύσο ἀντιστεκόμουνα, τόσο παραπήγαινα κοντά της, δύσο ποὺ εὑρέθηκα στὸ πλᾶτο - πλᾶτο τοῦ λάκκου της. Καί, θέλεις ἀπὸ τὴν κούρασι τῆς ήμέρας, θέλεις ἀπὸ τὴν καλωσύνη ποὺ βασίλευε γύρω - γύρω τῆς Λώλας ἐκείνη τὴν

ώρα, μόλις κάθισα σιμά της ἀρχίνησα νὰ ξεκουράζωμαι και νὰ γίνωμαι περισσότερον ἥσυχος και λιγώτερο λυπημένος. Κ' ἔτσι θαρροῦσα σιγά - σιγά πῶς στ' ἀληθινὰ δὲν ἥμουν μονάχος ἐκεῖ πέρα και πῶς ή Λώλα σὰν ἵσιος πρῶτα, σὰν ἄνθρωπος ἔπειτα εὑρέθηκε ἀπέναντι μου και μοῦ χαμογελοῦσε πάντα και κάτι μοῦ φαινόντανε πῶς μοῦ ἔλεγε σὰν νὰ μ' εὐχαριστοῦσε ἀδιάκοπα, γιατὶ δέχθηκα νὰ γίνω κουμπάρος της, κ' ἔγω δύος ἀφωσιωμένος στὰ μαγικὰ τῆς μάτια, ἐν φ στεκόμουνα δῆλος αὐτὴ γιὰ γ' ἀρπάζω τὰ λόγια της, τῆς ψιθύριζα μαζί: «Ναι, Λώλα, ναι, χρυσὸς κορίτσι μου, θὰ σὲ στεφανώσω μ' δῆλη μου τὴν καρδιά!... Μὴν ἀνησυχεῖς κι δὲ Βασιλάκης σου δπου κι ἀν εἶναι ἔφτασε!» Καὶ δὲν πρόφτασα νὰ τελειώσω τὰ λόγια μου ι ἀκουσα τὴ φωνή του νὰ λέῃ: «Ἡλθα, Λώλα μου, ἡλθα, κουμπάρος μου!» Καὶ ξαφνισμένος γύρισα τὰ μάτια μου κ' εἰδα σὰν φαντάσματα ἀπὸ πάνω μου τὸν πάτερ Θεοδόσιο κι αὐτόν. Κι δὲ Βασιλάκης τότε μοῦ χαμογέλασε και μοῦ πρόσθεσε: «Κρυφοκούβεντιαζες μὲ τὴν ἀρραβωνιαστικά μου, ζ! κατεργάρη;» Αν δὲν ἥσουν ἔσν, θᾶβαζα κακὲς υποψίες και θᾶκανα φονικὸ ἀπόψε, μ' δῆλη τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ ἔχω στὴ Λώλα μου ἀπὸ δῶ!... Μπά! κύττα την, πάτερ - Θεοδόσιο μου, πῶς μοῦ κατακοκύνισε!... Σὲ πείραξαν τὰ λόγια μου, ψυχή μου; Ἐγὼ νὰ βάλω ποτὲ κακὲς ὑποψίες γιὰ σένα, κοκκόνια μου! Μέγας εἶσαι, Κύριε! Κι δὲ Θεός ἀκόμη νὰ σὲ διάταξε νὰ τὸν φιλήσῃς στὸ μέτωπο, δὲν θὰ τὸν ἕκανες τὴ χάρι — τὸ ξέρω, περιστεράκι μου!» Ελα! μὴ μοῦ χωλάζεις! Ελα! ἀφρέσ με νὰ σ' ἀγκαλιάσω τῷρα, γιατὶ δὲν βαστάει πιὰ ἀπὸ τὸν ἔρωτα ἡ πυρωμένη καρδιά μου!... Πῶς; δὲν θέλεις λές; δὲν μ' ἀφίνεις; Γιατί; Τί; Δὲν εἶναι ὥρα, λές, ἀκόμη; Α! κατεργάρα ποῦσαι!... Τὴν ἀκοῦς τί λέσι, πάτερ - Θεοδόσιο μου; Τὴν ἀκοῦς, κουμπάρος μου; Θά μ' ἀγκαλιάσῃ, λέσι, μονάχα, μόλις τὴν στεφανωθῶ! Οὐτ' ἔνα δευτερόλεφτο, λέσι, προτοῦ ἀπὸ τὸν γάμους μας δὲν θὰ μ' ἀφήσῃ νὰ τῆς φιλήσω τὸ χέρι κάν, μ' δῆλη τὴν ἀγάπη ποὺ μοῦχει!... Ελα λοιπόν, παππᾶ μου, ζλα, Σταμάτη μου, γλήγωρα, γιὰ δνομα Θεοῦ, νὰ γίνη τὸ μυστήριο, γιατὶ πεθαίνω γιὰ τὸ φιλίτης Λώλας μου! Ελα, πάτερ - Θεοδόσιο μου, ἀρχίσε τὸ «Εὐλογητὸς δὲ Θεός!...» Α! χαμογελάς τώρα μὲ τὲς διαμαντένιες ματιές σου ἔ; χαρά τῆς ζωῆς μου!... Ελα, πιάσε με ἀπὸ τὸ χέρι, τὸ ἐλάχιστο, γυναικοῦλά μου, γιὰ νὰρχίσῃ κι δὲ παππᾶς μας τὸ «Ησαΐα χρόευε!...» Εμπρὸς πάτερ - Θεοδόσιος, φρόσετ τὰ ἀμφια, ζλα, κουμπάρος μου, σίμωσε και σὺ κ' εἴμαστε ἔτοιμοι! ἔτοιμοι!...» Εδῶ πάλαι δὲ γέρω Σταμάτης ἔσταμάτησε,

ΑΙ ΜΙΚΡΑΙ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑΙ ΚΑΙ Η ΕΦΟΡΟΣ ΚΥΡΙΑ Α. ΚΟΝΤΟΥΜΑ

ἀνεστέναε, ἔβγαλε βιαστικὰ ἔνα σιγάρο και μοῦ εἶπε ἰκετευτικά: «Δός μου φωτιά ν' ἀνάψω γλήγωρα, γιὰ δνομα Θεοῦ, κὺρο Γιάννη μου, γιατὶ ἀρχίσω νὰ ξαναβλέπω τώρα δῆλοντανο ἐκεῖνο τὸ μυστήριο μπροστά μου και φοβοῦμαι, κι ἀρχίζω νὰ τὰ χάνω, παιδάκι μου!...» Ή φωτιὰ τοῦ καπνοῦ μέσα σὲ τοῦτο τὸ βαθὺ σκοτάδι, ποὺ μᾶς πλάκωσε δῆσο δειλὴ κι δὲν εἶναι, διώχνει, ξέρεις, και τὰ τρομερώτερα φαντάσματα!... Ποιὰ φαντάσματα, καλέ! ἐφρώναξεν ἔπειτα σὰν καταγανκτημένος κατὰ τὸν ἔαυτον του. Ἀλήθεια εἶναι! Ἡ Λώλα πάντα ζῆ και βασίλευε και περονάει μιὰ χαρά μὲ τὸ Βασιλάκη της!... Ζ! ναι! — και τὶ ώρα εἶναι, κύρο Γιάννη μου; Ξέχασα βλέπεις, πῶς μὲ προσκάλεσε σήμερα δὲ Βασιλάκης μου στὸ γεῦμα! Κοντεύει μεσημέρι;...

Ἐγὼ ἐν τῷ μεταξὺ εἶχα βγάλει τὰ σπίρτα μου γιὰ νάναψη τὸ σιγάρο του δὲ Σταμάτης, ἀλλὰ εἰς τὸσην νευρικότητα εὑρισκόμαστε και οἱ δύο, ὃστε ἔχαλασσα πολλά, και ἀλλα τὰ ἔτριβα, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνωμαι, εἰς τὸ χέρι μου κι ἐθαρροῦσα δτι ἔτριβήκανε εἰς τὴν σπιρτοθήκην και δὲν ἔπιασαν και τὰ ἔπειτοῦσα, και ἀλλα, μόλις τὰ ἔπλησσαζα ἀναμμένα εἰς τὸ σιγάρο τοῦ φίλου μου χωρικοῦ, ή τὰ ἔσβυνε δηερμότατος ξαναστασμὸς ἀπὸ τὰ καταταραγμένα ρουθούνια του, ή, μόλις ή ωχρὴ φωτιὰ τοῦ σπίρτου μοῦ ἀντιφέγγιε εἰς τὰ μάτια τὸ φοβερὰ μεταμορφωμένο πρόσωπο τοῦ Σταμάτη, τόσην ἥλεκτρικὴν ἐντύπωσιν αἰσθανόμουνα, ωστε τὰ δάκτυλά μους ἐμμορχήκαζαν, ἔτρεμούλιαζαν και μονάχα των

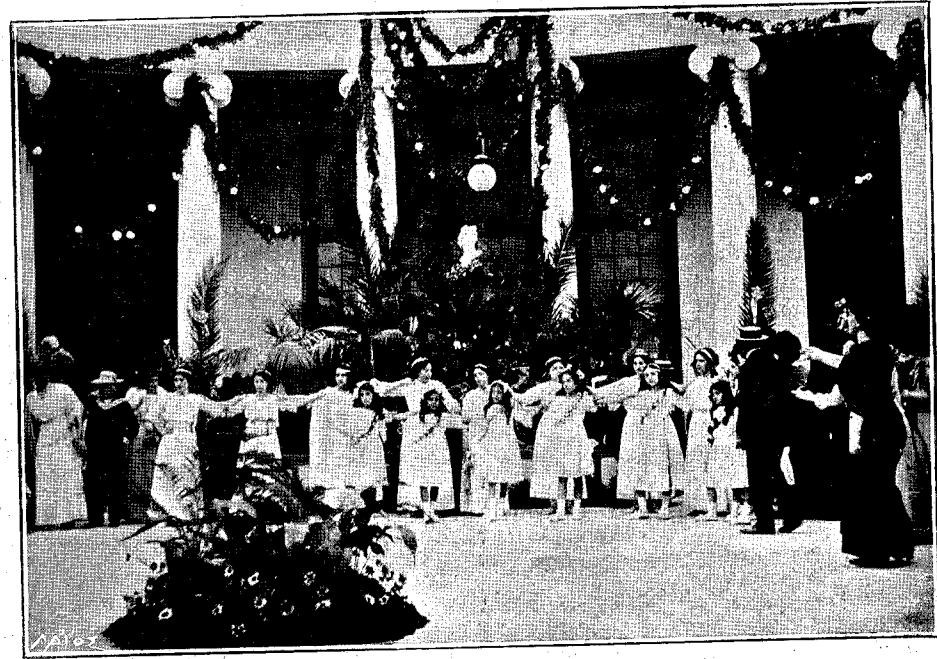
λια των ἐπάνω τὰ...» καὶ μὲ τὸ «τὰ!» ἔμεινε ξερός. «Θεέ μου, ἔπειτα ψυθύρισε, τάφερες, Σταμάτη μου;» «Ποιά;» τοῦ ἀπάντησα κ' ἔγῳ σαστισμένος. «Τὰ στεφάνια, τέκνον μου!» «Τὰ στεφάνια;» ρώτησε δι Βασιλάκης τρομασμένος διὸ φορεῖς σὰν νὰ μιλοῦσε κ' ἡ Λώλα του μᾶζη. «Τὰ στεφάνια; ρώτησα κ' ἔγῳ γεμάτος ἀπορίᾳ ὅχι! δὲν τάφερα, πάτερ Θεοδόσιε δὲν μοῦπες τίποτε!» Τότε γίνηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ νεκρικὴ σιγαλιὰ γύρω μας, ἀλλὰ διὰ μιᾶς ἔπειτα ἀκούσαμε τὸ Βασιλάκη μας νὰ ψιθυρίζῃ κατὶ σὰν νὰ μιλοῦσε μὲ ξένο πρόσωπο, καὶ κατόπιν μᾶς φώναξε χαρούμενος: «Σόλα τέλος πάντων τεραπέρατη εἶναι αὐτὴ ἡ Λώλα! Ακούετε τί μοῦ λέει; Νὰ κόψουμε, λέει, κλωνάρια ἀπὸ δάφνες τοῦ χωριοῦ μας κι ἀνθολέμιονα, καὶ νὰ πλέξουμε τὰ γυνιάτικα στεφάνια μας! Τὶ ὥραια! θάρησουν δύνομα πρωτάκουστο τὰ στεφανώματά μου ἀπόψε!» Ελλα, πάτερ Θεοδόσιε, πᾶμε, Σταμάτη μου, νὰ τὰ ἔτοιμασουμε τὸ γληγωρότερο! Εδῶ γύρω μας εἶναι δύσες θέλονυμε δάφνες καὶ λειμονιές!» Καὶ χωρὶς νὰ μᾶς περιμένῃ, ἔκινησε γιὰ τὰ στεφάνια, κ' ἔμεις τὸν ἀκολουθήσαμε σὰν μαγνητισμένοι. «Ετσι φτάσαμε σιμὰ στὸ παρακάτω κοιμητῆρι, ποὺ ἔραμε πῶς ἀνθούσανε δαφνόκλαδα καὶ κυπαρίσσιο καὶ γύρω τον στὰ περιβόλια ἀνθολέμιονα. Βουβοὶ τότε καὶ οἱ τρεῖς μας ἀρχίσαμε τὸ ἔργο μας. Ἀλησμόνητη μοῦ μένει πάντα, παιδὶ μου, ἡ ιερώτατη ἔκεινη στιγμή. Εἶχα σηκώσει, κ' ἔγῳ δὲν ἔρω γιατί, τὰ μάτια μου πρὸς τοὺς οὐρανούς, καὶ στὴν ταραχὴ τῆς φαντασίας μου μοῦ φάνηκε τὸ χρῶμά τους σὰν μενεκεδένιος ἀπέραντος κάμπος καταστοιλισμένος μὲ σμαράδινα κοίνα. «Ολα τἀστέρια μοῦ φαινόντανε πῶς μοῦ χαμογελούσανε, πῶς μοῦ στέλναγε — τὶ παράξενο ἀλήθεια! — φλογερὸς φιλιά, ποὺ μοῦ εὐφραίνανε τὴν καρδιὰ καὶ μὲ κάνανε νὰ θαρρῷ πῶς ἔτσι νὰ κάμω τὸ χέρι μου θὰ τὰ ἔγγειω, θὰ τἀγκαλιάσω, θὰ τἀσπασθῶ... Μὰ δῆλο ἦθελα νὰ σηκώσω τὰ χέρια μου πρὸς αὐτά, κι δῆλο ἀπὸ ἀκατανόητη δυσκολία δὲν μποροῦσα νὰ τὰ κινήσω. Θυμοῦμαι μάλιστα πῶς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἀστέρι μοῦ φαινόντανε πῶς μὲ πλησίαζε δι Αποσπερίτης, ἀν καὶ βρισκόντανε μακρύτερα ἀπ' δῆλα τάλλα καὶ κόντενε νὰ βασιλεψῇ, καὶ σὰν νὰ μοῦ ζητοῦσε αὐτὸ τὸ ἀστρο τῆς ἀγάπης νὰ τὸ βοηθήσω νὰ μὴ χαθῇ προτοῦ νὰ γίνονταν τὰ στεφανώματα τῆς Λώλας, μοῦ ἔστελνε γλυκύτατες ματιές, ποὺ ἤτανε παρακαλεστικὲς μαζὶ καὶ γεμάτες παρογγοιλὶ κ' ἔλπιδα...» Ετσι, κυττάζοντας πάντα καὶ τὰ καθαρώτατα οὐράνια, πήγαινα πρὸς τὰ ἐμπρόδες ἀκολουθῶντας τὰ ἵχνη τοῦ παπτᾶ μου, κ' εὑρέθηκα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω στὴ μέση ἀπὸ τὰ μνήματα τοῦ κοιμητηρίου. Τότε ξαφνισμένος θάρρεψα πῶς ήμουνα στὴν καρδιὰ τοῦ Ἀδη, καὶ κάρφωσε

γλήγωρα τὸ μάτι μου κατὰ τὸν Ἀποσπερίτη, μὰ κι αὐτὸς μοῦ φάνηκε πῶς εἶχε χάσει τῷρα τὴ λαμπράδα του, κ' ἡ μόνη λαμπράδα τοῦ δρόμου μου ἡτον πιὰ δι μαυροφορεμένος παππᾶς μου, ποὺ εἴζερε νὰ περπατῇ στὸ κοιμητῆρι πιὸ καλὰ τὰ μεσάνυχτα ἀπὸ τὰ μεσημέρια, κι δῆλο μοῦ ἔλεγε: «Περπάτα λοιπόν, Σταμάτη! Τί ἔπαθες; Στραβώθηκες;» κι δῆλο μονομούριζε τρισάγια καὶ μνημόσυνα, καὶ κάπου - κάπου ἀκούνα σὰν νὰ τσακίζεται καὶ κανένα κλωνάρι καὶ καταλάβαινα πῶς δι πάτερ Θεοδόσιος μάζευε δάφνες βέβαια γιὰ τὰ στεφάνια τοῦ Βασιλάκη μας. Τέλος ὑστερὸς ἀπὸ λίγο σταμάτησε καὶ μοῦ εἴπε βιαστικὰ καὶ μπερδεμένα: «Σταμάτη, ἐσύ τί ἔκοψες;» «Τίποτε ἀκόμη, πάτερ μου, ψιθύρισα σαστισμένος δὲν βλέπω πορὰ τὰ ράσα σου!» Ο παππᾶς τότε ξερογέλασε πρῶτα, ἀναστέναξεν ἔπειτα καὶ μοῦ εἴπε μὲ φωνή, ποὺ τρεμούλιαζε σὰν νὰ τὴν ἔπινγαν καῦμοι ἀπὸ τὴν καρδιὰ του ξεθαμμένοι: «Δός μου τὸ χέρι σου, Σταμάτη!» καὶ μοῦ ἀρπάξε τὸ δεξι — κ' ἡτον τὸ χέρι του θεριμὸ μοζὶ καὶ παγωμένο — καὶ μοῦ τὸ ἀπόθωσε πάνω σ' ἔνα μνήμα καὶ μοῦ εἴπε σεμνά: «Ἐδῶ εἶναι δι τάφος τῆς μακαρίτισσας παππαδιᾶς μου, ποὺ τὴν ἔχασα στὸν πρῶτο χρόνο τῶν γάμων μας — αἰώνια τῆς ἡ μνήμηναί, Κύριε! — ἡτον ἄγγελος, Σταμάτη! Εδῶ μονάχα θὰ βοῆς δάφνες, πικροδάφνες μάζεψε μερικές, γιὰ νὰ μὴ τές κόψω ἔγῳ καὶ θαρρῶ πῶς κόβεται ἡ καρδιά μου!» Πλάνεστα τότε τὰ δάχτυλά μου κατὰ τὸ μνήμα καὶ τὸ αἰσθάνθηκα κατασκεπασμένο ἀπὸ σπαδιὰ δάφνης, κ' ἔκοψα κάμπισες τρεμουλιαστὰ καὶ μοὺ φαινόντανε πῶς πολυτιμότερο ποῦμα ἀπὸ τὸ κοινὸ αὐτὸ ψυτὸ ποτὲ δὲν εἴχαν πιάσει τὰ χέρια μου... «Πάμε τώρα», μοῦ εἴπε ἔπειτα ησυχα-ησυχα δι πάτερ Θεοδόσιος καὶ πάλαι ἀναστένοξε βαθύτατα. Ετσι σὲ λίγο εἶχαμ ἔνδειη στὸ ἔμπασμα τοῦ κοιμητηρίου καὶ φώναξε δι παππᾶς μου: «Ε! Βασιλάκη, ἔ! ποὺ εἶσαι;» «Ἐδῶ εἶμαι, ἔδω! ἀκούσαμε ἀπὸ μακρού νάπαντα δι ἀρραβωνιαστικὸς τῆς Λώλας ἔφτασα!» Α! νὰ δῆς ἀνθοὺς ἀπὸ λειμονιές ποὺ ἔκοψα, πάτερ Θεοδόσιε, καὶ νὰ μὴν τὸ πιστεύῃς! Τόσο φρέσκοι καὶ μυωδάτοι εἶναι! Μεσάνυχτα εἶναι καὶ μοσχοβιούν σὰν νὰ τοὺς βλέπῃ δηλίος! Μάζεψα καὶ τριαντάφυλλα καὶ μενεκέδες καὶ γαούφαλλα γιὰ νὰ στολίσω πιὸ καλὰ τὸ φτωχικὸ τῆς ἀρραβωνιαστικᾶς μου!» Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ εὑρέθηκε σιμά μας καὶ χωρὶς νὰ προφτάσουμε νὰ τοῦ πούμε τίποτε, ξακολούθησε: «Κυττάξτε τὰ λουλούδια μου τί ωμορρφα ποὺ εἶναι! Κυττάξτε τοὺς ἀνθοὺς τῆς λειμονιᾶς τί χάρι ποὺ τὴν ἔχουν! Τοὺς ἔκοψα, ξέρετε, ἀπὸ τὸ περιβόλι τοῦ φίλου μου, τοῦ παρέδρου μας! Οι λειμονιές του εἶναι μὲ τόνομια στὸ χωριό καὶ τὲς

φυλάει σὰν νᾶναι ἀγαπητικές του! Όταν τὲς σίμωσα, τὸ μαντρόσκυλό του ἀρχισε νὰ γαυγίζῃ δαιμονισμένα — θάκονύατε τὲς φωνές του βέβαια, ἀφ' οὗ δυὸ βήματα εἶναι μακρού τὸ κοιμητῆρι...» «Δὲν ἀκούσαμε τίποτε», ἀποκρίθηκε σοβαρὰ δι πάτερ Θεοδόσιος. «Περίεργο πρᾶμα! μονολόγησε δι Βασιλάκης. Ούτε σὺ, Σταμάτη μου;» «Οὔτ' ἔγῳ», ἀπάντησα παραξενεμένος. «Ἄλλοκοτο καὶ τοῦτο! ψιθύρισε. Ποὺ εἴχετε τὸ νοῦ σας, καλέ; Μὲ τοὺς πεθαμένους κοινβεντιάζατε; Ἀς ἔναι! Τὸ λοιπὸν ποὺ λέτε γαύγιζε σὰν λυσσιασμένο — περίεργο νὰ μὴν τάκουσετε! — τὸ σκυλί τοῦ παρέδρου μας καὶ χούμισε δᾶπ! νὰ μὲ καταξεσχίσῃ, ἀλλὰ σὰν νὰ μυρίστηκε γιατὶ οἱρό πρᾶμα ηθελα τὰ λούλουδα καὶ τοὺς ἀνθούς τῆς λειμονιᾶς, ἀρχισε νὰ μοῦ γλύφῃ τὰ δάχτυλα, ποὺ τοὺς ἔκοψαν καὶ νὰ γουργούρυζῃ σὰν νὰ τὸ εὐχαριστοῦσε ἡ κλεψιά, ποὺ ἔκανα τοῦ ἀφέντη του! Κ' ἔγῳ, καλόκαρδος, σὲ κάθε κλωνάρι ἀνθισμένο, ποὺ ἔκοβα τραγουδοῦσα κι δῆλα:

Κόβω λειμονιᾶς ἀνθό
Γιά νὰ σὲ στεφανωθῶ,
Λώλα μου μου λωλή,
Λειμονίτσα τρυφερή!

Θάκονύατε βέβαια τὸ τραγοῦδι μου —! πάτερ Θεοδόσιε; ἔ! Σταμάτη μου; Πῶς; ὅχι; δὲν τάκονύατε! Άλλοκοτο πάλαι καὶ τοῦτο! Ως καὶ τὰ ἐκατομμύρια μαμούδια, ποὺ τρίζανε στὸ περιβόλι τοῦ παρέδρου μας βούβαθήκανε στὸ ἀποκούσμα του, καὶ σὲς ησάστε; Ἀς

Ο χώρος "ΠΕΝΤΟΖΑΛΗ,"

εἶναι! Ελα! πάμετε τώρα γλήγωρα στὸ σπίτι τῆς Λώλας μου θάλησσῆς πολύ, γιατὶ παραργήσαμε!...» Κ' ἔτσι ξεκινήσαμε γιὰ τὸ μνῆμα τῆς ἀρραβωνιαστικᾶς του συλλογισμένος δι παππᾶς, ξυπατασμένος ἔγῳ καὶ καλόκαρδος δι Βασιλάκης, καὶ τραγουδοῦσε τώρα μεθυσμένος ἀπὸ ἔρωτα με ἀιδονήσια φωνή:

Λώλα μου λωλή,
Λειμονίτσα τρυφερή!

«Ετσι φτάσαμε στὸ κατοικητῆρι τῆς ἀρραβωνιαστικᾶς του. Ο Βασιλάκης τότε πρῶτα-πρῶτα σκόρπισε κατὰ τὸ φρέσκο μνῆμα τους μενεκέδες καὶ τὰ τριαντάφυλλα καὶ τὰ γαρούφαλλα κ' ἔλεγε: «Στολίσου, Νεράϊδα μου, τοῦτα τὰ ἡμέρα λούλουδα, τάδελφάκια σου! Στὸν κόρφο σου σπαρμένα θάξαντες τῆς λειμονιᾶς, ἀρχισε νὰ μοῦ γλύφῃ τὰ δάχτυλα, ποὺ τοὺς ἔκοψαν καὶ νὰ γουργούρυζῃ σὰν νὰ τὸ εὐχαριστοῦσε ἡ κλεψιά, ποὺ ἔκανα τοῦ ἀφέντη του! Κ' ἔγῳ, καλόκαρδος, σὲ κάθε κλωνάρι ἀνθισμένο, ποὺ ἔκοβα τραγουδοῦσα κι δῆλα: Κόβω λειμονιᾶς ἀνθό
Γιά νὰ σὲ στεφανωθῶ,
Λώλα μου μου λωλή,
Λειμονίτσα τρυφερή!

«Ετσι φτάσαμε στὸ κατοικητῆρι τῆς ἀρραβωνιαστικᾶς του. Ο Βασιλάκης τότε πρῶτα-πρῶτα σκόρπισε κατὰ τὸ φρέσκο μνῆμα τους μενεκέδες καὶ τὰ τριαντάφυλλα καὶ τὰ γαρούφαλλα κ' ἔλεγε: «Στολίσου, Νεράϊδα μου, τοῦτα τὰ ἡμέρα λούλουδα, τάδελφάκια σου! Στὸν κόρφο σου σπαρμένα θάξαντες τῆς λειμονιᾶς, ἀρχισε νὰ μοῦ γλύφῃ τὰ δάχτυλα, ποὺ τοὺς ἔκοψαν καὶ νὰ γουργούρυζῃ σὰν νὰ τὸ εὐχαριστοῦσε ἡ κλεψιά, ποὺ ἔκανα τοῦ ἀφέντη του! Κ' ἔγῳ, καλόκαρδος, σὲ κάθε κλωνάρι ἀνθισμένο, ποὺ ἔκοβα τραγουδοῦσα κι δῆλα: Κόβω λειμονιᾶς ἀνθό
Γιά νὰ σὲ στεφανωθῶ,
Λώλα μου μου λωλή,
Λειμονίτσα τρυφερή!

χίσαμε κ' οι τρεῖς τὸ ἔργο μας, κ' ἐκεῖνος πλέκοντας τὰ νυφιάτικα στεφάνια του σιγά - σιγά ξαναθυμήθηκε τὸ τραγουδάκι του κ' ἔλεγε:

Πλέκω λεῖμονιᾶς ἀνθὸ^ν
Γιὰ νὰ σὲ στεφανωθῶ!

κ' ἐμεῖς, δι παπλᾶς στὸ κεφάλι τοῦ τάφου κ' ἔγω στὰ πόδια του, σκάβαμε μὲ τὰ χέρια δηπωσ-
δπως τὸ φρέσκο χῶμα καὶ φυτεύαμε τὰ κυπα-
ρισσόκλαδα καὶ τές ίτιες στὴν ἀρχὴν βουβοὶ κι
ἀποσθολωμένοι, μὰ ἔπειτα λίγο - λίγο μὲ τὰ
τραγούδια τοῦ Βασιλάκη ἔχασάμε τί κάναμε,
καὶ φυτεύοντας τοῦ κρατούσαμε πρόδυμα σε-
conδο ἔγω καὶ basso δι παπλᾶς μας. ⁷Έτσι κα-
λόκαρδοι, τελειώσαμε κ' οἱ τρεῖς τὸ ἔργο μας, κι
δι Βασιλάκης εἶπε: «Εἶναι πιὰ ὡρα, παππᾶ μου,
νὰ εὐλογήσῃς τοὺς γάμους μας! ⁸Όλα τάχουμε
ἔτοιμα, δλα!» Τότε δι πάτερ Θεοδόσιος, ἀνα-
στενάζοντας σιγά, φόρεσε τὰ ἄμφια, ἔανάβαλε
μοσχολίβανο στὸ θυμιατό, πῆρε τὰ στεφάνια,
τάποθωσε στὸ φρέσκο μνῆμα, τὰ εὐλόγησε
σταυρωτά, τὰ θυμιάτησε κ' ἔκαμε νάρχιοι τὸ
μυστήριο, ἀλλὰ διὰ μιᾶς τάχασε καὶ μὲ σκούν-
τισε καὶ εἶπε ταραγμένος: «Θεέ μου! ἔχασάμε
τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον, καὶ πῶς θὰ κάμω τοὺς
γάμους σας, Βασιλάκη μου, χωρὶς νὰ σᾶς πῶ:
«Ποτήριον σωτηρίας λήψουμαι καὶ τὸ δύνομα
Κυρίου ἐπικαλέσουμαι; χωρὶς νὰ φάγετε τὴν
σάρκα καὶ χωρὶς νὰ πίετε τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆ-
ρος ήμιῶν μαξὶ μὲ τὸ Σταμάτη μας ἀπὸ δῶ πον,
εἶναι τὸ δαχτυλίδι τῆς ἑνώσεως σου μὲ τὴν
μακαρίτ... μὲ τὴ Λώλα σου; » ⁹Έγω στὴν ἀπο-
ρίαν αὐτὴ τοῦ πάτερ Θεοδόσιου ἔχασκα σάστι-
μένους χωρὶς νὰ ξέρω τί νὰ κάμω, ἀλλὰ δι Βα-
σιλάκης μας ἥσυχα - ἥσυχα καὶ γελαστὰ μᾶς
εἶπε: «¹⁰Ε! παπλᾶ μου, ἔχουν τὴν γνῶσιν οἱ
φύλακες! Νά, ἐδῶ στὰ πόδια σου βρίσκεται τὸ
κρασί καὶ τὸ ψωμὶ καὶ τὰ κουρέτα, ποὺ εἰχαν
φέρει τὰ πεθερικά μου σῆμερα καὶ τάφήσανε
ἄγγιχτα, κατὰ θείαν οἰκονομίαν βέβαια, στὸ
φτωχικὸ τῆς Λώλας μου γιὰ νὰ μᾶς χοησιμεύ-
σουν γιὰ τὰ στεφανώματα! » ¹¹Θαυμαστὸς δ
Θεός ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ! φώναξ¹² ἔνθουσια-
σμένος δι πάτερ Θεοδόσιος — Αλήθεια θεία
βιούλησις εἶναι νὰ στεφανώθητε, τέκνα μου! —
«Ελα, Σταμάτη μου, ἀπόθωσε τὸν οἶνον καὶ
τὸν ἄρτον ἐδῶ μπροστά μου, κ' εὐλογητὸς δ
Θεός!» ¹³Κ' ἔγω, τρέμοντας σὰν ροδοκάλαμο, ποὺ
βαρυχειμωνιὰ τὸ δέρνει, ἔκαμα μηχανικὰ διτι
μὲ διάτοξε δι λειτουργὸς τοῦ Υψίστου κ' ἔβαλα,
πλᾶι - πλᾶι, μαξὶ μὲ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον,
καὶ τὰ κουρέτα τῆς Λώλας τῆς λωλῆς. ¹⁴Κ' ἔπειτα
εἶπε ἀποτρασιστικὰ δι Βασιλάκης: «¹⁵Ἐμπρὸς λοι-
πόν, πάτερ - Θεοδόσιε! ¹⁶Ἐσύ, Σταμάτη, νά!
κράτα τὰ στεφάνια μας — κύτταξ¹⁷ τα, μωρὲ
κουμπάρε μου, πρᾶμα ποῦναι! Στάζουν οἱ
διμορφιές μοσχοβολάτες ἀπὸ πάνω τους!» Τότε,

καὶ Γιάννη, μοῦ συνέβηκε κάτι, ποὺ δὲν θὰ μοῦ τὸ λύση οὔτε κι ὁ Θεός, ὅχι σοφὸς ἀνθρώπος! . . . Μὰ πῶς γίνεται, Θεέ μου, οἱ πεθαμένοι νάντικρύζωνται, νὰ μιλοῦν, νὰ φιλοῦνται μὲ τοὺς ζωνιανούς; μὰ πῶς! πές μού, φιλόσοφέ μου, πῶς; "Εφοίξα, φρίττω καὶ θὰ φρίττω πάντα δόσο τὸ θυμούμα! Νά! ἀκόμη καὶ τώρα τὴν βλέπω! . . . "Εσύ εἶσαι, κουμπαροῦλά μου, πάλαι; Τί μὲ κυττάζεις ξετοί; Θυμωμένη εἶσαι, γιατί θαρρεῖς πῶς πιστεύω πῶς ἡτον ὄνειρο κείνο τὸ βράδυ, ποὺ σὲ στεφάνωνα νεκρή καὶ σ' ἔβλεπα διλοζώντανη πλάτι - πλάτι στὸ Βασιλάκη σου; "Οχι! ὅχι! δὲν ἀπέθανες! Ζῆς καὶ βασιλεύεις, Νεράϊδα μου! Νὰ πετρωθῶ σάν τὴ γυναῖκα τοῦ Λώτ, δὲν δὲν τὸ πιστεύω! Ήμέρωσες τώρα; εἴγε σου! Βλέπεις ποὺ δὲν σὲ γελάω; . . . Στάσου τώρα μιὰ στιγμὴ νὰ τελειώσω τὴν διμιλία μου σὲ τοῦτον ἐδῶ τὸν ἀπίστο Θωμᾶ, ποὺ δὲν παραδέχεται ἀκόμη πῶς κοντεύει τὸ μεσημέρι, καὶ θάλλω στὸ σπιτάκι σου νὰ φάμε μαζί! . . . "Εφτασα! ἔφτασα! κουμπάρα μου, δὲν θάρρησω . . . Νά! τέλειωσα! . . . Λοιπόν, ποὺ λέσ, καὶ Γιάννη μου, ναί, μόλις μοῦ παρουσίασε τὰ στέφανα ὁ Βασιλάκης, ἔγω τὰ πῆρα διλότρομος καὶ τὰ σήκωσα μὲ τὰ χέρια χωριστὰ κι ἀπόθωσα τὸ ἔνα μὲ τὸ δεξῖ στὸ κεφάλι του καὶ τὸ ἄλλο κρατοῦσα μὲ τάριστερὸ στὸν ἀγέρα, καὶ τὸ χέρι μου τοῦτο ὅλο κουνιόντανε σάν ηλεκτρισμένο, καὶ τὸ ἀριστερὸ μου μάτι ἔμενε καρφωμένο σ' αὐτὸ τὸ χέρι καὶ θαρροῦσα πῶς στὸ μάτι μου τοῦτο εἶχε σωριασθῆ δλη μου ἡ ἐνέργεια κ' ἡ φραντασία κ' ἡ καρδιὰ κι ὁ νοῦς καὶ τὸ κορμί μου δλο! Καὶ σιγά-σιγά— μέγας εἶσαι Κύριε! — δόλιευκη σάν χιονάτος κρίνος καὶ περίφανη σάν κύκνος εὑρέθηκε, μὲ τὸ κεφάλι τοποθετημένο ἀποκάτω ἀπὸ τὸ στεφάνι, ποὺ κρατοῦσα στὸν ἀγέρα, ἡ νύφη τοῦ Βασιλάκη μου, καὶ τὸ χέρι μου τώρα δλο ἔκανε νὰ κινηθῇ νευρικώτερα κι δλο τέντωνε καὶ μοῦ φαινόντανε πῶς τὸ κρατοῦσε ἀσάλευτο σάν διαμαντένια ἀλυσίδα τὸ χλωρότατο στεφάνι γερά στερεωμένο στολδέξανθο κεφάλι τῆς Λάλας τῆς Νεράϊδας. Κι δόσο περνοῦσε ἡ ὥρα τόσο μὲ πλάνευες ἡ παρουσία της, καὶ θαρροῦσα πῶς αὐτὴ ἦμουν ἔγω, κ' ἔκανα δὲ, τι ἔκανε, κι ἀκούα σάν νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα της οἵ εὐχές, ποὺ ἔλεγε δ παπᾶς κατασυγκινημένος, καὶ τὰ «Κύριε ἐλέησον», μὲ τὰ δόποια συνώδευα τὲς εὐχές του, θαρροῦσα πῶς ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ κοραλλένια χειλὶ της, καὶ τὰ στεφάνια, ποὺ σταύρωσα πολλὲς φροὲς στὸ κεφάλια τῶν νυμφίων αὐτὴ πίστευα πῶς τὰ κινοῦσε μηχανικὰ μὲ τὸ χέρι μου χέρι της! Κι δταν τρεμουλιαστὰ μοῦ παρουσίασε δ πάτερ - Θεοδόσιος τὸν ἀδρτον καὶ τὸν οἶνον τοῦ μυστηρίου νὰ λικόψω κομμάτι μὲ τὸ στόμα μου καὶ νὰ πιῶ ἀπὸ τὸ ἵδιο μέρος, ποὺ

δάγκασαν κ^ο ἔπιαν οἱ νυμφίοι, θαρροῦσα, κύρ
Γιάννη μου, πώς μασοῦσε μὲ τὸ στόμα μου
τὸ στόμα της καὶ πώς μὲ τὰ χεῖλα μου ἔπιναν
τὰ μαγικά της χεῖλα, κ^ο εὐφράνθηκαν τὰ φιλο-
κάρδια μου, καὶ μέθυσα μεθύσι ἀγγειικό, κι δόλον
τὸν κόσμον ἔβλεπα τώρα μπροστά μου μεταμορ-
φωμένον σ^ο ἔνα ἐπίγειο παράδεισο πλημμυρισμέ-
νον ἀπὸ χάρες κι ὡμορφίες! Κι δταν ἀχρίνησε καὶ
τὸ « Ἡσαΐα χόρευε » κ^ο ἐμπρὸς ἐπήγαινε δοξολο-
γῶντας τὸν Θεὸν ὁ παπτᾶς σὰν προφητάναχτας
Δαινῆδ, ποὺ νίκησε τὸν Χάροντα τὸν Γοιλιάθ,
καὶ πίσω βηματίζανε, παλληκαράκια λυγερά, δ
γαμπρὸς κ^ο ἡ νύφη καὶ στὴ μέση ἐγώ, ποὺ τοὺς
κρατοῦσα τὰ στεφάνια, ἡ Λώλα μας θαρροῦσα
πώς ἔδινε φτερὰ στὰ πόδια μου καὶ πιὸ λεβέν-
τικα ποτέ μου δὲν χόρεψα σ^ο δόλο μου τὸ βίο,
κὐρι Γιάννη! Ἔτσι κάναμε τρεῖς φορές τὸ γύρο
ἀπὸ τὸ μηνιά της . . . ὅχι! ὅχι! ἀπὸ τὸ σπιτάκι
της θέλω νὰ πῶ, καὶ σὲ κείνη τὴν ὥρα τῶν
γάμων της δλη τὴν ωμορφιά τοῦ κόσμου ἔβλεπα
στῆς νύφης τὴν κορμοστασιὰ λωγαραφισμένη νὰ
λαμποκοπῇ σὰν νὰ ἦτον μικροκεντημένη ἐπάνω
στὰ νυφιάτικά της φορέματα. Κ^ο ἔβλεπα κάμ-
πους λουλουδάτους νὰ μοσχοβολοῦνε γύρω μου
καὶ νὰ προβάλλουν δάση μ^ο ἀνθισμένες λεύμο-
νιες στὴ μέση ἀπὸ ροδοδάφνες φυτωμένες,
κι ἀπὸ τὰ μαϊρα βάθη των τάηδόνια ἄκονα νὰ
τραγουδοῦν ύμνους ἀθάνατους στὴ δύναμι τοῦ
ἄκατανίκητου ἔρωτα, καὶ τὰ οὐράνια βελουδᾶτα
ἔβλεπα νὰ χαμηλώνουν γιὰ νὰ φέγγουν ζωντα-
νότερα μὲ τές σμαράγδινες φωτιὲς τάστερια των,
σὰν θεῖκες λαμπάδες γιὰ τὰ στεφανώματα τῆς
Λώλας τῆς λωλῆς καὶ παραδείσιες δοξολογίες
ἄκονα δόλο νὰ φτάνουν ζωηρότερες σταύτια μουν,
καὶ γύρω μας θαρροῦσα πώς μᾶς ἀγγίζαν χαι-
δευτικά σὰν φτερουγίσματα ἀγγειικῶν ταγμά-
των, καὶ δπως οἱ μυροφόρες τοῦ Εὐαγγελίου
μας ἔρωαιναν τὸν τάφον τοῦ Κυρίου μας θαρ-
ροῦσα κ^ο ἐγώ πώς οὐράνιες παρθένες σκορπί-
ζανε κατὰ τὰ στέφανα τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς
νύφης βροχὴ μοσχοβολάτη ἀπὸ γαρούφαλλα καὶ
μενεκέδες καὶ τριαντάφυλλα . . . Καὶ μολονότι
δλα αὐτά, ποὺ σοῦ διηγοῦμαι, κὐρι Γιάννη μου,
είναι χειροπιαστὴ ἀλήθεια, πάλαι θὰ πίστευα
πώς είχα γίνη πέρα καὶ πέρα παιγνίδι τῆς
ταραγμένης φαντασίας μου κεῖνο τὸ βράδυ, ἀν
δὲν μοῦ συνέβαινε τό . . . — ὁ! πῶς νὰ σοῦ τὸ
βεβαιώσω; πῶς νὰ σοῦ τὸ παραστήσω τώρα;
Ἐδῶ είναι ἡ σφραγίδα ἡ ἀξεσφραγίστη τῆς
ἀλησμόνητης ἀλήθειας πώς ζῃ καὶ βασιλεύει
πάντα ἡ Λώλα μας ἡ λωλῆ! ἔδω! νά! στὸ
στόμα μου!

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ὁ γέρω - Σταμάτησε
ἀκράτητος μοῦ ἀφοπάξε τὸ χέρι καὶ μοῦ τὸ κολ-
λησε στὰ χεῖλη του καὶ μοῦ τὸ φιλοῦσε δλό-
θερούμα, ἀχόρταστα, ἥδονικά, καὶ δλο «Α!»

ἀνεστέναζε γλυκά, καί, ἀφ' οὐδὲ τοῦ κάπου ἐπάλαισα, γεμάτος ταραχήν, νὰ τραβῆξω τὸ χέρι μου ἀπὸ τὸ στόμα του, ἐφώναξα τέλος μὲ εἰρωνείαν προσποιητήν, ἐν ὧ πνιγμένη ἡ φωνή μου ἐμαρτυρούσε διτὶ ἔκαιαν τὴν καρδιά μου τὰ φυλιά του ἐκεῖνα:

— Δὲν εἶμαι πατριάρχης, Σταμάτη, νὰ μου φιλῆς ἔτσι τὸ χέρι! "Αν ἡμουνα τοῦλάχιστον κορίτσι! . . .

Τότε δὲ φίλος μου χωρικὸς σὰν ἀπογοητευμένος ἀπέσυρε τὰ κεῖμη του καὶ ἐψιλύρισε πικρά: «Τί κοινὸς ἀνθρώπως εἶσαι μάζη οὖν τῇ σοφίᾳ! Ἐγὼ ἀπὸ τότε δὲν ἔχω φιλήσει ἀνθρώπο χωρίς νὰ τὸν εὐφραίνῃ τὸ φιλί μου!... Ἀπὸ τότε καὶ πεθαμένοι ἀνασταίνονται μὲ τὰ φιλιά μου!...

— Ἀπὸ τότε κι ἀπὸ τότε! τοῦ ἐφώναξα τῷρα
νευρικά̄ ἀπὸ πότε, χριστιανέ μου; Ἀρχίζω νὰ
φλογίζωμαι δῆλος... λέγε ἀπὸ πότε ἀπὸ τότε;

— Λάδιος είχα, φαίνεται, νά θαρρω πως εμείνες ασυγκίνητος, μου ἔψιθυρισε ξάφνου γλυκάγλυκα, καὶ κατόπιν ἐπρόσθεσε καταχαρούμενος: Μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του κανεὶς δοκιμάζει τὸ ποτῆρι τῆς εὐτυχίας, κυρὶ Γιάννη μου· κι ὅσο δυστυχισμένος κι ἀν̄ ζῇ ἔπειτα, δόλο ἀπὸ τὰ κείμητα του στάζει ἀξεθύμαστη ἡ εὐώδια τῆς εὐτυχίας ἐκείνης ὅσο ἀνακατεμένη κι ἀν̄ βγαίνῃ μὲ τὴ βρῶμα τῆς καθημερινῆς κακομοιοιάς μας! Λοιπὸν ποὺ λέει, νοί, τώρα θὰ σοῦ πῶ ὅσο μπορῶ καλύτερα πως μου συνέβηκε αὐτὸ ποὺ θὰ σοῦ πῶ: στάσου δικώς πρώτα νά σ' ἀγκαλιάσω! . .

Καὶ ὁ κύρῳ Σταμάτης, χωρὶς τὴν ἀδειάν μου
μὲν ἀγκάλιασε ἀδελφικά, ἄψε - σθύσε, καὶ διμοιογῶ
πάσι καμμία ἐρωμένη μου, ὀπόμη καὶ αὐτῇ, ποὺ
ὅλο ποθῶ καὶ ποτέ μου δὲν εὔρισκω, δὲν θὰ μ
ἀγκάλιαζε εἰλικρινέστερα, θερμότερα, καὶ δὲν θὰ μ
μοῦ ἔδινε εἰκόνα τελειότερη τῆς ἀγνῆς, τῆς ίδα-
νικῆς, τῆς ἀνύπαρκτης ἀγάπης! Καὶ ἀντὶ τώρων
νά του ἀντισταθῶ — καὶ εἶμαι κάπως δύσκολος
ἀνθρωπάκος εἰς ὅλα μου καὶ πάντα μουρμου-
ρίζω «τίς μου ἥψατο;» — ἐλαχτάριζα μήπως ἀπο-
χωρισθῶ γλήγωρα ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά του, καὶ δῆλο
ἐψυχύριζα: «[“]Ω ἀγνή ἀγάπη, ἀπόλαυσις ποιεῖσαι!
ἔνας αἰλίθεος ίδανικῆς ἡδονῆς εἶναι το
χοντρὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου! Εἴσενγε-
νίζομαι καὶ γίνεται ψυχὴ τῆς ψυχῆς μου το
σῶμά μου εἰς τὸ σῶμά του!» Καὶ δὲν ἐπρό-
φθασα νά τελειώσω τοὺς λόγους μου, καὶ
Σταμάτης μὲν ἀφησε καὶ λαχανιασμένος μοι
ξεράνεται.

εφωναςε : — Στοχάσου λοιπὸν τί γίνηκε τὸ στόμα μου
ὅταν, ἀφ' οὐ τελειώσανε τὰ στεφανώματα τοῦ
Βασιλάκη, πήγα κατασυγκινημένος ἀπὸ δσα μού
συνέβηραν νὰ φιλήσω, σὰν κουμπάδος, τὸ Βα-
σιλάκη μου ! 'Ο γαμπρός εὐθὺς χαρούμενος μ
ἀγνώστισε καὶ μοῦ είπε : « Καὶ στὰ δεκά σου

Σταμάτη μου! Φύλησε τώρα καὶ τὰ στέφανα τῆς Λώλας μου· μὴν ντρέπεσαι! » Έλα καὶ σὺ Λώλα, μὴ χαμηλώνεις τὰ ματάκια σου! Εἶναι δικός μας ἀνθρώπος καὶ πνευματικὸς ἀδελφὸς ὁ Σταμάτης μας καὶ δὲν θὰ σὲ ἔγινεψω!... Σκύψε, κουμπάρε, καὶ φίλησε τα! » Κ' ἐγώ, κύρι Γιάννη, μαγγητισμένος ἔγυρα τὰ μάτια μου στὸ πλάι τοῦ Βασιλάκη καὶ εἴδα — σᾶς κράξω μαρτυριά, Χριστὲ καὶ Παναγία! — εἴδα τὴν Λώλα τὴν λωλὴν μὲ κυττάζῃ κατακόκκινη καὶ καταχαρούμενη κι ἀντίκρυσα στὰ καταγάλανα τὰ μάτια της δλονά πᾶν καὶ νῦνχωνται ἀχτινοβόλα κύματα ἀπὸ τοὺς φωτεινοὺς κόσμους τῆς δημιουργίας, καὶ ποταμὸς ἀστείρευτος πλημμυρισμένος ἀπὸ ἀφρούς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας ἔβγαιναν οἱ φλογερὲς ματιές της κατὰ πάνω μου, κ' ἔσκυψα ἀκατανίκητα καὶ τῆς φίλησα μ' εὐλάβεια θερμῇ τὰ λαμπτοκόπα μάτια, κι αὐτὴ μοῦ χαμογέλασε τότε καὶ σύμωσε τὰ πάναγρα χειλάκια της στὸ στόμα μου καὶ μοῦ τὸ σφράγισε μ' ἔνα φιλί, ποὺ ἡ αἰδέρεια γλύκα του ἀστείρευτη γιὰ πάντα μένει ἐδῶ βαθειά - βαθειά, κύρι Γιάννη μου, ἐδῶ!...

Καὶ ὁ Σταμάτης μοῦ ἀκιούμπισε, πάλαι ἀκράτητος, τὸ χέρι στὰ στήθη του, κ' ἐγὼ ἐψιθύρισα ἀμέσως ἔκπληκτος:

— Τί δυνατά! τί ἐνθουσιασμένα ποὺ χτυπάει
ἡ καρδιά σου, Σταμάτη! Καὶ αἰσθάνθηκα καὶ
τὴν καρδιά μου τότε νὰ χτυπᾶ ἀνήσυχο καθώς
νὰ ἥμουν ἐφωτοχυτιμένος. Καὶ ὁ Σταμάτης
μοῦ ἀπήντησε ἵκανοποιημένα:

— Εἴκοσι χρόνια πάντα ἔτσι μοῦ χτυπάει, κὐδι
Γιάννη μου, καὶ πότε δὲν φαίνοται! "Ε! καὶ
που νάχουνες καὶ πῶς χτυπάει κ' ἡ καρδιὰ τοῦ
Βασιλάκη μου, τοῦ ἀντρός της, ποὺ δύο γερά-
ζει τόσο μένει ἀγέραστη, κ' ἔτσι ἡ ἀγάπη του
γιὰ τὴ Λόγια του δύο ξανανιώνει καὶ πληθαίνε-
ται, κ' ἡ συλλογή του πάντα εἶναι πῶς νὰ εὐχα-
ριστη καλύτερα τὴ γυναικοῦλά του, καὶ πιὸ
τυχεὸν γυναικα—πίστεψέ με! — ἀπ' αὐτὴν δὲν
ξαναβρέθηκε στὸν κόσμο, καὶ πιὸ νοικοκυρεμένο
σπιτάκι κανένας δὲν ἔχει στὸ χωριό μας! "Εγώ,
τὸ ἐλάχιστο, κάθε μέρα, λέει δὲ λόγος, ἀφίνω
κάθε διασκέδασι καὶ πάω νὰ περάσω καμμιὰ
ἄσφαττο στὸ φτωχικὸ τῆς κουμπάρας μου κ' ἔκει
μονάχα βρίσκω τὴν ἥσυχία μου, τὴν εὐτυχία
μου!... "Ε! τί ὄρα εἶναι ἀλήθεια; Κοντεύει τὸ
μεσημέρι, κὐδι Γιάννη μου; γιὰ νὰ βρεθῶ στὴν
ἄσφαττο μου νὰ μή μὲ περιμένουν, καὶ — ξέρω κ'
ἔγώ; — μπορεῖ νὰ μοῦ κρεμάσουν καὶ τὸ κου-
τάλι!

— "Εχεις ἀκόμηι λίγο καιρό, Σταμάτη μου, τοῦ
εἶπα γλυκύτατα, δόσο ποὺ γάποτελεώσῃς τὰ
στέφανώματα τῆς Λώλας μου!"

— Τῆς Λάδιας σου εἶ! κατεργάρε; μοῦ ἀπήν-
τησε καταχαρούμενος δ Σταμάτης. Σάνν νὰ μοῦ
μυρίζεται πώς εἶχεις περιέργεια νὰ τὴν γνωρίσους!

Ἐννοια σου, κι ὁ Βασιλάκης μας δὲν ἔχει—καὶ
καὶ καλὰ κάνει! — ἐμπιστούνη στὸν καθένα,
καὶ θὰ σου κλείσῃ τὴν πόρτα κατὰ πρόσωπο,
γιατὶ δὲν ἔχετε καὶ πολὺ - πολὺ ἔνδυμα γάμου
σεῖς οἱ γραμματισμένοι! Λοιπὸν ποὺ λές - τι θέ-
λεις ἄλλο τώρα νὰ σου πῶ; Ἀφ' οὐ γινήκανε
οἱ γάμοι τοῦ Βασιλάκη, τὸ ζῆσαμε, φυσικά, καὶ
πρῶτος ὁ πάτερ Θεοδόσιος, στὴ διασκέδασι:
Καθήσαμε λοιπὸν σὰν καλοὶ ἀδελφοὶ στὸ φρέ-
σκο μνῆμα, φάγαμε τὰ κουφέτα, εἴπαμε λογιῶν
λογιῶν χωρατά, εἴπιαμε κι ὅσο κρασὶ εἶχε μείνη
ἔπειτ' ἀπὸ τὸ μυστήριο, ἐμπήκαμε στὸ ὑστερὸ
σὲ μεγάλη εὐθυμία κι ἀρχίνησε πρῶτος ὁ Βασι-
λάκης τὰ τραγούδια — κ' ἐμεῖς τοῦ κρατούσαμε
τὸ ἵσο — καὶ πιὸ πολὺ τοῦ ὅρεσε αὐτὸ ποῦ λέει:

Σπιτάλια νὰ βουλιάξετε
Γιατροί νὰ τρέλλαθήτε
Πού έχετε τὴν ἀγάπη μου
Καὶ μοῦ τὴν τυραννεῖτε.

Κι ὡς πότε γᾶμαι σίδερο
Κι ὡς πότε γᾶμαι ἀμόνι
Κι ὡς πότε νὰ μὲ τυραννοῦν
Οἱ ἴδικοί σου οἱ πόνοι ;

Καὶ μόλις ἀπήγγειλε αὐτοὺς τοὺς στίχους δὲ Σταμάτης, μοῦ εἶπεν ἔξαλλος: «Ἐχω δρεῖ ἀκατανίητη νὰ τὸ ἔναντραγουδήσω τώρα, κὺρο Γιάννη μου, μολονότι ἡ φωνή μου εἰναι καταρραφαῖσμένη — ἔ! γεράματα, βλέπεις!» Καὶ ἀρχίνησε δὲ φίλος μου χωρικὸς μὲ περιπάθειαν τό: «Σπιτάλια νὰ βουλιάξετε» καὶ ἐτέλειωνε καταπνιγμένος ἀπὸ συγκίνησιν μὲ τὸ δίστιχο:

«Κι ὡς πότε νὰ μὲ τυραννοῦν
Οἱ ἴδικοί σου οἱ πόνοι;»

·Κ' ἐγὼ δὲν ἐβάσταξα, καὶ τοῦ ορατοῦσα ἐνθυ-
σιασμένος τὸ ἵσο, καὶ τὸν ἔβαλα νὰ ξαναπῇ τὸ
τραγοῦδι, ἀλλὰ τὸ ἔλεγε τώρα τόσο πικρὰ καὶ
παραπονετικὰ καὶ τὸ συντράχουδοῦσα τόσο
πένθιμα, ποὺ τὸ ἔκφαμε, σὰν νὰ ἡμεθα συνεν-
νοημένοι, στὴ μέση, καὶ δὲ Σταμάτης τότε διὰ
μιᾶς σὰν νὰ τὸν ἔπιασαν τὰ δαιμόνιά του μοῦ
ἐφωράξε: «Εἶναι ὅργα, κὐρι Γιάννη μου! τὰ
λέιπε κι ἄλλη ὅρα.» Επειτα τί νὰ ποῦμε; Κοντὸς
ψαλμὸς ἀλληλούια! «Οταν χορτάσαμε, σὰν κα-
λύρα, τοσανιδῶντας ποῦτος δὲ παππᾶς σπυρό-

ιαρθα, ιραγούσσωντας, πρώτος ο παππας σηκωθήκε ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ γάμου καὶ εἶπε στὸ γαμπρό: «Βασιλάκη μου, εἶναι ὡρα νὰ φεύγουμε! ἔχεσαι;» «Νάλθω; καὶ ποὺ νάφήσω τὴ γυναικά μου, παπτᾶ μου; τοῦ ἀπάντησε μὲ ἀπορίᾳ. «Ωρα σας καλή, κι ὅταν θέλετε, μοῦ κάνετε ἐπίσκεψι. Ἐγὼ ἀπὸ αὐτῷ ἐδῶ θὰ χτίσω βέβαια ἐδ σπιτάκι μας, δπως συμφωνήσαμε μὲ τὴ Λώλα μου . . . Ἐτοι δὲν εἶναι ψυχή μου; Τὴν ἀκοῦς, παπτᾶ, ποὺ λέει ναΐ! καὶ μοῦ χαμογελάει ἡ κατερογάρα; Ἐλάτε, πηγαίνετε στὸ καλό, γιατί, γὰ σᾶς πῶ, θέλει γὰ μείνοντες τώρα πιὰ καὶ

λιγάνι μόνοι, καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμό σας!». Καὶ μᾶς εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Βασιλάκης μὲ τόσην εὐγένεια καὶ θέλησι μαζί, ποὺ σεβασθήκαμε τὸν πόδι τὸν σ καὶ τοὺς καλονυχτήσαμε πιά. Κι δταν βουβοὶ ἀπομακρυνθήκαμε κομμάτι, ἐγὼ τόσο ἀκαρδα περπατοῦσα ποὺ ὁ πάτερ Θεοδόσιος δὲν βάσταξε στὸ τέλος καὶ μοῦ εἶπε: «Ἐχεις τίποτε, Σταμάτη; Θέλεις τίποτε?» «Θέλω νά ξαναγυρίσουμε στάντρογύννο, παπᾶ μου!» τοῦ ψιλούρισα περίλυπτα. Κι ὁ πάτερ Θεοδόσιος περιωρίσθηκε νάναστενάξῃ, καὶ μ' ἀγκάλιασε τρυφερὰ σὰν ὁ πατέρας τῆς Γραφῆς τὸν ἄσωτον νίδν καὶ μοῦ ἀπάντησε στὸ τέλος: «Τέκνον μου, πορεύου εἰς δόδον εἰρήνης!» καὶ μ' ἔσερνε μαζί του, κ' ἐγὼ τὸν ἀκολουθοῦσα πότε σιγοκλαίοντας καὶ κυρφαναστενάζοντας καὶ πότε τραγουδῶντας θλιβερά:

«Κι ώς πότε νὰ μὲ τυραννοῦν
Οἱ ἴδικοὶ σου πόνοι;»

Κι δταν μὲ πήγε ώς τὸ σπίτι μου δ ἄγιος ἐκεῖνος παππᾶς — αἰωνία σου ή μνήμη, πάτερ Θεοδόσιε! αἰωνία σου! — δλο τὸ βράδυν δὲν κοιμήθηκα, καὶ ξυντὸς ἔβλεπα σὰν δνειρο τὸ Βασιλάκη καὶ τὴ Λώλα του σὲ νυφικὸ κρεββάτι καταστόλιστο μὲ λούλουδα καὶ ἀνθολέμουνα καὶ δάφνες νὰ κοιμοῦνται ἀγκαλιασμένοι σὰν ἀχώριστα ἀγγελούδια καὶ νὰ βγαίνουν οἱ ἀνασαμοί των σὰν εὐωδίες ἀπὸ τριαντάφυλλα καὶ μενεξέδες καὶ γαρούφαλλα καὶ νᾶναι τὸ χαμόγελο τοῦ ὑπνου των σὰν ζευγαράκι ἀπὸ ζαφυρένιους κρίνους ποὺ πρωτοανοίγονται στὸ ροδοβόλημα τὸ αὐγερινὸ τοῦ ἥλιου.... Κι ἀπὸ τὴν ἀλλη μέρα ἀπὸ τοὺς γάμους των ώς σήμερα μέρα δὲν περνᾷ, μπροστὸ νὰ σοῦ πῶ, κυρὶ Γιάννη μου, χωρὶς νὰ κάνω ἐπίσκεψι στὸ φτωχικὸ τῆς Λώλας καὶ τοῦ Βασιλάκη, κ' ἔτσι ζοῦμε σὰν οἱ πιὸ καλοὶ φίλοι, σὰν οἱ πιὸ ταιριασμένοι ἀδελφοί, καὶ τὸ εἶναι τους καὶ τὸ εἶναι μου ἔνα πρᾶμα εἶναι!... Καὶ τώρα, γειά σου, σὲ χαιρέτισα, κυρὶ Γιάννη μου, καὶ τρέχω στὸ φτωχικὸ τοῦ Βασιλάκη μου, γιατὶ ἀπὸ τὴν Πούλεια τοῦρανοῦ καταλαβαίνω πῶς φτάνει καὶ τὸ μεσημέρι καὶ θάχουμε ἵστοριές πῶς κι ἄργησα τόσο ἀπὸ τὴ Λώλα τὴ Λωλὴ τὴν κουμπαροῦλά μου!...»

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἀρχίνησε νὰ τρέχῃ ὁ Σταμάτης. Ἔγὼ στήν ἀρχὴν ἔμεινα ἄλαλος, κ' ἔπειτα διὰ μιᾶς, σὰν βαρβάτο ἄλογο ποὺ δταν ἔυπαπασθῇ δὲν βλέπει τίποτε μπροστά του, ἐπῆρα οἰστρηλατημένος τὸ κατόπιν του καὶ, χωρὶς νὰ τὸν ἔεδιαικρίνω διόλου, ἀπὸ τὴν ἥχῳ τοῦ τρεξίματός του ἀκολουθοῦσα πιστὰ τὰ ἵχη του. Ὅστερος ἀπὸ δλίγο ἔφθασα εἰς ἔνα ὑψωμα κ' ἐστάθηκα ἀπότομα, γιατὶ δὲν ἀκούα πλέον τοὺς βηματισμοὺς τοῦ φίλου μου χωρικοῦ. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἔβγαινε καὶ τὸ φεγγάρι κατα-

έμισοφώτιζε δειλό λυγνάρι, καί, όταν ἐκαρφώθηκε τὸ μάτι μου ἐκεῖ, ἔζωντάνεψε ἡ φαντασία μου, ἔτρεμαν τὰ χεῖλη μου καὶ ἡ καρδιά μου ἀρχίσεις νὰ διαῖη τὰ στήθη μου. Εἰς τὴν ἀρχὴν εἶδα δύο σκιάς νὰ χειρονομοῦν καί, δπως μοῦ ἐφάνηκε ἡ μία σὰν μεγαλοποιημένη εἰκόνα τοῦ Σταμάτη, διὰ μιᾶς ἐμαγνητίσθηκα ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν τῶν στεφανωμάτων τῆς Πεθαμένης του, καὶ εἶδα νὰ ἔδιπλώνεται πιστὰ γύρω ἐκεῖ εἰς τὸ ταπεινὸν καλυβάνη δῆλη ἡ γλυκύπικρη ἴστορια, ποὺ μοῦ διηγήθηκε ὁ φίλος μου χωρικός. Κ' ἔβλεπα τώρα καλά, κ' ἔθαυμάζα πῶς δὲν τὸ εἶδα τόσην δῆραν, τὸ φτωχικὸν τοῦ Βασιλάκη καὶ τῆς Λώλας τῆς λωλῆς στημένο εἰς τὴν μέσην ἀπὸ φιλόστοργα περιποιημένο κηπαράκι, δπου ἀνθίξαν τριανταφυλλίες καὶ μενεέδες καὶ γαρούφαλλα καὶ κρίνοι γεμάτοι ζωὴν καὶ καράν προστατεύμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν πανύψηλου καὶ φουντωτοῦ κυπαρισσιοῦ καὶ μεγαλόκαλης καὶ λυγερῆς ἴτιας. Καὶ εἰς τὸ θέαμα τῶν δύο τούτων δένδρων ἔθάρρησα πῶς τώρα ἔβλεπα, φῶς φανερό, καὶ τὸν μακάριον καὶ μακαρίτην πάτερ Θεοδόσιον μὲ γενειάδα, ποὺ ἄγγιζε τὸ χῶμα νὰ φυτεύῃ γονατισμένος εἰς τὸ φτωχικὸν τῆς Λώλας τῆς λωλῆς τὸν κλάδον τοῦ κυπαρισσιοῦ, ποὺ ἔκοψε ἀπὸ τὸ μνῆμα τῆς ἀγαπημένης παπταδᾶς του, ἐν ῥ συγχρόνως ὁ Βασιλάκης του ἔπλεκε τὰ στέφανα τοῦ γάμου μὲ τές πικροδάφνες, ποὺ τοῦ ἔφερε ἀπὸ τὸ κοινητῆρι δ Σταμάτης καὶ μὲ τάνθολεύμονα, ποὺ ἐμάζεψε αὐτός. Καὶ τώρα πιὰ — ἀδύνατο νὰ ἥτον πλάνη! — ἀκούα καὶ τὸ τραγούδι, ποὺ ἔψαλλε ὁ γαμπρός στόν στεφανιοῦ τὸ πλέξιμο καὶ δῆλο ἔβδος σταυτιά μου τὸ δίστιχο.

Πλέκω λειμονιᾶς ἀνθό^ν
Γιὰ νὰ σὲ στεφανωθῶ!

Καὶ ἀκούα τώρα καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Σταμάτη, ποὺ ἔκρατοῦσε καλόκαρδος τὸ λόσο τοῦ γαμπροῦ, καὶ δπως ἀθέλητα ἀρχίνησα κ' ἔγω βραχὺν καὶ ἔκομμένα νὰ τραγουδῶ μαζί των, ἔθαρροῦσα πῶς ἡ ἀδύνατη φωνὴ μου ἥτον τοῦ γέροντα τοῦ πάτερ Θεοδόσιου φωνὴ κ' ἔνομιζα πῶς ἔβλεπα καὶ τὰ ἱερά του χεῖλη νὰ κινοῦνται συγκινητικά, ἐν ῥ τὰ χέρια του τρεμουλιαστὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ φυτεύουν τὸν κλάδον τοῦ κυπαρισσιοῦ στὸ φτωχικὸν τῆς Πεθαμένης νύφης. Καὶ δσο ἔτέλειωνε τὸ πλέξιμο τῶν στεφανιῶν, τόσο στὸ πλάι τοῦ γαμπροῦ μοῦ ἐφάνετο πῶς μία τέταρτη σκιά, σὰν λευκοφόρα παρθενιά, ἀνέβαινε ἀπὸ τοῦ τάφου της τὰ βάθη σὰν ἀγγελος, ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τοῦ παραδείσου τὴν καρδιά. Καὶ σὰν νὰ ἔποθοῦσε καὶ τὸ φεγγάρι ἔκεινου τοῦ μεσονυχτιοῦ μὲ τές ἀπτῆνες του τές μαγικές νὰ καϊδέψῃ μὲ περιπάθειαν τὸ πάρθενικό μέτωπο τῆς Πεθαμένης, μόλις ἡ ἐπανα-

στατημένη φαντασία μου τὴν ἀνέσταινε πενταμορφην ἐμπρός μου, ἐπέρασε καὶ αὐτὸν τὸ ὑψώματα, ποὺ ἔμενα, καὶ ἀσημένιο χρῶμα τότε ἀπλώθηκε στὸ φτωχικὸν τοῦ Βασιλάκη, καὶ σὰν κρίνος ἀμυγδαλωτὸς ἔφανεώθηκε ἀπέναντι μου δῆλη ἡ κάρις ἔκεινης τῆς Νύμφης τῆς ἀνύμφετης. Καὶ τότε καὶ κάτιοι ἀηδονάκι ἀπὸ τὸ βάθη τοῦ κοιμητηρίου σὰν νὰ τὸ ἔξαφνισε τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς ἀρχίνησε νὰ γλυκοκελαΐδῇ καὶ ἡ μελιστάλακτη φωνή του μοῦ ἐφαίνετο τῆς Λώλας διμήλια τῆς λωλῆς σὰν νὰ ἔλεγε τοῦ πάτερ Θεοδόσιου πῶς εἶναι ὡρα πλέον νὰ τὴν στεφανώσῃ μὲ τὸν Βασιλάκη της. Καὶ τώρα ἀκούα καὶ τὸ παπτᾶ τὸ «Ἡσαίᾳ χόρευε» κ' ἔβλεπα κατάγλωμον ἀπὸ συγκίνησιν καὶ τὸν Σταμάτη νὰ ζευγαρώῃ τὰ στεφάνια τῶν νυμφίων καὶ νὰ κατατώγῃ μὲ ματιὲς γεμάτες ἀφοσίωσιν καὶ λατρείαν τὰ μάτια τῆς ἀθύρας παρθένας, ποὺ ἔφεργαν σὰν τὸν Αὔγερινὸν καὶ ἐσπιθυβοῦσαν σὰν τὴν Ποιλεια ἀπὸ ἀνέκφραστην χαρὰν ὡς νὰ τοῦ ἔλεγαν μὲ τὴν μυστηριώδη των ἔκφρασιν: «Ἐγχαριστῶ, καλόγνωμε κουμπάρες μου!» Καὶ μὲ τὸ «Ἡσαίᾳ χόρευε» ἔθαρροῦσα πῶς χροπήδονταν λεβέντικα καὶ αἱ τέσσαρες ἔκειναι σκιά, καὶ μοῦ ἐφαίνετο πῶς καὶ δῆλο τὸ χωριό ἔδιαισκέδαξε καὶ αὐτὸν καλόκαρδο μαζί τους καὶ ἀκόμη πῶς καὶ ἀπὸ τὸ πλαγινὸν τὸ κοινητῆρι ἔβγηκαν οἱ νεκροὶ ἀπὸ τὰ μνήματά τους κ' ἔχορευαν καὶ αὐτοὶ γιὰ νὰ ἔροτάσουν μιᾶς πολυαγαπημένης ἀδελφούλας των τὰ στεφανώματα. Καὶ ὅταν ἔτέλειωσε ὁ παπτᾶς τοῦ γάμου τὸ μυστήριο καὶ ἀρχίνησαν πρόθυμα τὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν τὰ κουφέτα καὶ τὸ κρασί, δπως μοῦ εἶλε ἰστορίσει ὁ Σταμάτης, δῆλο μαζὶ εἰκόνες ἔπεσαν εἰς τὸν καθρέφτην τῆς ψυχῆς μου καὶ δὲν γνωρίζω ἀκόμη ποιὰ ἀπὸ τὰς δύο ἥτον ἡ ἀληθινότερη, καὶ δσο διαφορετικαὶ μοῦ ἐφαίνοντο καὶ αἱ δύο καὶ δῆσον ἡ μία ἥτον πλάνη τῆς φαντασίας μου καὶ ἡ ἀλλή πιστὴ ἀντιγραφὴ πραγματικότητος, τόσον ἐπίστενα πῶς καὶ αἱ δύο μαζὶ ἀσύγκριτα ἔταιριαζαν καὶ πρώτην φρονὸν εἰς τὴν ζωὴν μου εἶδα πῶς εἶναι ἔνα καὶ τὸ αὐτὸν ἡ δπτασία ἡ ἀσύλληπτη καὶ ἡ χειροπιαστὴ πραγματικότης. . . Ἐκεὶ λοιπὸν ποὺ μοῦ ἐφαίνετο πῶς ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν ἡ νύφη καὶ διαμπρός ἀχρώτιστοι μὲ τὸν παπτᾶ καὶ τὸν Σταμάτη καὶ μὲ τὸ φαγοπότι εύθυμοι καὶ μισομεθυσμένοι ἀρχίνησαν σιγὰ-σιγὰ νὰ τραγουδοῦν καὶ οἱ τέσσαρες καὶ νάντηχῇ σταυτιά μου τὸ τραγοῦδι:

«Σπιτάλια νὰ βουλιάξετε
Γιατροί νὰ τρελλασθῆτε,
Ποὺ ἔχετε τὴν ἀγάπη μου
Καὶ μού τὴν τυράννετε»

μοῦ ἐφαίνετο συγχρόνως δτι αἱ τέσσαρες ἔκειναι εἴτηχεις σκιά μονάχα δῦνο δυστυχισμένοι

ζωντανοὶ τού, χρόνια τώρα, θὰ ἥσαν καὶ νεκροί, ἀν δὲν ἔγλυκανε τὰ μαρτύρια τοῦ βίου των ἡ δπτασία τῆς σκιᾶς τῆς Πεθαμένης των πὸν ἐστέκετο στὸν καθενὸς τὸ πλάι σὰν βασιλίσσα αἰώνια τῆς καρδιᾶς των καὶ τοὺς ἔκανε ἡ ἴδαινη στιγμή, καὶ σὰν νὰ ἔποθοῦσα ἀκράτητα, χωρὶς ποτὲ νὰ τὸ κατορθώνω, νὰ ἀγκαλιάσω καὶ ἔγω ὁ ἄμιορδος, μίαν φορὰν μονάχα, τὴν ὡμορφιὰ δοῦν τὸν ἔρωτος τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὴν ἀνέκφραστην ἀπόλαυσιν καὶ νὰ αἰσθάνωνται βαθὺα δτι μαζί των χαίρεται τὰ νειάτα της καὶ τρώγει καὶ πίνει καὶ τραγουδάει τὸν ἔρωτος τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὴν ἀνέκφραστην ἀπόλαυσιν καὶ τὸ παναρμόνιο κομιδὴ της καὶ σὰν νὰ μοῦ ἐφαίνετο πῶς ἥσαν δνειροὶ σκιᾶς οἱ ψηφλοί μου πόδοι, ἐκάρφωσα πάλαι περίληπτος τὸ μάτι μου πατὰ τὸ φτωχικὸν τῆς Λώλας καὶ πάντα ζῆ καὶ βασιλεύει εἰς τὰ κατακαύμένα φυλλοκάρδια των... Καὶ δπως μὲ τὴν βοήθειαν τὸν φεγγαριοῦ ἔκυτιαζα ζηλότυπος τὸν φίλον μου Σταμάτη μὲ τὸν κουμπάρον του μαζὶ σὰν νὰ

ΟΙ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ

— ΔΙΗΓΗΜΑ —

Η στρατηγίνα Μάρθα Πετρόβνα Πετσόνκην, δέκα χρόνια πλέον ἐξασκοῦσα τὴν διμοιπαδητικήν, μίαν Τρίτην τοῦ Μαΐου δέχεται εἰς τὸ μελετητήριόν της ἀσθενεῖς. Ἐμπρός της, ἐπάνω εἰς ἔνα τραπέζιον πάροχει θεραπευτική καὶ λογαριασμοὶ φραμακείου διμοιπαδητικῆς. Εἰς τὸν τοίχον, μέσα εἰς χρυσᾶ πλαίσια μὲ ὑπαλοπίνακας, κρέμονται ἐπιστολαὶ κάποιου διασημοτάτου κατὰ τὴν γνώμην τῆς Μάρθας Πετρόβνας καὶ μάλιστα μεγάλου ιατροῦ διμοιπαδητικῆς τῆς Πετρουπόλεως, καὶ κρέμεται προσωπογραφία τοῦ πατρὸς Ἀριστόχου, εἰς τὸν δποῖον ἡ στρατηγίνα χρεωστεῖ τὴν σωτηρίαν τῆς μὲ τὴν ἀπάρνησιν τῆς δλεθρίας ἀλλοπαδητικῆς καὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Εἰς τὸν προθάλαμον κάθονται καὶ περιμένονταν οἱ ἀσθενεῖς κατὰ τὸ πλεῖστον χωρικοί. «Ολοὶ αὐτοὶ, ἐκτὸς δύο τριῶν, εἰναι ἀνυπόδητοι, ἐπειδὴ ἡ στρατηγίνα διατάσσειν ἀφίνουν τὰ βρωμερὰ ὑποδήματα των ἔξω. Η Μάρθα Πετρόβνα εἶλε δεχθῆ πλέον δέκα πάσχοντας καὶ ἐκάλει τὸν ἔνδεκατον.

— Γαβριήλης Γρούζ.

«Ἄνοιγει ἡ θύρα καὶ ἀντὶ τοῦ Γαβριήλη Γρούζδ εἰσέρχεται εἰς τὸ γραφεῖον δ Ζαμουχοῖστην, διαστοὺς καθηγητὰς τοῦ Καζάν ἐπῆγα, καὶ σὲ διάφορες λάσπες ἔγιατρευόμουν καὶ νερὰ ἡπια καὶ τί θέλεις καὶ δὲν ἐδοκίμασα. Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς γιατροὺς ἀλλο ἀπὸ κακὸ δὲν εἶδα. Μοῦ ἐδιωξαν τὴν ἀρρώστια μου πρὸς τὰ μέσα, .. πρὸς τὰ μέσα δμως τὴν ἐδιωξαν, δχι πρὸς τὰ ἔξω — ἡ ἐπιστήμη των δὲν ἥτον ἀρχετή .. Χρήματα μονάχα θέλουν νὰ πέρσουν, οἱ κακούργοι, δταν δμως πρόκειται γιὰ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἀνθρωπότητος — καρφὶ δὲν τοὺς καίγεται. Σοῦ γράφει ἐκεὶ

— Τί κάμνετε, τί κάμνετε, Κοσμία Κοσμίτε! — εἰπε διαμαρτυρούμενη ἡ στρατηγίνα. — Πρὸς

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

καμμιά χειρομαντείαν καὶ σὺ πιέτηνε. Δολοφόνοι τελοσπάντων. "Αν δὲν ήσο σύ, ἄγγελε μας, ἔγῳ θά, ήμουνα πεθαμένος. "Οταν ἔφυγα ἀπὸ ἐδῶ τὴν περασμένη Τρίτη, ἔροιξα μιὰ ματιὰ στὰ χαπάκια, ποὺ μοῦ εἴχετε δώσει τότε καὶ εἴπα μὲ τὸ νοῦ μου: — «Τί ὡφέλεια μπορεῖ νὰ προκύψῃ ἀπ' αὐτά; μήπως αὐτὰ τὰ ψυχούλακια, ποὺ μόλις φαίνονται θὰ μπορέσουν νὰ ψεραπένουν τὴν μεγάλη μου, τὴ γηρασμένη μου ἀρρώστεια; » Συλλογίζομαι ὃ δύσπιστος καὶ χαμογελῶ, μόλις ὅμως ἔπηρα ἔνα χαπάκι — στὴ στιγμή! σὰν νὰ μήν είχα ἀρρώστησε ποτέ μου, ἥ σὰν νὰ μοῦ ἔβγαλε κανεὶς τὴν ἀρρώστεια ἀποπάνω μου μὲ τὸ χέρι. Ή γυναικά μου τρίβει τὰ μάτια της καὶ δὲν τὸ πιστεύει: — «Βρὲ σὺ εἶσαι, Κοσμᾶ; » μοῦ λέγει.

— "Εγὼ εἶμαι, — τῆς λέγω. Κ' ἔγονατίσαμε κ' οἱ δύο μας μπροστὰ στὶς εἰκόνες κ' ἀρχίσαμε νὰ παρακαλοῦμε γιὰ τὸν ἄγγελό μας: «Δόσε της, Θεέ μου, διτὶ ἔχομε στὴν καρδιά μας!»

Ο Ζαμουχίσσον σκουπίζει μὲ τὸ μανήκι τὰ μάτια του, σηκόνεται ἀπὸ τὴν καθέκλα καὶ ἐκδηλόνει τὸν σκοπὸν νὰ κλίνῃ ἐκ νέου τὸ γόνυ, ἀλλ' ἥ στρατηγίνα τὸν συγκρατεῖ καὶ τὸν καθίζει.

— Μὴν εὐχαριστῆτ' ἔμένα! — λέγει κοκκινίζουσα ἀπὸ συγκίνησιν καὶ προσβλέπουσα μὲ θαυμασμὸν τὴν εἰκόνα τοῦ πάτερος Ἀριστάρχου. — "Οχι ἔμένα! "Εγὼ δὲν εἶμαι παρὰ εὐπειθὲς δργανον... Εἰνέ θαῦμα πραγματικῶς! Χρόνιος, διτὸ χρονῶν θευματισμὸς μὲ ἔνα μονο χάπι πυροφονλόζο!

— Εἶχατε τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ δώσετε τρία χάπια. "Απ' αὐτὰ τὸ ἔνα τὸ ἔπηρα κατὰ τὸ γεῦμα — καὶ διὰ μιᾶς! Τὸ ἄλλο τὸ βράδυ καὶ τὸ τρίτο τὴν ἄλλη μέρα, — ἀπὸ τότε οὔτε ἡτον οὔτε φάνηκε! Νὰ πῆς ποὺ μ' ἐκέντησε πουθενά! Καὶ ἐτοιμάσθηκα πιὰ ν' ἀποθάνω, τοῦ γυοῦ μοὺ ἔγραψα στὴ Μόσχα νὰ ἔλθῃ! Ο Θεὸς σᾶς ἔφωτισε! Τώρα νάμαι, περπατῶ, καὶ σὰν νὰ βρίσκομαι στὸν παραδεισο... Τὴν περασμένη Τρίτη, ποὺ ήμουνα ἐδῶ, ἐκούτσαινα, καὶ τώρα λαγὸ μπορῶ νὰ πιάσω στὰ πόδια... "Εκατὸ χρόνια ἀκόμα μπορῶ νὰ ζήσω. Τὸ κακὸ μονάχα εἶνε — ἥ ἔνδεια. "Εχεις τὴν ὑγεία σου, τί νὰ τὴν κάμης ὅμως τὴν ὑγεία σὰν δὲν ἔχεις νὰ ζήσῃς; Αἱ ἀνάγκαι μὲ κατέβαλαν περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια... "Ἄς πάρωμε ὡς παράδειγμα τὸ ἔξῆς:... Εἰνε τώρα ἐποχή, ποὺ πρέπει νὰ σπείρωμε βρώμη καὶ πῶς νὰ σπείρης ἀφοῦ σοῦ λείπει ὁ σπόρος; "Επρεπε νάγοράσω, χρήματα ὅμως... Τί χρήματα ἔχουμε μεῖς — εἶνε γνωστόν.

— "Εγὼ σᾶς δίνω βρώμη, Κοσμᾶ Κοσμίτης... Καθίσατε, καθίσατε! Μοῦ ἐκάμετε τόσην χαράν, τόσην εὐχαρίστησιν μοῦ ἐπροξενήσατε, ὥστε ὅχι σεῖς, ἔγὼ πρέπει νὰ σᾶς εὐχαριστήσω...

— Χαρά μας! τί ἀγαθὴς ψυχὴς ποὺ ἔπλασεν ὁ Θεός! Χαρήτε μάτουσκα βλέπουσα τὰς καλὰς πράξεις σας! "Εμεις ὅμως οἱ ἀμαρτωλοὶ τὶ βλέπομε γιὰ νὰ χαροῦμε... Μικροὶ ἀνθρωποί, μικρόψυχοι, ὀχηητοὶ... μηδαμινοὶ... τὸ δόνομα μονάχα, ποὺ εἴμεθα εὐγενεῖς, ὑπὸ ὑλικὴν ὅμως ἔποψιν εἴμεθα μονυζοῖ, καὶ χειρότεροι μάλιστα... Κατοικοῦμεν εἰς σπίτια πέτρινα, μόνο πρὸς τὸ θεατῆναι, γιατί ἥ στέγη των τρέχει... Γιατί δὲν ὑπάρχουν χρήματα γιὰ σανίδια.

— "Εγὼ σᾶς δίνω σανίδια, Κοσμᾶ Κοσμίτης. Ο Ζαμουχίσσον ζητεῖ ἀκόμη ἀγελάδαν, συστατικὴν ἔπιστολὴν διὰ τὴν κόρην του, τὴν δόπιαν σκοπεύει νὰ στείλῃ εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον καὶ... συγκεινημένος μὲ τὰς ἀγαθοειργίας τῆς στρατηγίνας, ἀπὸ ἔκχειλησιν αἰσθημάτων, ὀλολύζει μὲ ἀναψυλλτό, ζαρόνει τὸ στόμα καὶ χώνει τὸ χέρι εἰς τὴν τσέπην διὰ νὰ λάβῃ τὸ μαντήλι του... Η στρατηγίνα βλέπει πῶς μαζὶ μὲ τὸ μαντήλι βγαίνει ἀπὸ τὴν τσέπην του ἔνα κόκκινο χαρτὶ ποὺ πέφτει ἀθορύβως εἰς τὸ πάτωμα.

— Εἰς αἰώνα τὸν ἀπαντὰ δὲν θὰ τὸ λησμονῆσω... ψιλοῦζει ὁ Ζαμουχίσσον. — Θ' ἀφήσω παραγγελία καὶ στὰ παιδιά καὶ στὰ γυγόνια μου νὰ μὴ λησμονήσουν... εἰς γενεάν καὶ γενεάν... Νά, παιδιά μου, αὐτὴ εἶνε ἔκεινη, ποὺ μὲ ζωσε ἀπὸ τὸν θάνατον, ἥ δόπια...

Συνοδεύσασα τὸν πάσχοντά της ἐπὶ στιγμὴν ἥ στρατηγίνα μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα, γυρίζει καὶ κυττάζει τὸν πάτερο Ἀριστάρχον, ἔπειτα μὲ βλέμμα θωπευτικὸν καὶ εὐλαβές παρατηρεῖ τὸ φαρμακεῖον, τὴν θεραπευτικήν, τὸν λογαριασμούς, τὴν πολυθρόναν, εἰς τὴν δόπιαν πόδιαν πόδι μικροῦ μόλις ἐκάθητο δὲν τὸν θανάτου παρ' αὐτῆς σωθεῖς ἀνθρωπος καὶ τὸ βλέμμα της πίπτει ἐπὶ τὸν χαρτίου, τὸ δόπιον εἰχε πέσει ἀπὸ τὴν τσέπην του πάσχοντος. Η στρατηγίνα ἐσήκωσε τὸ χαρτί, τὸ ἔξεδπλωσε καὶ βλέπει μέσα τοία χαπάκια, τὰ ίδια ἔκεινα χαπάκια, τὰ δόπια τὴν περασμένην Τρίτην εἰχε δώσει εἰς τὸν Ζαμουχίσσον.

— Εἰνε τὰ ίδια... — ἐψιλοῦρισε διαποροῦσα ἥ στρατηγίνα. — Καὶ τὸ χαρτὶ αὐτὸ εἶνε τὸ ίδιο... Οὔτε καν τὸ ἀνοίξει! Τί ἐπῆρε λοιπὸν τότε; Περιέργον... Νά μ' ἐγέλασε τάχα;

Καὶ τὴν ψυχὴν τῆς στρατηγίνας, πρώτην ἥδη φορὰν κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεκαετοῦς ἔξασκήσεως τῆς ὅμοιοπαθητικῆς θεραπείας της, ἥχοισε νὰ καταλαμβάνῃ ὑποψία... Καλεῖ τοὺς ἀκολούθους ἀσθενεῖς καὶ ὅμιλούσα μετ' αὐτῶν περὶ ἀσθενεῖῶν παρατηρεῖ ἔκεινο, τὸ δόπιον ἀπαρατηρήτως προσέβαλε τὴν ἀκοήν της. Οἱ ἀσθενεῖς, δύοι μέχρις ἔνός, ὡς νὰ ἡσαν συνεννοημένοι, κατ' ἀρχὰς τὴν ἔδοξοιλόγουν διὰ τὴν θαυμασίαν θεραπείαν, τὴν ἔθαυμαζον διὰ τὴν ιατρικὴν σοφίαν της, ἔξιβριζον τοὺς ιατροὺς ἀλλοπαθητικοὺς καὶ ἔπειτα, δύταν αὐτὴ ἥρχιζε

νὰ κοκκινίζῃ ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, προέβαινον εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀναγκῶν των. Ο ἔνας ζητεῖ ὀλίγη γιὰ νὰ σπείρῃ, δὲν ἀλλος καυσδένλα, καὶ νέα ἀλήθεια ἀρχίζει νὰ τῆς ἔκμιζε τὴν δάση ψυχῆν. Κακὴ ἀλήθεια, ἐπώδυνος...

Τί πονηρὸς ποὺ εἶνε ὃ ἀνθρωπος!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΣΕΧΩΦ

[Ἐπ τοῦ ρωσικοῦ. — Μεταφρ. ΑΓΑΘ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ]

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ ΤΗΣ ΑΡΝΑΣ

Στὴν ἀδερφὴ τοῦ Πόνου

"Α δὲ μπορεῖς παρὰ νὰ κλαῖς τὸ δεῖλι
Τοὺς ζωντανοὺς τὰ μάτια σου μὲ σφηνήσουν... — μ.

— Καὶ ὀλαργυρυνεῖ, Κυρά, μὰ τὸ σκοτάδι,
Μὰ τὸ σκοτάδι τώρα ποὺ σᾶς ἔχει,

Μὰ τὴν πίσσα μας,
Μὰ τὸ ἄλλο ποὺ παντοτεινὸ αὔριο θὰ

[σᾶς χαρεῖ,

Ποὺ λαίμαργο στὰ ἀρπάγια του σᾶς
Σᾶς καρτερεῖ... — [καρτερεῖ,

— Μὲ ἀκαρτερεῖ εἶπατε; Μὲ ἀκαρτερεῖ;

"Ω, πῶς, ωμένανε, θὰ ἀκαρτερεῖ!
Ξέμεινα, ξέμεινα ἥ φουρτουνιασμένη,

Τὴ στράτα δεῖχτε μου καὶ μὲ προσμένει.
— Καὶ οὔτε τὰ ἀχνὰ τὰ μοσκολίβανά σας,

Ποὺ εἰς κάποια καῖτε γήινα εἰδωλά σας,
Οὔτε οἱ ορδόχρυσες λαμπάδες,

Ποὺ ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ Προμηθέα τὴν
[ἄγρια φλόγα

Καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ τὸ αίμα-
[τοξάστραμμα

Δανείζεστε τὸ ἀκούμητό τους φῶς:
Οὔτε καν τὸ ἀβρετο τὸ Σιδερόχορτο,

Καὶ δῆλο νὰ εἰπεῖς θνητοῦ βαρειά ἥ καὶ
[σφύρα,

— Εδείλιασαν τὸ φύλακα ποτε ἥ τὴ θύρα...
— Στὸ μαῦρο πόνο μου θὰ τρέξει

Μανταλωμένη κάθε θύρα.
Θὰ ἀναστενάξω καὶ θὰ ἀνοίξει

Καὶ ἡ Σιδερόπορτα. Μὰ δεῖχτε,
Δεῖχτε τὴ στράτα, χοιστιανοί,

Καὶ ἀς εἶναι πίσσα σκοτεινὴ
Καὶ ἀσβολερή.

. . . . .
— Ζωὴ σὲ λόγου σου, Καλοκυρά!

— Χαρά στην τὴ ζωή, χαρὰ στὴν τήξη!
— Δέσε μαγνιά καὶ κόμπο στὴν καρδιά,

Τὸν πόνο σου τὸν ἄγιο νὰ βαστήξει!
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ—ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ*

Ετσι λοιπὸν δὲ Πλάτων γεμάτος ἀπὸ τὸν Εὐρω-
παϊκὸν νοῦν ἔξεφερε τὴν λέξιν: *Παιδείαν.*
Εἰδε τὸν θεσμοὺς τῆς Σπάρτης καὶ κατενόησεν,
ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεῖς, μεγαλοφυέστερα παρὰ
κάθε ἄλλος πρὸ αὐτοῦ, τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐλπίδα
τῆς ἀγωγῆς. Τὸν ἔτερον ἀπέιρως κάθε ἀτομικὴ
ἀρετή, κάθε χαρίεσσα καὶ ὡφέλιμος καὶ ἀληθινὴ
πρᾶξις, πρὸ πάντων δὲ ἡ λάμψις τῆς μεγαλο-
φυῖας καὶ ἡ αἰγλὴ τῶν πνευματικῶν κατορθω-
μάτων. «Μέτρον δέ γ', ἔφη, ὁ Σώκρατες, δ
Ιλαύκων, τοιούτων λόγων ἀκούειν δόλος δ βίος
νῦν ἔχουσι». Πόσον ἔκιμψ τὰ λαμπρὰ κατορ-
θώματα τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἰσο-
κράτους, τοῦ Παρμενίδου! Πόσην ἀξίαν ἀπο-
δίδει εἰς αὐτὴν τὴν ἰδιοφυΐαν! Εἰς τὰς ἔξαισίας
προσωποποιήσεις του ἀπεκάλει θεοὺς τὰ διά-
φορα προσόντα. Πόσον θεωρεῖ πολύτιμον τὴν
γυμναστικὴν διὰ τὴν παιδείαν, πόσον τὴν γεω-
μετρίαν, τὴν μουσικὴν, τὴν ἀστρονομίαν, τῆς
δοπίας ἔξυμνει τὴν κατευναστικὴν καὶ ίαματι-
κὴν δύναμιν! Εἰς τὸν Τίμαιον ὑποδεικνύει τὴν
ὑψίστην χρῆσιν, ποὺ ἡμποροῦμεν νὰ κάμωμεν
τῶν ὀφθαλμῶν μας: «Ἄλλὰ τούτου λεγέσθω
παρ' ἡμῶν οὕτη ἐπὶ ταῦτα αἴτια, θεὸν ἡμῖν
ἀνενοεῖν δωρήσασθαί τε δύνιν, ἵνα τὰς ἐν οὐρανῷ
κατιδόντες τοῦ νῦν περιόδους χρησαμέθα ἐπὶ²
τὰς περιφορὰς τὰς τῆς παρ' ἡμῖν διανοήσεως,
ξυγγενεῖς ἐκείναις οὖσας, ἀταράκτοις τεταραγ-
μένας, ἐκμαδόντες δὲ καὶ λογισμῶν κατὰ φύσιν
δρούτητος μετασχόντες, μιμούμενοι τὰς τοῦ
Θεοῦ πάντως ἀπλανεῖς οὖσας, τὰς ἐν ἡμῖν πε-
πλανημένας καταστησάμεθα». Καὶ εἰς τὴν Πο-
λιτείαν: «Τὸ δ' ἔστιν οὐ πάντα φαῦλον, ἀλλὰ
χαλεπὸν πιστεῦσαι, διὰ ἐν τούτοις τοῖς μαθήμα-
σιν ἐκάστοις δργανόν τι ψυχῆς ἐκκαθαίρεται τε
καὶ διὰ κωνοφορὰς ἀπολλύμενον καὶ τυφλούμε-
νον ὑπὸ τῶν ἀλλων ἐπιτηδευμάτων κρεπτον
δν, σωθῆναι μυρίων δύματων, μόνῳ γάρ αὐτῷ
ἀλήθεια δρᾶται».

Ἐλεγε παιδείαν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἔτοντες
τὴν βάσιν τῆς καὶ ἀπέιδε μεγαλειτέρων σημα-
σίαν εἰς τὰ ἔμφυτα προτερήματα. Ἡ καταγωγὴ³
του ἔξ εὐπατριδῶν τὸν ἔκαμνε νὰ δίδῃ κάποιαν
ἀξίαν εἰς τὰς διαφορὰς τῆς κοινωνικῆς προελεύ-
σεως. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ περὶ τοῦ ὀργανικοῦ
χαρακτῆρος καὶ τῆς ἰδιοφυΐας ἐνδίσκομεν τὴν
πρώτην ἀρχὴν τῆς γεννήσεως τῶν ἱεραρχικῶν
τάξεων: «Ἐστὲ μὲν γάρ δὴ πάντες οἱ ἐν τῇ
πόλει ἀδελφοί, ὡς φίσομεν πρὸς αὐτοὺς μυθο-
λογοῦντες, ἀλλὰ δὲ Θεός πλάττων, δοῖ μὲν
νῦν ξενιοὶ δοκεῖν, χρυσὸν ἐν τῇ γενέσει ξυρέ-

* «Παναθήναια» 15 Ἀπριλίου.

λύπης διὸ ἐμέ. Εἰς τὰ δύματά σου θὰ φαίνωμαι
μωρὸς καὶ ἀνόητος καὶ ἡ φήμη, τὴν δοῖαν
ἔχω, θὰ θεωρηται ἀπὸ σε παράλογος. Ἐπάνω
ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τῆς θελή-
σεώς μας ὑπάρχει ἡ μυστηριώδης ἐκείνη ἔλεις
καὶ ὥδησις. Τὸ καλόν, ποὺ ἔχω μέσα μου, εἶναι
φύσεως μαγνητικῆς καὶ εύδοκιμῶ δχι μὲ μαθή-
ματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀφοσίωσίν μου εἰς τὸ ἔργον
μου». Ἐλεγε: *Παιδείαν*, ἔλεγε: *Φύσιν* καὶ συγ-
χρόνως ἐβιάζετο νὰ προσθέσῃ: «ὑπάρχει δύμως
καὶ τὸ Θεῖον». Καμία ἰδέα δὲν ἡμπορεῖ νὰ γεν-
νηθῇ εἰς μίαν κεφαλὴν χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν τάσιν
νὰ μεταπλασθῇ εἰς δύναμιν καὶ νὰ διοργανωθῇ
τεραστίως μὲ δλα τὰ δυνατὰ μέσα καὶ δργανα.
«Ο Πλάτων ἀγαπῶν τοὺς περιορισμούς, ἀγαπᾷ
ἔξ ἵσου καὶ ἐκείνο, ποὺ δὲν ὑπάγεται εἰς δρια,
ἥξενος ποία εὐγένεια καὶ πόσον φῶς ἀπορρέει
ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἀγαπὸν
καὶ διαχέει τὸν πόδον καὶ τὴν ἐμπιστο-
σύνην εἰς τὸ σύμπαν, ἡ δποδήποτε ἀλλοῦ ἐμ-
φανισθῇ καὶ ἐμφανίζεται παντοῦ, ἀλλὰ καὶ δτι
ὑπάρχει καὶ κάτι ἀλλο, ποὺ εἶναι τόσον ὠραιό-
τερον ἀπὸ τὸ καλός, δσον αὐτὸν εἶναι ὠραιότε-
ρον ἀπὸ τὸ χάρος, τούτεστιν ἡ σοφία, τὴν δοῖαν
δὲν εἰμπορεῖ ν' ἀντιληφθῇ τὸ θαυμαστόν μας
δργανον τῆς δράσεως, ἡ δοῖα δύμως, ἐὰν θὰ
ἥτο δυνατὸν νὰ γίνῃ δρατή, θὰ μᾶς ἔφερεν εἰς
ἐκποτασιν μὲ τὴν τελείαν της πραγματικότητα.
Τὴν ἐκθειάζει δὲ προσέτι καὶ διὰ πηγὴν δλων
τῶν ἀρετῶν εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης. «Τούτο γάρ
μόνον ἐν μικρὸν τμῆμα, ἐπειτα δύμως ἔρχεται
κάτι, τὸ δοῖον δὲν ὑπερπηδάται καὶ ἔμποροσθεν
τοῦ δοῖοιου, ἐὰν κλείσωμεν τοὺς δρφαλμούς, εἶναι
αὐτοκτονία». «Ολα τὰ πράγματα καταλαμβά-
νουν μίαν κλίμακα καὶ δποδενδήποτε καὶ διὰ
δρχίσωμεν, αὐτὰ πάντοτε ἀναβαίνουν καὶ κατα-
βαίνουν. «Ολα εἶναι συμβολικὰ καὶ ἐκεῖνα, ποὺ
λέγομεν δημειεῖς πάτετα, εἶναι μόνον ἀρχαί».

Τὴν κλεῖδα τῆς μεθόδου καὶ τῆς ἀριτότητος
τοῦ Πλάτωνος ἀποτελεῖ ἡ δις διηγμένη γραμμή
του. Ἄφ' οὐ διεσαφήνισε τὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ
ἀπολύτου ἀγαθοῦ καὶ ἀληθοῦς καὶ τῶν τύπων
τοῦ νοητοῦ κόσμου, λέγει: «Ωσπερ τοίνυν γραμ-
μὴν δίχα τετμημένην λαβὼν ἀνισα τμῆμα,
πάλιν τέμνε ἐκάτερον τμῆμα ἀνὰ τὸν αὐτὸν
λόγον, τὸ τε τοῦ δρωμένου γένους καὶ τὸ τοῦ
νοούμενου, καὶ σοὶ ἔσται σαφηνεία καὶ ἀσφεία
πρὸς ἀλληλα ἐν μὲν τῷ δρωμένῳ τὸ μὲν ἔτερον
τμῆμα εἰκόνες. Λέγω δὲ τὰς εἰκόνας πρῶτον
μὲν τὰς σκιάς, ἐπειτα τὰ τοῖς ὑδαισι φαντάσματα
καὶ ἐν τοῖς δσα πυκνά τε καὶ λεῖα καὶ φανά
ξυνέστηκε, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον, εἰ κατανοεῖς.—
Τὸ τοίνυν ἔτερον τίθει, φ τοῦτο ζοικε, τὰ τε
περὶ δύμως ζῶα καὶ πᾶν τὸ φυτευτὸν καὶ τὸ
σκευαστὸν δλον γένος. — Σκόπει δ' αὖ καὶ τὴν
τοῦ νοητοῦ τομὴν ἡ τμητέον — ἡ τὸ μὲν αὐτοῦ
τοῖς τότε τμητέοιν ὡς εἰκόσι χωραμένη ψυχῆς
ζητεῖν ἀναγκάζεται ἐξ ὑποθέσεων οὐκ ἐπ' ἀρχῆν
προενομένη, ἀλλ' ἐπ' τελευτήν, τὸ δ' αὖ ἔτερον
τὸ ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον ἐξ ὑποθέσεως ιοῦσα
καὶ ἀνεύ ὠρπερ ἐκεῖνο εἰκόνων αὐτοῖς εἰδεσι

δι αὐτῶν τὴν μέθοδον ποιουμένη». — Εἰς τὰ
τέσσαρα ταῦτα τμῆματα ἀντιστοιχοῦν αἱ τέσσα-
ρες πράξεις τοῦ νοῦ, ἡ εἰκασία, ἡ πίστις, ἡ διά-
νοια καὶ ἡ νόησις. «Οπως κάθε λίμνη ἀντανα-
κλᾶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἡλίου, ἔτσι καὶ κάθε ἰδέα
καὶ κάθε πρᾶξις. Τὸ καλόν, ποὺ ἔχω μέσα μου, εἶναι
φύσεως μαγνητικῆς καὶ εύδοκιμῶ δχι μὲ μαθή-
ματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀφοσίωσίν μου εἰς τὸ ἔργον
μου». Ἐλεγε: *Παιδείαν*, ἔλεγε: *Φύσιν* καὶ συγ-
χρόνως ἐβιάζετο νὰ προσθέσῃ: «ὑπάρχει δύμως
καὶ τὸ Θεῖον». Καμία ἰδέα δὲν ἡμπορεῖ νὰ γεν-
νηθῇ εἰς μίαν κεφαλὴν χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν τάσιν
νὰ μεταπλασθῇ εἰς δύναμιν καὶ νὰ διοργανωθῇ
τεραστίως μὲ δλα τὰ δυνατὰ μέσα καὶ δργανα.
«Ο Πλάτων ἀγαπῶν τοὺς περιορισμούς, ἀγαπᾷ
ἔξ ἵσου καὶ ἐκείνο, ποὺ δὲν ὑπάγεται εἰς δρια,
ἥξενος ποία εὐγένεια καὶ πόσον φῶς ἀπορρέει
ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἀγαπὸν
καὶ διαχέει τὸν πόδον καὶ τὴν ἐμπιστο-
σύνην εἰς τὸ σύμπαν, ἡ δποδήποτε ἀλλοῦ ἐμ-
φανισθῇ καὶ ἐμφανίζεται παντοῦ, ἀλλὰ καὶ δτι
ὑπάρχει καὶ κάτι ἀλλο, ποὺ εἶναι τόσον ὠραιό-
τερον ἀπὸ τὸ καλός, δσον αὐτὸν εἶναι ὠραιότε-
ρον ἀπὸ τὸ χάρος, τούτεστιν ἡ σοφία, τὴν δοῖαν
δὲν εἰμπορεῖ ν' ἀντιληφθῇ τὸ θαυμαστόν μας
δργανον τῆς δράσεως, ἡ δοῖα δύμως, ἐὰν θὰ
ἥτο δυνατὸν νὰ γίνῃ δρατή, θὰ μᾶς ἔφερεν εἰς
ἐκποτασιαν μὲ τὴν τελείαν της πραγματικότητα.
Τὴν ἐκθειάζει δὲ προσέτι καὶ διὰ πηγὴν δλων
τῶν ἀρετῶν εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης. «Τούτο γάρ
μόνον ἐν μικρὸν τμῆμα, ἐπειτα δύμως ἔρχεται
κάτι, τὸ δοῖον δὲν ὑπερπηδάται καὶ ἔμποροσθεν
τοῦ δοῖοιου, ἐὰν κλείσωμεν τοὺς δρφαλμούς, εἶναι
αὐτοκτονία». «Ολα τὰ πράγματα καταλαμβά-
νουν μίαν κλίμακα καὶ δποδενδήποτε καὶ διὰ
δρχίσωμεν, αὐτὰ πάντοτε ἀναβαίνουν καὶ κατα-
βαίνουν. «Ολα εἶναι συμβολικὰ καὶ ἐκεῖνα, ποὺ
λέγομεν δημειεῖς πάτετα, εἶναι μόνον ἀρχαί».

Καὶ ἔτσι πάντοτε. Εἰς τὸ Συμπόσιον περιέ-
χεται μία θεωρία, ἡ δοῖα οὐ πὸ τὸ αὐτὸν πνεῦμα
κατέστη τὴν σήμερον κοινὸν κτῆμα πάσης ποιή-
σεως καὶ δλων τῶν κηρουγμάτων καὶ διδαχῶν
τοῦ κόσμου, δτι δηλοδὴ δ σαρκικὸς ἔρως εἶναι
κάτι ἀτελές καὶ ἀποτελεῖ μόνον ἀμυδρόν τι σύμ-
βολον τοῦ φλογεροῦ ἔρωτος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ
ἀπειρον ἐκείνο καλλος, τὸ δοῖον ἥλθεν ἡ ψυχὴ
νὰ εῦρῃ εἰς αὐτὸν ἔδω κάτω τὸν κόσμον. Ή
πίστις αὐτὴ εἰς τὴν θεϊκότητα εἶναι βαθέως ἐρ-
ριζωμένη μέσα εἰς τὸν νοῦν του καὶ ἀποτελεῖ
τὴν βάσιν δλων του τῶν δογμάτων. Τὸ σῶμα
δὲν ἡμπορεῖ νὰ διδάξῃ σοφίαν, — αὐτὸν ἡμπορεῖ
νὰ τὸ κάμη μόνος δ Θεός. Καὶ οὐ πὸ τὸ πνεῦμα
τμῆμα εἰκόνες. Λέγω δὲ τὰς εἰκόνας πρῶτον
μὲν τὰς σκιάς, ἐπειτα τὰ τοῖς ὑδαισι φαντάσματα
καὶ ἐν τοῖς δσα πυκνά τε καὶ λεῖα καὶ φανά
ξυνέστηκε, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον, εἰ κατανοεῖς.—
Τὸ τοίνυν ἔτερον τίθει, φ τοῦτο ζοικε, τὰ τε
περὶ δύμως ζῶα καὶ πᾶν τὸ φυτευτὸν καὶ τὸ
σκευαστὸν δλον γένος. — Σκόπει δ' αὖ καὶ τὴν
τοῦ νοητοῦ τομὴν ἡ τμητέον — ἡ τὸ μὲν αὐτοῦ
τοῖς τότε τμητέοιν ὡς εἰκόσι χωραμένη ψυχῆς
ζητεῖν ἀναγκάζεται ἐξ ὑποθέσεων οὐκ ἐπ' ἀρχῆν
προενομένη, ἀλλ' ἐπ' τελευτήν, τὸ δ' αὖ ἔτερον
τὸ ἐπ' ἀρχὴν ἀνυπόθετον ἐξ ὑποθέσεως ιοῦσα
καὶ ἀνεύ ὠρπερ ἐκεῖνο εἰκόνων αὐτοῖς εἰδεσι

πνεύματος· νὰ ἔξαφανίζωνται δλα τὰ ἴστορικά γεγονότα. Ο Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων εἰνε οἱ δίδυμοι ἀστερισμοί, τοὺς δποίους ἀδυνατοῦν νὰ ἔχωρίσουν ἀπ' ἀλλήλων καὶ τὰ πλέον ἴσχυρά ἐργαλεῖα. Καὶ ὁ Σωκράτης ἐπίσης παρουσιάζει δλους τοὺς χαρακτῆρας πνεύματος συνθετικοῦ, δποῖον διακρίνει κατ' ἔξοχὴν τὴν τέχνην τοῦ Πλάτωνος. Ο Σωκράτης, γόνος ἀφανοῦς μέν, ἀλλ' ἐντίμου οἰκογενείας, εἶχε τὴν πλέον συνειθμενήν ἴστορίαν, διετέλει ἀτομικῶς τόσον ὑπὸ τὸ κοάτος τῆς συζύγου του, ὡστε τοῦτο παρεῖχεν ἀφορμὴν εἰς σκάμματα εἰς βάρος του, κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον κανδόσον ἡ ἀπροσποίητος ἀγαθότης του καὶ ἡ λεπτὴ του καλαισθησία προεκάλει τὰς ἐπιτυχεῖς ἀστειότητας τὰς δποίας καὶ ποτὲ δὲν ἤμελει ὁ ἀνταποδίδη. Οἱ θεατρῶναι τὸν παρίστανον ἐπὶ σκηνῆς, οἱ κεραμοποιοὶ ἐσχεδίαζαν τὴν δσχημην μορφὴν του εἰς τὰς λαγήνους των. Ήτο ψύχραιμος καὶ μὲ τὸ ἀπαρούμαλλον χιοῦμόρ του συνήνωντε τὴν πλέον ἀτάραχον γαλήνην καὶ μίαν πεῖραν τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὴν δποίαν ἐνίκα πάντοτε εἰς τὴν συζήτησιν δλους δσους εἶχεν ἀπέναντί του—καὶ εἶχε πάντοτε μίαν ἀκατανίκητον ἀγάπην πρὸς τὰς συζητήσεις. Οἱ νέοι τὸν λατρεύουν εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν καὶ τὸν προσκαλοῦν εἰς τὰ συμπόσιά των, προσθύμως δὲ καὶ αὐτὸς δέχεται τὰς προσκλήσεις χάριν τῶν συζητήσεων. Ἄλλα καὶ εἰς τὸν πότον δὲν ὑστερεῖ τῶν ἀλλων, ἐπικρατεῖ μάλιστα εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ φήμη δτὶ δλους τοὺς ὑπερβαίνει εἰς τὴν ἀντοχὴν κατὰ τῆς μέθης, διότι ὁφ' οῦ δλοι οἱ συνδαιτημόνες κυλισθοῦν ἀναίσθητοι κάτω ἀπὸ τὴν τράπεζαν, αὐτὸς ἐγείρεται νηφάλιος ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ἀπέρχεται, ώς νὰ μη συνέβῃ τὸ παραμικρόν, διὰ νὰ ἔξακολουθήσῃ κάπου ἄλλου τὰς συζητήσεις καὶ τοὺς διαλόγους του.

Ο Σωκράτης ἐτέροπε εἰς πολλὰς ἀφελεῖς κλίσεις ἄγαθοῦ ἀστοῦ, ἥγαπα καὶ ὑπερβολὴν τὰς Ἀθήνας, δὲν ἦνείχετο τὰ δένδρα, καὶ ποτὲ δὲν ἔξήρχετο ἔκουσιώς ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἥριμήνευε τοὺς παλαιοὺς οἰωνούς, δὲν ἀπέφευγε τοὺς ὅχληροὺς καὶ τοὺς ἀμάθεις καὶ ἐθέωρει πᾶν διτὶ ἡτο ἀθηναϊκὸν κάπτως καλύτερον παρὰ καθετὶ ἄλλο εἰς ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον. Εἰς τὰς συνηθείας του καὶ εἰς τοὺς λόγους του ἡτον ἀπλοὺς σὰν Κουάκερος, ἥρέσκετο εἰς τὴν φρασεολογίαν τοῦ ὅχλου, εἰς παροιμίας ὅρνιθων καὶ δρινάων, χυτῶν καὶ συκομορεῶν, ἵπποκόμων καὶ πεταλωτῶν καὶ ἀκατονομάστων χειροτεχῶν — καὶ Ἰδίως δισάκις συνδιελέγετο μὲ ἀνδρώποντος πολὺ κομψευομένους καὶ ἀριστοκράτας. Ἡ βιοτική του ἐμπειρία δὲν ἦτο διάφορος ἀπὸ τὴν τοῦ Βενιαμίν Φραγκλίνου. Δι αὐτὸ μίαν ἡμέραν συνομιλῶν μὲ κάποιον, ποὺ ἐφοβεῖτο νὰ μεταβῇ πεζῇ εἰς τὴν Ὄλυμπιαν,

ἀπέδειξεν δτι ὁ δρόμος δὲν ήτο μακρότερος
ἀπὸ τοὺς γύρους, ποὺ ἔκαμψεν ἐντὸς τῆς οἰκίας
του, ἐὰν τοὺς ἐπεξέτεινεν ἀναλόγως.

Ο εύθυνς δῆμος αὐτὸς γέρων μὲ τὰ μεγάλα αὐτὶα καὶ μὲ τὴν πολυλογίαν του τὴν ἀτελείωτην ἐλέγετο ὅτι εἰς μερικὰς περιστάσεις κατὰ τὸν βοιωτικὸν πόλεμον ἐπέδειξε τοιαῦτην εὐτολμίαν, ὥστε ἔσσωσε τὴν ὑποχώρησιν ὀλοκλήρου σῶματος καὶ διηγοῦντο μάλιστα περὶ αὐτοῦ ὅτι παρακαμήμενός ποτε μεταξὺ τῶν δικαστῶν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς μωρίας, ἔσχε τὸ θάρρος ν^ο ἀντιστῆ μόνος αὐτὸς εἰς τὴν ψῆφον τοῦ δήμου, χωρὶς νὰ φοβηθῇ νὰ διαικινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν του. Εἶνε πάμιπτωχος, ἀλλὰ διαιτᾶται μὲ σκληραγωγίαν στρατιώτου καὶ ἡμιποδεῖ νὰ ζήσῃ μὲ δλίγιας ἐλαίας, διάγει λιτότατα τρεφόμενος μόνον μὲ ἄρτον καὶ νερόν, ἐκτὸς μόνον δσάκις φιλοξενεῖται ἀπὸ τοὺς φίλους του. Τὰ ἔξοδά του ήσαν μηδαμινὰ καὶ κάνεις δὲν ήδυνατο νὰ ζῆσῃ, ὅπως αὐτὸς ἔζη. Δὲν ἐφόρει ἐσώροπιχα, διχτών του ἦτο πάντοτε δὲ ἵδιος καὶ τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα καὶ περιεπάτει πάντοτε μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας. Διηγοῦνται ὅτι, διὰ νὰ ἔχῃ τὴν προσφιλή του διασκέδασιν νὰ δημιερεύῃ συνδιαλεγόμενος μὲ τοὺς κομψοὺς καὶ μορφωμένους νέοντας, ἀπεσύρετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καίρον εἰς τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἔγκυφεν ἀγάλματα διὰ νὰ πωλήσῃ. Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι εἰς τὴν ἀσχολίαν αὐτὴν ἐπεδίδετο κατ' ἀραιὰ διαλειμματα, ἡ δὲ προφιλεστέρα του ἐναφσοχόλησις ήσαν οἱ ἀθανάτοι ἐκείνοι διάλογοι, εἰς τοὺς δποίους μὲ τὴν ὑποκριτικὴν πρόφασιν ὅτι τίποτε δὲν γνωρίζει, ἐπιτίθεται καὶ ἀποστομόνει δλους τοὺς ὅντορας, δλους τοὺς σοφιστάς τῶν Ἀθηνῶν, ἐντοπίους τε καὶ ἔνους, νησιώτας καὶ Μικρασιάτας. Κάνεις δὲν κατορθώνει ν^ο ἀποφύγῃ τὴν

σύναψιν διαλόγων μαξί μὲ αὐτόν, σαγηνεύεται ἀπὸ τὴν ἀφέλειάν του, ἀπὸ τὴν φιλομάθειάν του, μὲ τὴν δποίαν προσέρχεται σὰν ἀνθρώπος, ποὺ ζῆτει μὲ δλην τὴν εἰλικρίνειαν νὰ φωτισθῇ καὶ ν' ἀλλάξῃ γνώμην, ἐὰν ἡ γνώμη του ἦτο πεπλανημένη καὶ μετὰ χαρᾶς ἀνασκευάζει τοῦ ἄλλου τὴν γνώμην, μόλις ἀντιληφθῇ ὅτι οὗτος διίσχυρός εται κάτι, ποὺ εἶνε ψειδές, σὰν ἀνθρώπος, ὁ δποίος μὲ δσην εὐχαρίστησιν δέχειαι τὸν ἔλεγχον, μὲ ἄλλην τόσην τὸν ἐφαρμόζει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, διότι φρονεῖ ὅτι δὲν ἥμπορει νὰ συμβῇ εἰς τοὺς ἀνθρώπους μεγαλύτερον δυστύχημα ἀπὸ τὸ νὰ ἔχουν ψευδεῖς ίδεας περὶ τοῦ τοῦ εἶνε δρθὸν καὶ τί δχι δρθόν. Συζητητής ἀδυσώπητος, ποὺ δὲν ἥξεινρε τίποτε, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑπερτέρων διάνοιαν τοῦ δποίου κάνεις δὲν ἥδυνατο ν' ἀντιμετρηθῇ, κάνεις δὲν ἥδυνατο νὰ ἔξιχνιασῃ τὰ διανοήματά της, τοῦ δποίου ἡ ψυχραιμία ἥτον ἀτάραχος, τοῦ δποίου ἡ φοβερὰ λογικὴ ἐφαίνετο σὰν παιγνίδι καὶ διετυποῦτο

πάντοτε μὲ ἀστειότητας καὶ χαριεντισμούς, τόσον
ἀμέριμνος καὶ ἀνήξερος, ὅπετε ἀφώπλις καὶ τοὺς
πλέον ἐπιφυλακτικούς καὶ μὲ τὸν φιλοφρονέ-
στερον τρόπον τοὺς περιέπλεκεν εἰς φρικτὰς
ἀμφιβολίας καὶ συγχύσεις, ἥξεν δεν ἐν τούτοις
αὐτὸς τὴν διέξοδον ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν, τὴν
ἥξεν δεν καὶ δῆμως δὲν ἥθελε νὰ τὴν εἰπῇ. Δὲν
ὑπάρχει σωτηρία μαζί του, μὲ τὰ διλήμματά του
τοὺς φέρει δλους εἰς φοβεράν ἀμηχανίαν καὶ
ὅπτει χαμαὶ τοὺς φημισμένους Γοργίας καὶ
Τιππίας, δπως τὰ παιδιά ὁπίτουν τὰς σφαίρας
των.¹ Ο τυραννικὸς πραγματιστὴς Μένων διμί-
λησε χιλιάκις ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ περὶ τῆς
ἀρετῆς, διμίλησε περὶ αὐτῆς εἰς πολλὰς συνανα-
στροφὰς καὶ, δπως τῷ ἔφαντε, μὲ πολλὴν ἐπι-
τυχίαν καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν δὲν ἡμπορεῖ
οὔτε καν πλέον νὰ εἰπῇ τί εἶνε, — τόσον τὸν
ἔχει παραλύσει ἡ ναρκωτικὴ γοητεία τοῦ Σω-
κράτους.

Ο χονδροκέφαλος αυτὸς εὐφυολόγος, τοῦ δποίου αἱ ἀλλόκοτοι ίδει, τοῦ δποίου αἱ ἀστειότητες καὶ τὰ χαριτολογήματα τόσον ἔτερον τοὺς νεαροὺς εὐπατριδας, ἐνῷ ἡ φῆμη περὶ τῶν ἀποφθεγμάτων καὶ τῶν σκωμμάτων του καθημερινῶς ἔξηπλοντο περισσότερον, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἔχει εὐθύνητα τόσον ἀδάμαστον, ὃσον καὶ ἡ λογική του καὶ εἰνε ἡ μανιακὸς ἡ κρύπτει ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῶν χαριεντισμῶν του μίαν ἐνθνοισιώδη εὐσέβειαν. Ἐναχθεὶς πρὸ τῶν δικαστῶν μὲ τὴν κατηγορίαν διτι ὑποσκάπτει τὴν θρησκείαν τοῦ δήμου, δὲν διστάζει ν' ἀνακηρύξῃ τὸ δόγμα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τὴν μέλλουσαν ἀμοιβήν καὶ τιμωρίαν καὶ μὴ θελήσας ν' ἀνακαλέσῃ τὴν δμοιογίαν του κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐστάλη εἰς τὸ δεσμωτήριον. Ο Σωκράτης μετέβη εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀφῆρεσεν ἀπὸ τὸν τόπον τούτον ὅλον τὸ ἀτιμωτικὸν αἰσχός του, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ εἴνε φυλακῆ, ἐφ' ὃσον καιφόν αὐτὸς ἔμενεν ἐκεῖ μέσα. Ο Κοίτων ἔδωροδόκησε τὸν δεσμοφύλακα, ἀλλὰ ὁ Σωκράτης δὲν ἤθελε νὰ ἐλευθερωθῇ μὲ πλάγια μέσα: «μήτε παῖδας περὶ πλείονος ποιούμενος μήτε τὸ ζῆν μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ δικαίου. Ταῦτα, ὡς φίλε ἔτασε Κοίτων, εἳν ισθὶ ὅτι ἐγὼ δοκῶ ἀκούειν, ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες τῶν ἀλλῶν δοκοῦσιν ἀκούειν, καὶ ἐν ἐμοὶ αὕτη ἡ ἥχη τούτων τῶν λόγων βομβεῖ καὶ ποιεῖ μὴ δύνασθαι τῶν ἀλλῶν ἀκούειν». Η δόξα τοῦ δεσμωτηρίου τούτου, ἡ δόξα τῶν διαλόγων, οἱ δποίοι ἐγιναν ἐκεῖ μέσα, καὶ ἡ πόσις τοῦ κωνείου ἀποτελοῦν τὰ θαυμαστῶτερα σημεῖα τῆς παγκοσμίου ἴστορίας.

Τὸ σπάνιον αὐτὸν κρῆμα τοῦ μάρτυρος καὶ τοῦ γελωτοποιοῦ μέσα εἰς ἓν δύσμορφον σῶμα, τοῦ δεινοτέρου συζητητοῦ τῶν ἀγυιῶν καὶ τῆς ἀγορᾶς μὲ τὸν μειλιχιώτερον ἄγιον, ποὺ ἐγνῶ-

ρισεν ἡ ἴστορία τῶν χρόνων ἐκείνων, εἶχεν ἔμ-
ποιήσει εἰς τὸν διὰ τὰς τοιαύτας ἀντιθέσεις
τόσον εὐαίσθητον νοῦν τοῦ Πλάτωνός τὴν πλέον
βαθεῖαν ἐντύπωσιν καὶ δὲ αὐτὸν ἡ μόδρὴ τοῦ
Σωκράτους κατ’ ἀνάγκην προῆλθεν ἀφ’ ἑαυτῆς
εἰς τὸ μέσον τῆς σκηνῆς, ὡς τὸ μᾶλλον κατάλ-
ληλον πρόσωπον πρὸς μετάδοσιν τῶν πνευμα-
τικῶν θηταυδῶν, τοὺς διοιδούς εἶχεν ὁ ἀτοκαλύψη.
Πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς εὐτύχεστάτη συγκρύσια
ὅτι συνέπεσε νὰ συναντηθῶν ὁ Αἴσωπος αὐτὸς
τοῦ ὅχλου καὶ δὲ εὐγενῆς λόγιος διὰ ν' ἀπαθα-
νατίσουν ἀλλήλους μὲ τὰς ἀμοιβαίς των ἀρετάς.
Ἡ ἀλλόκοτος σύνθεσις, ἡ χαρακτηριζούσα τὸν
νοῦν τοῦ Σωκράτους, ὥφειλε νὰ μεταμφείσῃ
τὴν σύνθεσιν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος.
Ἐκτὸς τούτου εἶχε κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν
ἐλευθερίαν, χωρὶς νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὸν φύσον,
νὰ μεταχειρισθῇ τὰ σκώμματα καὶ τὴν αὐθεντίαν
τοῦ Σωκράτους, εἰς τὰ διοῖα ἀναμφιβόλως
ὥφειλε πολλά, ἐν ᾧ ταῦτα πάλιν παρελάμβανον
τὰ κυριώτερα προσόντα των ἀπὸ τὴν ἀπαρά-
μιλλον τέγνην τοῦ Πλάτωνος.

Ἐναπολείπεται τώρα νὰ εἴπω ἀκόμη ὅτι ὅσαι ἐλλείψεις παρατηροῦνται εἰς τὸν Πλάτωνα εἶνε ἀναπόφευκτος συνέπεια τῶν θεμελιώδων του ἴδιοτήτων. Οἱ σκοποὶ του εἶνε πνευματικοὶ καὶ συνεπῶς ἐκφράζεται ὡς πεπαιδευμένος. Εἴτε ἀνέρχεται εἰς τοὺς αἰδέρας, εἴτε βυθίζεται εἰς τὴν ἄβυσσον, εἴτε πραγματεύεται τοὺς νόμους τῆς πολιτείας, τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος, τὴν μετάνοιαν τοῦ ἐγκλήματος, τὴν ἐλπίδα τῆς ἀποικομένης ψυχῆς — τὸ κάμνει πάντοτε ὡς λόγιος καὶ ὡς σοφός. Ή μόνη ἀφαίρεσις, τὴν δποίαν ἡμιποδοῦμεν νὰ κάμωμεν ἀπὸ τὴν ὁξίαν τοῦ Πλάτωνος, εἶνε ὅτι τὰ ἔργα του — καὶ τοῦτο βεβαίως πρέπει ν' ἀποδοθῇ μόνον εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ νοῦ ἐν τοῖς συγγράμμασί του — ποτὲ δὲν ἔχουν τὴν πρωτόγονον ἐκείνην καὶ νευρώδη ἐπιβολήν, τὴν δποίαν ἔχουν αἱ ἐπικλήσεις τῶν προφητῶν καὶ τὰ κηρύγματα ἀμορφώτων Ἀράβων καὶ Ἰουδαίων. Τὰ ἔργα του ἀφίνουν πάντοτε ἔνα διάμεσον κῶδον καὶ διὰ τὴν συνοχὴν ἀπαιτεῖται συγάωεια.

Δὲν ἡξερόω τί ἡμποδοῦν ν^ο ἀντιτάξουν κατὰ τῆς κριτικῆς ταύτης, παρὰ μόνον τὸ δὶς ἔχομεν ἐδῶ ἐνώπιον μας ἐν φαινόμενον, τὸ διοῖσον ἐγκείται εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, διτι δηλαδὴ ἡ βαλανιδιὰ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἔνε πορτοκαλιά. Αἱ ἴδιότητες τοῦ σακχάρου μένουσιν εἰς τὸ σάκχαρον καὶ αἱ τοῦ ἄλατος εἰς τὸ ἄλας,

³ Ἡ δευτέρα του ἔλλειψις είνε δι τὸ δὲ ξέχει
σύστημα. Καὶ οἱ πιστότεροι τῶν ὀπαδῶν καὶ
τῶν μαθητῶν του ἀπαντοῦν δυσκολίας. Ἀπε-
πιροάθη νὰ διατυπώῃ μίαν θεωρίαν τοῦ σύμ-
παντος καὶ ή θεωρία του δὲν είνε οὔτε πλήρης
οὔτε καθ' ἑαυτὴν σαφῆς καὶ ἀρτία. Ὁ μὲν πι-

στενεύει δτι ἐννοεῖ τοῦτο, δὲ ἐκεῖνο. Εἰς ἓν χωρίον εἴπε τοῦτο καὶ εἰς ὅλο χωρίον εἴπε τὸ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον. Τὸν κατηγοροῦν δτι παρέλειψε νὰ ἔξηγήσῃ τὴν μετάβασιν τῶν ἴδεῶν εἰς τὴν ὄλην. Ἐμπροσθέν μας ἔξαπλόνεται δ κόσμος, ὑγιῆς σὰν καρύδι, καθ' ἐαυτὸν τέλειος, χωρὶς νὰ βλέπωμεν ἐπάνω του τὸ παραμικρὸν ἔχοντος χάσις, πουθενὰ δὲν παρουσιάζει τὸ παραμικρὸν δῆγμα ἢ σχίσιμον, πουθενὰ σημεῖον ὑπερβολικῆς σπουδῆς, τίποτε τὸ ἐμβαλωμένον καὶ διορθωμένον, — ἀλλὰ ἡ θεωρία τοῦ κόσμου εἶνε μόνον δάκη καὶ ἐμβαλώματα.

Καὶ τὸ μεγαλείτερον κῦμα γρήγορα χάνεται εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Πλάτων ἐπροσπάθησε νὰ πλάσῃ ἔνα πλατωνισμόν, ἔνα ἑνσυνέλητον, μελετημένον καὶ ἀκριβῆ τύπον διὰ τὸν κόσμον καὶ ἔπειτε ν^ο ἀποβῆ ἀκριβῆς. Ἡθελε νὰ εἴνε ὁ κόσμος διαπερασμένος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος, οὐδὲν πλέον, οὐδὲν ἔλαττον. Κάθε ἄτομον ἔργα πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν πλατωνικὸν χρωματισμόν κάθε ἄτομον, κάθε σχέσιν, κάθε ποιότητα, ποὺ τὴν ἡξεύρετε προηγουμένως, πρέπει ἐκ νέου νὰ τὴν μελετήστε καὶ νὰ τὴν ἐπανευρῆτε ἔδω, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐπανευρῆτε τακτοποιημένην, δχι πλέον φύσιν, ἀλλὰ τέχνην. Καὶ θὰ αἰσθανθῆτε διτὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέδραμε πραγματικῶς μὲ τοὺς ἄνδρας του καὶ τὰ ἀλογά του μερικὰ βασιλεία τοῦ πλανήτου, ἀλλὰ τὰ βασιλεῖα καὶ τὰ πράγματα, ἐξ ὃν ἀποτελοῦνται τὰ βασιλεῖα, τὰ στοιχεῖα καὶ αὐτὸς ἀκόμη δι πλανήτης, οἱ νόμοι τοῦ πλανήτου καὶ τῶν ἀνθρώπων διεπέρασαν αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον, ὅπως καὶ τὸ ψωμὶ τὸ σῶμά του καὶ δὲν εἶνε πλέον ψωμί, ἀλλὰ σῶμα καὶ ἔτσι κατήντησε καὶ αὐτὴ ἡ μαμμούθειος βοῦντα, ποὺ λέγεται Πλάτων. Εἰς τὸν κόσμον ἀπειπώσε τὸ ἐκδοτικὸν σῆμα του. Αὐτὴ εἴνε ἡ φιλοδοξία τοῦ ἀτομικισμοῦ. Ἀλλὰ ἡ βοῦντα ἦτον υπερβολικῶς μεγάλη. Ὁ Βόας προσπαθεῖ μὲ δλατὰ δυνατά του νὰ τὴν καταπίῃ, ἀλλὰ δὲν ἐπιτυγχάνει. Ἀποτυγχάνει εἰς τὰς προσπαθείας του καὶ πνίγεται εἰς τὸ δάγκωμα, διότι μόλις ἐνέπηξε τοὺς ὀδόντας του εἰς τὸν κόσμον, παραλύονται οἱ κινήσεις τοῦ φάσματος τοῦ ὅφεως. Καὶ ἔτσι ἀπόθνήσκει, καὶ ἡ ἀκατάβλητος φύσις ἔξακολουθεῖ νὰ ζῇ καὶ τὸ λησμονεῖ. Αὐτὸς συμβαίνει εἰς δλούς καὶ τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα. Παραβαλλόμενα μὲ τὴν αἰωνίαν φύσιν εἴνε τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφικὰ μόνον γυμνάσματα. Ὁμιλεῖ περὶ τούτου καὶ περὶ ἔκεινου τοῦ μέσους ἀλλὰ καὶ ὁ ἔξικούτα-

Μεταφραστής Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

¹ Προφανῶς ἐννοεῖ τὸν Κάντιον.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΣ—ΤΟ ΡΑΔΙΟΝ*

ς'. Φύσις τῶν ἀκτίνων τοῦ φαδίου. — Αἱ Βεκερέλαιαι ἀκτῖνες διαφορόνται καθαρῶς εἰς τρία εἴδη ἐντελῶς διάφορα ἀλλήλων, μέχρι τοσούτου, ὥστε νάμιμοι βάλλω, ἐὰν πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως των θά̄ επίστενε τις, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρξωσιν. Είναι καὶ τὰ τρία εἴδη τῶν ἀκτίνων τούτων ἀρότατα ἀλλὰ γίνονται ἀντιληπτὰ διὰ διαφόρων πειραμάτων καὶ ἀντιδράσεων. Πρὸς διάκρισιν ἀπὸ ἀλλήλων ὠνόμασαν ἔκαστον εἶδος δι᾽ ἐνὸς γράμματος τοῦ ἐλληνικοῦ ἀλφαβήτου α, β, γ.

Αἱ ἀκτῖνες δὲ ἀποτελοῦσι τὰ 9 % τῆς φαδιακῆς ἀκτινοβολίας. Ἐκτρέπονται δεξιῶς ἐν τῷ μαγνητικῷ πεδίῳ, ἀλλ' οὐχὶ πᾶσαι ἔξι ἵσου. Εἰναι πᾶσαι σχεδὸν πολλαπλασίως διαπεραστικώτεραι τῶν ἀκτίνων αχροίς ὅμως νὰ ἔχωσιν ἵσην πρὸς ἄλλήλας διαδυτικάτητα. Παράγουσιν, ὡς ἔδειξεν ὁ London, ἀρνητικὴν ἡλεκτρικὴν ἐπὶ καταλλήλως τεθειμένου ἡλεκτρομέτρου. Ἐν πᾶσι φαίνονται ἀτομα μικρεπιμικρότατα φροτισμένα δι' ἀρνητικῆς ἡλεκτρικῆς. Εἰναι δηλαδὴ ἀνάλογου πρὸς τὰς καθοδικὰς ἀκτῖνας, ἀλλ' εἶναι πεντακοσιάκις διαδυτικώτεραι καὶ πολλάκις ταχύτεραι τούτων καὶ τὰ ἀτομά των προσέτι εἶναι πολλαπλασίως μικρότερα τῶν καθοδικῶν ἀτόμων. "Υπολογίζουσιν διτὶ τὸ ἀτομον τῶν ἀκτίνων βείναι διεγιλιάκις μικρότερον τοῦ τοῦ "Υδρογόνου ἥτοι, ἐπὶ τὸ παραστατικώτερον, ὑπολογίζουσιν διτὶ ἐνὶ ἐκατοστομέτρῳ κυβικῷ χωροῦσιν 80.000.000.000.000.000.000 ἀτόμων τῶν ἐν λόγῳ ἀκτίνων. "Η δὲ ταχύτης τούτων φαίνεται ἵση σχεδὸν πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός, ἥτοι εἶναι τόση πεοίπον ὕστε ἐντὸς ἐνὸς δευτερολέ-

πτουν νὰ κάμουν 5-7 φοράς τὸν γῦρον τῆς γῆς.
Τὸ ἀτομον τῶν ἀκτίνων β ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον ἥλεκτρόνιον, δηλαδὴ τὸ ἀτομον τοῦ ἥλεκτρισμοῦ εἶναι δὲ μεγίστου φυσικοῦ ἐνδιαφέροντος διότι δι' αὐτοῦ ἔδειχθη διτὶ δ ἥλεκτρισμός, τὸ φῶς, ἡ θεορίας καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι πράγματα ὑλικὰ καὶ δι' αὐτοῦ ἔξεγγήθησαν καὶ ἀπεδείχθησαν αἱ νεώτεραι θεωρίαι τῆς σημερινῆς Φυσικῆς, αἱ ἔξενεχθεῖσαι ὑπὸ τῶν Lorentz, Larmor, Max Abraam. Κατὰ τούτους δ εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν ὑποπτίων ὑλικὸς κόσμος ἔχει τὴν ἀρχήν του ἐκ τοῦ ἥλεκτρονίου, τοῦ ἥλεκτρικοῦ δηλαδὴ ἀτόμου, ἡ δὲ διαφορὰ τῶν φάσεων, ὑπὸ τὰς ὅποιας ἡ ὑλὴ ὑποπτεῖ εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους, τῆς ταχύτητος καὶ τῆς κατατάξεως τοῦ ἀτόμου.

”Ηδη ἐνθυμήθητε τὴν δοξασίαν τοῦ Ἡρακλείτου «πάντα εἶναι καὶ μὴ εἶναι» καὶ «οὐδὲν μᾶλλον τὸ δὲ τοῦ μὴ δύντος εἶναι», λάβετε νῦν ὅψιν τὴν θεωρίαν τοῦ ἴδιου διὰ τὴν γένεσιν τῆς ὕλης, ὅτι δηλαδὴ τὸ πῦρ ἐπυκνώθη εἰς ἀναθυμιάσιν, ἥτις διὰ τῆς στάσεως ἐγένετο ὑγρόν, τὸ δόπιον σκληρυνθὲν κατέστη γῇ, καὶ ἔξι ἄλλου παραβάλετε τὴν θεωρίαν τῶν ἀνωτέρω νεωτέρων φυσικῶν, οἵτινες παραδέχονται ὅτι ὁ κόσμος προϊλθεν ἐκ τῶν μὴ ὑποπτότων εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν ἡλεκτρονίων καὶ εἰπετέ μοι ἂν δὲν τείνομεν νὰ καταλήξωμεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ 2.500 ἔτη.

Διὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω δὲ τῆς ἀμφιβολίας ὅτι τὰ ἀτομα τοῦ ἡλεκτρισμοῦ εἶναι ὑλικὰ ἀτομα θὰ προσελκύσω τὴν προσοχήν σας εἰς τινὰ πειράματα.

Βλέπετε ἐν τοῖς τῆς σφαιράς ταύτης τῆς σχεδὸν κενήνς
μέρος τὸν μῦλον τὸν Crookes, μὲ τὰ ἔξ ἀργυριλίου πτε-
ρύγια του, ὅστις βαλλόμενος μετὰ δυνάμεως ὑπὸ τῶν
ἡλεκτρικῶν ἀτόμων περιστρέφεται¹. Ἀν τὰ ἀτόμα
αὐτὰ δὲν ἡσαν ὄλικα θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ περιστροφὴ τοῦ
μύλου; Ἀλλ’ ἐκτὸς τούτου βλέπετε ὅτι, ἀν τὸν θέσωμεν
ἄνωθεν μαγνήτην, τὰ ἀτόμα αὐτὰ ἐλκονται ὑπὸ τοῦ
μαγνήτου, ὡς δὲ σύδρος, καὶ ἀλλάσσουσι διεύθυνσιν.
Ἄν τὰ ἀτόμα αὐτὰ ἡσάν τι ἄλλον πῶς θὰ ἦτο δυνατό
νά ἐλκυσθῶσιν ὑπὸ τοῦ μαγνήτου;²

Τὸ αὐτὸ δεικνύει τὸ σπινθηροσκόπιον τοῦ Crookes, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφράγματος θειούχου ψευδαργύρου. "Οταν ἐπὶ τούτον προσπίπτων φαδικαὶ ἄκτινες, φαίνονται διὰ τοῦ φακοῦ σπινθηροβούλοντα

τὰ μέρη, τὰ δποια πλήγτουσι τὰ ἡλεκτρικά ἄτομα.⁹
Ἐάν ἀρχισωμεν ἐπί τινα χρόνον νὰ βάλλωνται ἡλεκτρόνια ἐπί σταυρού ἐκ λευκοχρύσου, θά ίδωμεν αὐτὸν πυρατεύμενον. Ἐάν τὰ ἄτομα αὐτά δὲν ήσαν ὑλικά, ἢτο δυνατὸν νὰ πυρατεώθῃ ὁ λευκόχρυσος; Ἐκτὸς

¹ Πείραμα μύλου Crookes

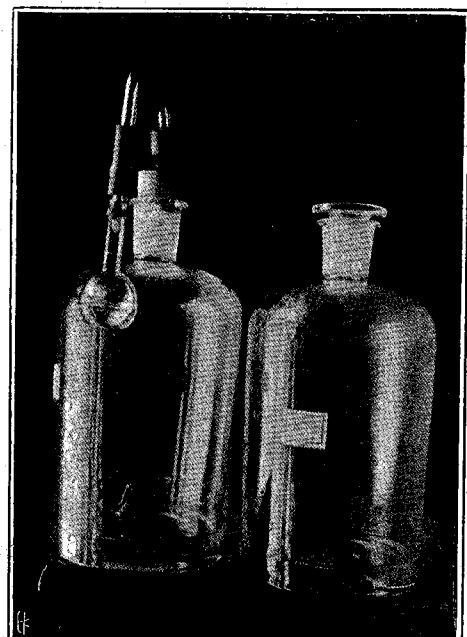
¹² Πιέζομεν ἐκτροπῆς ἀκτίνων καθοδικῶν καὶ οαδιακῶν.

⁸ Ἐπίδειξις σπινθηροσκοπίου Crookes.

τούτου, διαν φίψωμεν τὸν σταυρόν, θὰ ἴδητε ὅτι φθο-
ρέζουσι περισσότερον τὰ μέρη τῆς ψέλου, τὰ δποῖα δὲν
κατεπόνησαν τὰ ἄτομα αὐτά, διότι τὰ προσφύλαττεν δ
σταυρός ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν, ἐὰν τὰ ἡλεκτρόνια δὲν
ἡσαν ψήλια¹).

Τὸ αὐτὸ δεικνύει καὶ δ ποικιλόχρους φθορισμὸς
τῶν ἑντὸς τοῦ σωλῆνος λίθων διὰ τῆς προπτώσεως
ἐπ' αὐτῶν ἡλεκτρικῶν ἀτόμων²).

Αἱ ἀκτῖνες γ ἀποτελοῦσι μόλις τὸ 1% τῆς
ραδιακῆς ἀκτινοβολίας. Δὲν ἔκτρεπονται διὰ τοῦ
μαγνητικοῦ πεδίου. Εχουσι ταχύτητα ἵστην πρὸς
τὸ φῶς. Εἶναι ἑντελῶς ἀνάλογοι πρὸς τὰς
ἀκτῖνας τοῦ Röntgen, ἀλλὰ δεκάκις διαδυτικώ-

¹ Αριστερά ἡ φιάλη ἡ συγκοινωνόσα μετὰ τῆς περιεχούσης
τὸ ράδιον, διότι ἔχειε πετεῖσθαι τὸ νιτόν δεξιά φιάλη ἀνεν νιτόν.

τεραι τούτων, καθότι δύνανται νὰ διαπεράσωσι
τοῖχον ἔως ἡμίσεος πήγεως πάχους.

Καὶ τὰ τρία εἰδὴ τῶν ἀκτίνων τοῦ ραδίου
καθιστῶσι τὸν ἀέρα εὐηλεκτραγωγόν, ἀλλοις
λόγοις ἰοντίζουσι τὸν ἀέρα. Εἳναι εἰς φορτισμέ-
νον ἡλεκτροσκόπιον πλησιάσωμεν τεμάχιον ρα-
δίου, χάνει ἀμέσως τὸν ἡλεκτρισμόν του διὰ τοῦ
καταστάντος εὐηλεκτραγωγοῦ ἀέρος³).

ΑΝΑΘΥΜΙΑΣΙΣ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΥ

Ἐκτὸς τῶν ἀλλων θαυμαστῶν ἴδιοτήτων, τὸ
ράδιον ἔκπεμπει ἐν ἀέριον, τὸ δποῖα κατ' ἀρχὰς

ἐνόμιζον ἀποτελούμενον ἐκ λεπτεπιλεπτοτάτων
μορίων αὐτοῦ καὶ ώνόμασαν ἀναθυμίασιν ἥχθη-
σαν δ' εἰς τὴν σκέψιν καὶ ὀνομασίαν ταύτην, ἐκ
τοῦ διε παρόδυσίας πάσας σχεδὸν τὰς ἴδιοτη-
τας τοῦ περὶ οὐδὲ λόγος μετάλλον. Ἀλλὰ τελε-
ταῖως κατόρθωσαντες νὰ προσδιορίσωσι τὸ
φύσιμα καὶ τὸ ἄτομικὸν βάρος τῆς ραδιακῆς
ἀναθυμίασεως, ἀνεγνώρισαν αὐτὴν ὡς στοι-
χεῖον, ὡς σῶμα δηλαδὴ ἀπλοῦν, διάφροδον τοῦ
ραδίου καὶ τὴν ἐκάλεσαν ριτὸν (ἐκ τοῦ λατινικοῦ
nito=λάμπω).

Τὸ νιτόν, τὸ ἐκ τοῦ ραδίου ἔκπεμπόμενόν
τοῦτο ἀέριον, δὲν ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις
ἡμῶν εἰμὴ διὰ διαφόρων πειραμάτων. Ὑπό-
κειται εἰς τὸν νόμον τοῦ Mariotte καὶ Gay-
Lussac, ὅπως πᾶν ἄλλο ἀέριον. Μετὰ 4—28
ἡμέρας ἀπὸ τῆς γενέσεως του, ἀναλόγως τῶν
συνθηκῶν, ὅφ' ἂς εὐρίσκεται, μετατρέπεται εἰς
ῆλιον—ἐν ἄλλῳ δηλαδὴ στοιχεῖον, τὸ δποῖον οἱ
μὲν Janssen καὶ Lockyer παρετήρησαν φα-
σματοσκοπικῶς εἰς τὸν ἦλιον, δὲ Ramsay
ἀνενηρεψεν εἰς τινα δρυκτὰ—καὶ βραδύτερον χάνε-
ται εἰς τὸν αἰθέρα· αἱ παρατηρήσεις ἀκριβῶς
αὗται ἔφεραν εἰς τὸν μέγαν Ramsay τὴν σκέ-
ψιν διτὶ ἡ διαίρεσις τῶν σωμάτων εἰς βραέα καὶ
ἄβαρη εἶναι ἐσφαλμένη. Κατὰ τὴν ἔξελιξίν του
τὸ νιτόν φαίνεται λαμβάνον καὶ τὸν χαρακτῆ-
ρας ἄλλου τινὸς στοιχείου, τὸν νέον.

Τὸ νιτόν ὑπὸ θερμοκρασίαν —65° γίνεται
ὑγρὸν ἀχρούν καὶ ἀσθενῶς φωσφορίζον ὑπὸ δὲ
τὴν θερμοκρασίαν τοῦ ὑγροῦ ἀέρος πήγνυται
εἰς λάμπον στερεὸν σῶμα λευκὸν κατ' ἀρχὰς,
κίτρινον βραδύτερον καὶ εἰς τὸ τέλος πορτο-
καλόχροον.

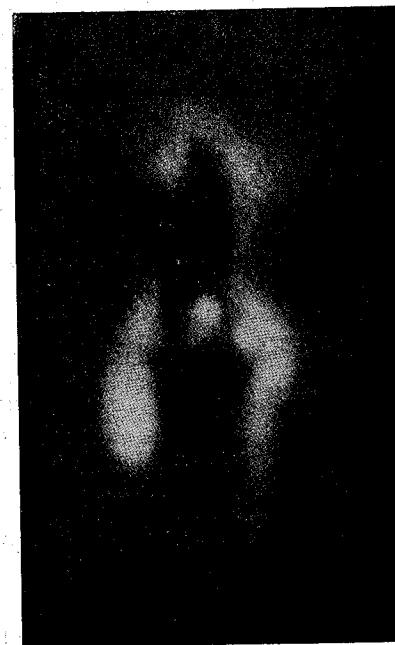
Ο Walter καὶ πολλοὶ ἄλλοι φυσικοὶ παρετή-
ρησαν διτὶ πανταχοῦ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ φροιοῦ τῆς
γῆς ὑπάρχει ποὺ περισσοτέρα ποὺ δλγωτέρα
ποσότης ἀκτινεργοῦ ἀναθυμίασεως, προερχομέ-
νης ἐκ τῶν ἐν ἐκείνῳ ἔγκατεσπαριμένων ἀκτινερ-
γῶν σωμάτων. Ἀλλὰ παρατηρεῖται ἀφθονος
εἴς τινας ἱαματικὰς πήγας καὶ ἀποτελεῖ τὴν
μεγαλειτέρων θεραπευτικὴν ὑδάτων τῶν μεταλ-
λικῶν ὑδάτων. Πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἐν
λόγῳ ἀερίου, ἡπόρουν πῶς ἥτο δυνατὸν πηγαῖ
οὔτε πολὺ οὔτε πολὺ ἔχοχοι ὑπὸ χημι-
κῆς σύστασιν ὑδάτων νὰ ἔχωσι θαυμασίας θε-
ραπευτικὰς δυνάμεις· καὶ ἀπέδιδον αὐτὰς εἰς τὰ
πτεύματα τῶν πηγῶν, (τὰς ναϊάδας ἡ νηρηΐδας,
ὅς θὰ ἔλεγαν οἱ πρόγονοί μας), τὰ δποῖα προ-
στατεύοντα τὴν κατοικίαν αὐτῶν ἐθεραπεύεν
τοὺς προσερχομένους. Ἐβλεπον ἐπὶ παραδείγ-
ματι νὰ θεραπεύωνται εἰς τὸ Gastein τόσα
χρόνια νοσήματα, ὁμολόγουν δλοι τὴν ἐκπλη-
κτικὴν ἱαματικὴν δυνάμειν τῶν πηγῶν του καὶ
ὅμως οὐδεὶς ἡδύνατο νὰ ἔξηγήσῃ τὸν λόγον
ὅποτε μετὰ ἐκαποντάδας ἐτῶν ἀπεδείχθη διτὶ αἱ

περὶ δὲν δὲ λόγος πηγαὶ ἔχουσιν εἰς τὸ ὕδωρ
αὐτῶν 79 μονάδας ἀναθυμιάσεως, δηλαδὴ ἀνώ-
τερον ποσὸν πάσας ἄλλης πηγῆς, ἐκτὸς μιᾶς
πηγῆς τῶν «Θερμῶν Κουρτζῆ» τῆς Μυτιλήνης.

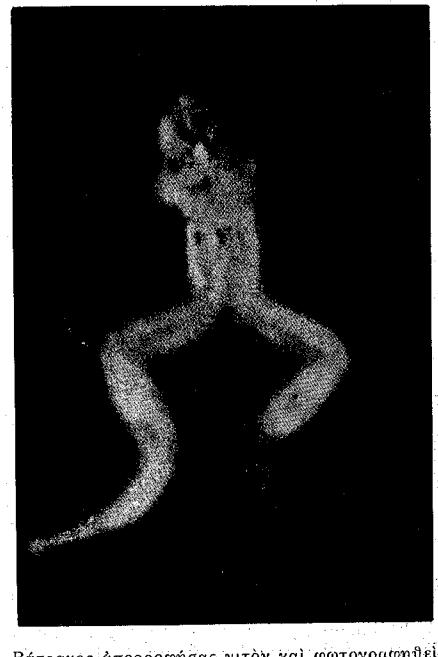
Ο London πρώτος παρετήρησεν διτὶ τὸ νιτόν
ἔχει μεγίστην ἀντισηπτικὴν δύναμιν. Ἐθεσεν
ἐντὸς δύνο φιαλῶν πηκτήν κατόπιν ἐντὸς τῆς
ἔτερας αὐτῶν ἀφῆκε νὰ σχηματισθῇ ραδιακὴ
ἀναθυμίασις· τὴν ἐπομένην ἔχυσε μικρόβια δια-
φρόδων εἰδῶν εἰς ἀμφοτέρας τὰς φιάλας· ἀλλὰ
μετὰ τινας ἡμέρας τὰ μὲν μικρόβια τῆς μετὰ
νιτὸν φιάλης είχον καταστραφῆ, τὰ δὲ τῆς ἐτέ-
ρας φιάλης ἀνέπτυξαν κανονικῶς πληθώραν μι-
κροβιακῶν ἀποικιῶν.

Ἐκ τῶν περιεργοτέρων ἴδιοτήτων τοῦ νιτοῦ
εἶναι τὸ διτὶ προσκολλώμενον ἐπὶ τῶν σωμάτων,
μεθ' ὃν ἔρχεται εἰς ἐπαφήν, καθιστᾶ αὐτὰ προ-
σωρινῶς ἀκτινεργά. Τὴν δάνειον ταύτην ἀκτι-
νέργειαν τῶν σωμάτων ἐκάλεσαν ἐπαγωγικὴν
ἀκτινέργειαν. Εἶναι δὲ τόσον ἔντονος πολλάκις.
ἢ ἀκτινέργεια αὕτη, ὡστε κατορθοῦται διτὶ ἐπα-
γωγικῶς ἀκτινεργοῦντος βάμβακος νὰ προκα-
λήται δερματίτις δμοία πρὸς τὰς ἀπὸ ραδίου.

Δύο βάτραχοι ἔγκλεισθέντες ὑπὸ τοῦ London
ἐντὸς φιάλης, περιεχούσης νιτόν, κατέστησαν το-
σούτον ἀκτινεργοῖ, ὡστε τεθέντες κατόπιν ἐπὶ
φωτογραφικῶν πλακῶν νὰ φωτογραφηθῶσι διὰ
τῆς ιδίας αὐτῶν ἀκτινεργείας.

Βάτραχος ἀπορροφήσας νιτόν καὶ φωτογραφηθεὶς
διὰ τῆς ιδίας του ἀκτινοβολίας.

Βάτραχος ἀπορροφήσας νιτόν καὶ φωτογραφηθεὶς
διὰ τῆς ιδίας του ἀκτινοβολίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέχρι τοῦδε εἶδομεν περὶ τοῦ ραδίου: διτὶ
δύναται νὰ παράγῃ διαρκὲς φῶς διτὶ ἀκτινοβο-
λεῖ μυθώδη θερμότητα· διτὶ ιοντίζει τὸν ἀέρα·
διτὶ ἀναδίδει συγχρόνως θετικὸν καὶ ἀρνητικὸν
ἡλεκτρισμόν· διτὶ μετατρέπει τὴν χημικὴν σύστα-
σιν πολλῶν σωμάτων· διτὶ ἐφανέρωσε τὴν μεγί-
στην ἐνέργειαν, τὴν δποίαν ἔγκλειει ἡ ψῆλη· διτὶ
ἀπέδειξε τὴν ψῆλην σύστασιν τοῦ αἰθέρος, τὸν
ἡλεκτρισμοῦ, τὸ φωτός· διτὶ κατέρριψε τὴν
θεωρίαν τὸν ἀναλλοιώτου καὶ ἀφθάρτου τῶν
στοιχείων—ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν εἶναι εἰμὴ
περίπου τὸ ἡμισυ τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ ἴδιο-
τήτων. Τὸ ἔτερον ἡμισυ τῶν ἀποτελοῦσιν αἱ βιολο-
γικαὶ ιδίοτητες τοῦ ραδίου, περὶ τῶν δποίων
δμως δὲν διμιήσωμεν ἐνταῦθα, διότι δεῖ-
ζουσι μίαν δλόκληρον διάλεξιν.

Οὕτω μελετῶν τις τὰ κατὰ τὸ ράδιον καὶ τὰ
περὶ αὐτῷ εὑρίσκεται ἐνθυσιασμένος, διότι τόσα
νέα πράγματα μανθάνει καὶ τόσας ἀπορίας
κατορθώνει νὰ λύσῃ. Ἀλλ' δταν εἰς τὸ τέλος
ἀναπαραστήσῃ τὰς ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς προελ-
θουσας γνώσεις, βλέπει διτὶ τόσον περισσότεραι
ἀπορίαι τῷ ἐγεννήθησαν, ὡστε ἀσυνειδήτως νὰ
ἀναφωνήσῃ τὸ τοῦ Σωκράτους: ἐν οίδα διτὶ^{οὐδὲν} οίδα, ἐν πρᾶγμα μόνον γνωρίζω, διτὶ δὲν
γνωρίζω τίποτε.

Δ. Π. ΒΑΣΙΛΕΙΔΗΣ
Ιατρὸς

τὴν χάριν, καὶ φύγη τὸ ἄρωμα. Ἀρμονισμένο μέσα σὲ
ῆρεμα πλούσιο φόντο.

Τῆς Δος Κλεονίκης Ἀσπριώτη τὸ πορθράτο, παλαιότερο αὐτό, κατέχει τιμημένην θέσιν, ζηλεμένο, υποβλητικό. Σάιτο σὲ πολλές, σὲ πλεῖστους λεπτομέρειες. Ὁμως ἔφορον τέλειον. Τόνοι ωριμένοι ἔστι, ἀσκοπα νομίζεις. Μά, βλέπεις, πῶς στενή συνγένεια δένει καθετὶ μὲ τὴν σκεψιν καὶ τὸν χαρακτήρα τοῦ μοντέλου. Τὸ καθετὶ αὐτό, βαλμένο τεχνικὰ καὶ μελετημένα, φωτίζει μέσα σὲ ἡσυχο, σκεπτικὸ περιβάλλον, τὴν ἐκλεκτὴ διάνοια τῆς ζωγραφικούμενής. Σαναβλέπω τὴν ἀνθρόπα ἐκφραστὴν φυσιογνωμία της, τῆς γνωστῆς ζωγράφου ποὺ τιμᾶ τὴν νεοελληνικὴν τέχνην. Ἀμάλγαμα γυναικείας καὶ ἀρρενωπῆς ψυχῆς ποὺ ἔχεις μὲ τὸν πόνον — πιστὸν σύντροφον τῆς ζωῆς. Εἶναι μιὰ πινελιὰ δυνατή, τραβηγμένη ἔκει στὸ χειλί, σφραγίδα τῆς θλίψεως καὶ τοῦ μαρτυρίου. Ἐπειτα, ἡ διάνοια ποὺ ἔγραζεται, ποὺ ἀδιάποτα κάτι ζητεῖ μέσα στὲς χίλιες ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς — μικράς, μεγάλες, πιὸ μεγάλες. Ἀκόμα, ἔνα γνώρισμα τραχὺ κάπως, εὐχεινάκι τραχὺ ὄμως, ποὺ τὸ ἔχει καὶ στὴν ὄμηλία της, σὰν μιαστοὶ κοφτερό, ποὺ τὸ ἀπαλύνουν καλωσύνη καὶ σκέψις καὶ ποὺ πνιγεταί, τέλος, μέσος σὲ αἰσθήμα τὸ βαθύ. Τίποτε δὲν είναι στὴ ζωή, ἔξω ἀπὸ τὸ βαθὺ αἰσθήμα. Τοῦ νοῦ τὰ στολίδια, τῆς χάρως ἥ γοητεία, κάθε τέχνη καὶ κάθε ἐμοσφά, ὅλα δικά του είναι.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Η ΚΟΣΜΙΚΗ ΖΩΗ

Πρωτομαγιὰ — Ἀνθεστήρια

ΔΙΠΛΗ ἑορτή! Ἡ μία ἀναγέννησις τῆς φύσεως ἀναποιστανομένη μὲ τὰ μειδιάματα τοῦ φωτός, μὲ τὰ χάδια τῆς αὐθας, μὲ τὰ ἀρώματα δλων τῶν λουλουδιῶν, τὰ δόπια ἔξφυλλίζοντα πρός τιμήν της! Ἡ ἀλλήλη ἀναγέννησις παλαιᾶς ἐποχῆς, ἀναποιστανομένη μὲ εὐμορφες κόρες, μὲ ἀνθοστολισμένα παιδάκια, μὲ καλλιστοχα ἐνδύματα καὶ ἀγαλματώδεις γραμμάτα!

Προσχές τὸ Ζάπτειον, τὸ καταστολισμένον, τὸ κατάλευκον, ὃ μᾶλλον ποικιλόχρωμον ὡς ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης πλημμύρας, δὲν ἔκλεινεν μέσον εἰς τὸν κυκλικὸν χώρον του μίαν ἀπλὴν ἑօρτην ἥτο μᾶλλον μία ἱεροτελεστία εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ἰδεόδορου!

"Οταν όντο τούς ήχους τῆς ποιεινής φλογέρας πα-
ρήλασαν τὰ ὡραῖα κορίτσια, μὲ τὰ ἐλληνικά χρώματα,
τὰς ἐλληνικάς κομμωσεis καὶ τὰ ἐλληνικά ἐνδύματα,
ἐνόμιζε κανεὶς χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, ὅτι δὲ Πάν, ὃ θεός
τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς ἔξοχῆς, ἔπαιξε τὸν αὐλόν του διὰ
νὰ χορεύσουν αἱ νύμφαι τῶν δασῶν. Καὶ ἔχορευσαν μὲ
τόσην χάριν, τόσην ὀπλοτήτα καὶ ὁμοιάσιαν εἰς τὸν
ουθμόν! κάπιε χορδὲς καὶ ἔνα ποίημα, κάθε κίνησις καὶ
μία εἰκὼν! Ήως τώρα οἱ Ἐλληνικοὶ χοροὶ μᾶς ἐθύ-
μιζαν παιδιάς ἐντυπώσεις: χωριατοπούλες εὐμόρφωσις
καὶ λιγεστάς, ὥραια παλληκάρια μὲ καλοπλασμένα
σώματα, νὰ σύρουν τὸν χορὸν τραγούδωντας τὰ μονό-
τονα, ἀλλὰ χρακτηριστικὰ τραγούδια των, τὰ ὅποια
συναδεύνονται ἀπὸ τὸ δροσερὸ μοιρούσιμα τῆς βρού-
σις! Τὸ ἀρώμα τοῦ θυμαριοῦ καὶ τὸ μακρονύ κοιδού-
νισμα τῶν προβάτων μὲ τὸ λυπτηρό τους βέλασμα,
συνεπλήρωναν τὴν εἰκόνα τῶν παιδικῶν μας ἀναμνή-
σεων! Προχθὲς διμως, οἱ Ἐλληνικοὶ χοροὶ μᾶς ἐπα-
ρουσιασθησαν ἐντελέχεις διαφορετικοί. Τὰ χωρικά ἐνδύ-
ματα μᾶς ἐφάνησαν βαρεία καὶ χωρὶς χάριν, καὶ ἀντὶ
τοῦ περιορισμένου δρίζοντος τοῦ χωριοῦ, ἐφαντάσθη-
μεν τὰ καταπράσινα ἄλση, τὰ ποικιλόμενα μὲ τοὺς
θαυμασίους ναοὺς τοὺς στολισμένους μὲ λευκοὺς καὶ
τεύρως κίνοντας τοῦ Ηνικοῦ ουθμοῦ, καὶ τοὺς ἀρχαίους
θεούς μεταμορφωμένους εἰς ὑδαίους βιοσκούς παιζον-
τας τὴν λύδων των διὰ νὰ μεταφέρουν εἰς τοὺς θνητοὺς
τηγ γλῶσσαν τῶν Θεῶν!

Καὶ ὅταν τὸ τελευταῖον τραγοῦδι ἥκουντο μόνον ὡς μακρινὴ ἀπήχησις, καὶ οἱ ρυθμικοὶ χοροὶ ἔμοιαζαν σὰν ἔνα συγκεχυμένο πτερούγισμα, εἴχαμεν τὴν ἀντίληψιν, ὅτι, ὅσα ἐξῆσαν πρὸ δὲ λίγους ἐμπρός μας δὲν ἦσαν παρά ὀπτικὴ ἀπάτη μιᾶς πλαισίας εἰκόνος, τῆς ὅποιας τὰ φαντασμαγορικά πρόσωπα ἐσβινσαν διὰ νὰ εἰσέλθουν καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀρχαῖον των πλαισίων...

Τὰ ἀπειροῦ χειροκροτήματα τοῦ ἐνθυμουσιασμένου πλήθους, αἱ ἐκδηλώσεις του ὑθαμασιοῦ του, τῆς χαρᾶς του, τῆς ὑπερφραγείας του, διότι ἀνέζησον ἡ ἴστοριά του καὶ αἱ παραδόσεις του, ἔκαμαν αἰσθητὴν τὴν πραγματικότητα, ἡ δοπιά ἀπὸ ταῖς σπανιώτεραις φοραῖς, ἡτο ὡραιοτέρα τοῦ ὀνείρου! Τὴν στιγμὴν ἔκεινην μία σκέψις ἐδόνουσε ταῖς καρδιαῖς ὅλων: ἡ ἐπὶ τῆς προγραμματικῆς ἀναστάσεως παντὸς Ἑλληνικοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν τοῦ ὠραίου!

EATPON

ΕΙΣ τὸ «Θέατρον Κυβέλης», ως μετωνόμασθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπὶ δεκαετίαν ἀπὸ φέτος μισθωτρίας του ἐκλειτῆς καλλιτεχνιδος τὸ χόμην καὶ πρῷγχην σ्थέατρον Βαριετέ, ἥρχισεν ἀπὸ τῆς 7 Μαΐου τάς παραστάσεις του ὃ ὑπὸ τὴν κυρίαν Κυβέλην Ἀδριανοῦ θίασος. Καὶ πρὸ τῆς στηνής, ἡ δοτία ἀνεκανινθόθη καὶ ἡ πρεπεισθη, κάτω ἀπὸ τὰς τέσσαρας ἀναπεπτεταιμένας σιδηρᾶς ἀνθίδιας, αἱ δοτοῖς ὑποβαστάζουσαι τὴν τένταν ὃ ἀσφαλίζουν τοὺς θεατὰς κατὰ πάσσον διακοπῆς τῶν παραστάσεων ὁρειλομένης εἰς τὴν βροχήν, ἔκει εἰς τὰς παραλλήλους καμπύλας τῶν ἐπίστρις ἀνακανινθέντων παλλεύκων καθισμάτων, ἔγένετο μία ἀπὸ τὰς πλέον πυκνάς καὶ πλέον ἐκλεκτὰς συγκεντρώσεις τοῦ ἀθηναϊκού κοινοῦ, χαρακτηρίζοντος οὕτω τὴν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἐπιστροφὴν τῆς προσφιλοῦς του καλλιτεχνιδος. Τὸ κοινὸν τοῦτο τὴν ἔχιδοκρότησεν ἐγνονισιωδῶς, —αὐτὴν καὶ ὅλον τὸν θίασον τῆς, —εἰς τὸ «Τρελλοκόριτσο», —τὴν «Gamine», —τῶν Βεμπέρο καὶ δὲ Γρίζος, μίαν ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας παρισινάς ἐπιτυχίας, ἡ οποία θὰ παραμεινεῖ ἀναμφιβόλως καὶ μᾶλιστα τὰς μεγαλειτέρας ἀδηναϊκάς. «Οοον ἀφορᾶ τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἰνε περιττὸν ἵσσος νά σημειωθοῦν τὰ ἔξης. Οἱ «ἔρασται», οἱ περιλάλητοι «Jennies premiers», οἱ δοποῖοι ἐν «Ἀθήναις εἰνε ἀκόμη σχεδὸν ἀνύπαρκτοι, —ἀφοροῦσσοι παρ᾽ ἡμῖν ἀνάλαμβάνουν τοὺς ὄδολους αὐτοὺς εἰνε παραπολοῦ «esprits forts» διὰ νά εἰνε ἀλλιθινοὶ καὶ φλογεροὶ ἔρασται, —ἥρχισαν φαίνεται, νά σπανίζουν καὶ εἰς τὸ Παρίσι. Τούλαχιστον οἱ Φερωδόν, Λεμπταρζῆλτ, σχεδὸν ἐγήρασαν χωρὶς νά ἀναφανοῦν ἀκόμη οἱ διάδοχοι των ὡς ἐκ τούτουν προέκυψε διὰ τοὺς δραματικούς συγγραφεῖς ἡ ἀνάγκη νά ἔχουν τὸν πρωταγωνιστὴν σχεδὸν μεσόκοπον διὰ νά ἔξακολουθοῦν νά χρητισμοποιοῦν τοὺς λαμπρούς αὐτοὺς καλλιτέχνας. Ιδού καὶ μόνος ὁ λόγος, διὰ τὸν δοποῖον εἰς δόλα σχεδὸν τὰ τελευταῖα παρισινά ἔγρα πρωταγωνιστῶν καὶ θριεμβεύοντος ὅχι οἱ νέοι, ἀλλ᾽ οἱ εὐδισκόμενοι, ὡς λέγει μελεπαχολικῶτας ὁ ποιητής, «In mezzo di Camin di ovestra Vita». Ιδού καὶ μόνος ὁ λόγος, διὰ τὸν δοποῖον τὸ «Τρελλοκόριτσο» ξετρελλαίνεται μὲ τὸν μεσόκοπον ταρισινὸν διαγράφον. Καὶ λέγεται ἐνταῦθα διὰ εἰνε ὁ μόνος λόγος, διότι ἀν πρόγαμον δημαρτική ποιήσις εἶλε μεταβάλει γνώντων δόσον ἀφορᾶ τὴν πορνῶτα.

παρακείνονται μεταποιεῖν την πρώτην αμφορέαν την πράγματα πικάσων έννοιαν, ή νίκην θά παρέμενεν διοιστικῶς εἰς τὸ μεσόκοπον ζωγράφον, ἐνῷ πάραγματι συμβαίνει εἰς τὸ «Τρελλοκόριτσο;» Ό δραματικός συγγραφεύς, — ἡ μᾶλλον ἡ ξυνωρίς τῶν δραματικῶν συγγραφέων — ἀρόπετεί δύο πράξεις καὶ ημίσειαν ταρουσιάζει ως κυρίως δρῶν καὶ νικῶν πρόσωπον τὸν αιλὸν πρωταγωνιστὴν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὸν ἐκπειταλλευθῆ, εἰς τὸ μέσον τῆς τρίτης πράξεως διδεῖ τὴν νίκην εἰς ἐνόλις ἐκκολαψθὲν πετειναόρι! Καὶ

δύμως, ίσως ίσως, δὲν θὰ ἔρθετε νὰ είνε μόνος αὐτὸς
ὅ λογος· παρά ποτε τώρα εἰς τὴν ζωὴν οἱ μεσόκοποι
ἔλκυνουν πολὺ τάξ πολὺ νέας, καὶ ἀν προσέξῃ κανεὶς
παραπολὺ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ «Τερελλούχοιτο», δι νεα-
ρὸς ἐν τέλει νικητής, — ὅσπαστος καὶ ἀν μόλις
ἔγγηκε ἀπὸ τὸ ἄνγο του, μᾶς παρουσιάζεται μὲ τόσα
χαρούσματα, τὰ δόπια ἀληθῶς ἔχει εἰς τὴν ζωὴν μόνη
ἡ μέση ἥλικια· ἔχει τόσῳ σοφὴν ἐγκαρτέρησιν, τόσην
ανταπάργησιν, τόσην ἀλληλινὴν ἀγάπην!

Αλλά τοιωντον ή αλλο τό έργον αυτό είνε απ' αρχής έως τέλους χαριέστατον, τρυφερώτατον, ασύρτιστος σπινθηροβόλον, παραχέψει δὲ και εἰς την Κυβέλην, — ώς Gamine, — ζόλον, δ' όποιος θό μεινῃ εἰς αυτὴν ὡς cheval de bataille. Μᾶς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τὴν περιοδείαν της, ή λεπτή, ἀκόμη λεπτοτέρα, παιδικώτερα — δισώδηποτε και ἀν πυκνωταί, ίσως ἀκριβῶς, διύτι πυκνοῦνται εἰς τὴν ὄψιν κάποια δυσδιόιστος τόσῳ γυναικεία ὁδυνηρότης! Καὶ αὐτή, ή όποια είλεν ηδη ἐκπλήξη εἰς τόσους κοριτσίστικους ζόλους, κατέπληξε τὸ βράδυ ἔκεινον· ἐνῷ ἐτελείτο τὸ πλεόν πλούσιον ἔντυνται τῆς ἀγαπώσης γυναικὸς μέσα της, δὲν ἦτο καν μικρὰ κόρη, ήτο παιδάκι εἰς τὸ σῶμα, εἰς τὴν δίλην δόλδοσον και ὀλόφωρον ἐμφάνισν! Ο λοιπὸς θίασος, λαμπρῶς κατηρισμένος, παρουσίασεν ὅρμονικώτατον σύνολον, — τῶν κυριῶν διακριθεισῶν ὅχι μόνον διὰ τὰς πρόγραμματι ἀμέμπτον καλαυισθείσας ἐσθῆτας των. Καὶ δι μεσοκοπος Ζωγράφος; Ο ὑποδύμενος τὸ πρόσωπον αὐτὸν κ. Γαβριηλίδης εὐηρέστησε πληρεστατά. Ή ἐμφάνισίς του εἰς αὐτὸν τὸν ζόλον ὑπῆρξε σύμπταθεστάτη και ὑπῆρξε πράγματι μια νίκη· ἐπέδειξε τόσῳ ἐγκρατῇ τρυφερότητα, τοσην ἀξιοπρέπειαν εἰς τὴν μελαγχολίαν, αὐτὸς δ' όποιος ἤρχισε ν' ἀγαπεῖ τὸ τοσούχορότισο τόσα ποὺ τὰ μαλλιά του ἔχουν ἀρχίσει ν' ἀστριζούν!

Τὸ δεύτερον ἔργον, τὸ δόπιον ἀνεβιβάσθη εἰς τὸ θέατρον Κυβέλης είνε «Ἡ Μαιονέττες» τοῦ Πιέρ Βόλφφ, μία ἄλλη λεπτοτάτου πενθύματος καὶ αἰσχήματος παριστάντη ἐπιτυχία ή δοπία καὶ ἐδόν ἐπαίχθη πολὺν ἐπιτυχῶς. «Ἀν ἡ κυριαρχοῦσα ίδεις δὲν είνε νέα, — ὡς δέν εἴμεθα ὅλοι παρὰ μαριονέττες, ὃς ὁ σύζυγος αὐτός, δ ὅποιος κατ' ὄρχας δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς αὐτὸν ως σύζυγον, τὴν τόσῳ συνεσταλμένην καὶ ἀτολμον Φερονάνταν, ἀλλ' δ ὅποιος γίνεται ἔξαλλος ἐξ ἕδρωτος πορφ αὐτὴν εύθυνς ως βλέπει δῆθεν «ξανοιγομένην» εἰς τὴν ζωὴν τῶν αἰθουσῶν καὶ δῆθεν φιλαρεσουμένην καὶ δῆθεν ἀπιστον, — ἀλλ' ἡ διατύπωσις εἶνε ὅ,τι πλέον χαριτωμένον καὶ πλέον θωπευτικῶς εἰδωνικὸν καὶ πλέον λεπτῶς αισθηματικόν. «Ἡ κυρία Κυβέλη Ἀνδριωνοῦ, ως Φερονάντα, εἰς τὰς μεταπτώσεις τοῦ ὁρού της, ηπῆρξε πρόγματι θαυμαστήν δισφ δε ἀφρῷ τὰς ἑσθίτας της, τὴν μίαν μὲ τὸ «οἰμφάλιον» τὸ τόσῳ προσφιλές εἰς τὰς ὄρχαίας ἀτθίδας χρῶμα, τὸ «Τσαγδαλί» καὶ τὴν ἄλλην μὲ τοὺς περιτέχνους βυζαντινοὺς ὁδόσακας καὶ τ' ἀνθέμια, ἀλλὰ τὴν ἀποδεικνύουν ἀναμφισθήτως τὴν πλέον λεπτῶς κομψήν πήγην συλούνετταν δχι μόνον τοῦ ἐλληνικοῦ, ἀλλὰ τοῦ παγκοσμίου θεάτρου. «Ἐκ τῶν λοιπῶν ἥθοισιδων ὁ κ. Γαβριηλίδης πολὺ καλὸς ως σύζυγος» δ. κ. Χαλκιόπουλος, ὁ δοπιος εἰς τὸ «Τρελλοκόριτος» ἀπεδειχθή ἀληθινός καλλιτέχνης, δὲν ὑστέρησεν ἐντοῦνθα ως θεῖος τῆς Φαρονάντας· δ. κ. Π. Λέων λίαν ἐπιτυχῆς εἰς τὸν τόσῳ χαρακτηριστικὸν δρόλον τοῦ Μπουνιέρ. «Ἄλλα καὶ δλος δ λοιπὸς θίασος δοκιμώτατος.

Η ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Η ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ νομάρχου Ἀττικῆς καὶ Παπαμιχαλοπούλου ὁργανωτική ἐπιτροπή τοῦ Ἑλληνικοῦ τμήματος τῆς «Παναγυπτιακῆς» Ἐκθέσεως τῆς «Ἀλεξανδρείας» εἰδοποιεῖ δύο ἡ ἔναρξης τῆς «Ἐκθέσεως ἀναβάλλεται διὰ τὴν 17 Ιουλίου.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Η συναυλία τῶν μαθητριῶν τῆς κ. Φωκᾶς ὑπέρ τῶν Ἀπόδων Παιδῶν τοῦ Παρνασσού ἤτοι καθ' διαμία μεγάλη ἐπιτυχία. "Ολαὶ αἱ μαθήτριαι τῆς ἀνεξαιρέτους ἐτραγούδησαν μὲ τέχνην, γλυκύτητα καὶ πάνος· Ἡ διδασκαλία τῆς κ. Φωκᾶς εἶνε μοναδική. Εἰς καθέδρα μία μαθήτρια, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν πλέον ἀδύνατον, φαίνεται ἡ εὐσύνειδητος καὶ ἐπιτυχῆς ἐργασία τῆς κ. Ολαὶ προοδεύουν τόσον καταπληκτικῶς, ώστε συντόμως προβλέπομεν σειρὰν διοιδῶν πρώτης τάξεως.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Βυζαντιολογική Έταιρεία

ΜΕ πλούσιον πρόγχραμμα ἀνακοινώσεων πρωτοπύπολης μελετῶν καὶ διολέξεων πρὸς ἐκλαϊκευσιν ἐπιστημονικῶν θεμάτων ἡρξαντο αἱ ἐφετεῖναι δημόσιαι συνεδρίαι τῆς Βυζαντιολογικῆς ἑταιρείας.

Τὴν 22 Μαρτίου ἐν τῇ συνήθει αἰθούσει τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Γενικὸς γραμματεὺς αὐτῆς κ. Νίκος Α. Βένης ἔξειθηκε τὰ πορίσματα τῶν παλαιο-

γραφικῶν καὶ τεχνικῶν αἵτοι ἔρευνών ἐν Μετεώροις καὶ τῇ ἀλλῃ Θεσσαλίᾳ ἐν ἔτει 1910 κατ’ ἐντολὴν καὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Μονάχου. Εἰς τὰ Μετέωρα, ὃπου εἰχε πολλοὺς μῆνας ἐγράψθη ὁ κ. Βένης κατὰ τὰ ἔτη 1908 καὶ 1909, ὑπῆρχον μικρά τινα κατάλοιπα διὰ συμπληρωτικάς μελέτας. Ἐπειδὴ Μετεώρων ἀναχωρῶν ἐπεσκέψθη τὴν μονὴν Βητούμου συντάξεις τὸν καταλόγον τῶν κειρογράφων αὐτῆς καὶ ἔξετάσεις τὰ ἄλλα ἔξει σπουδῶν. Ἐπίστις διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν μετέβη καὶ εἰς τὰς μονὰς Ζαφλαντίων Δουσίκουν, Ἀγ. Γεωργίου Μαυρομμάτη, Ἰδιαιτέρων ἔξήτασε τὰ παρὰ τὸ Φανάριον τῆς Ἰδιώμης ἔρειστας τῆς δονιμαστῆς κατὰ τοὺς μέσους αἰώνας μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Λυκουρωνίδας. Ἐν δὲ τῷ βυζαντιακῷ νοαὶ τῆς Πόρτας Παναγίας εἰργάσθη συντόνως καὶ ἐπὶ μαρκόν ὁ κ. Βένης συντάξεις διεξόδικὴν κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ὀπατιήσεις ἔκφρασιν τοῦ ναοῦ. Τούτου παρουσίασε καὶ τὸ διάγραμμα καὶ πανομοιότυπα τῶν κεφαλαιοπλαστικῶν διακοινήσεων καὶ τῶν ψηφιδωτῶν καὶ ἀλλών εἰκόνων καὶ ἐπιγραφὰς ἔξι αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα ἐπραγματεύθη περὶ τὸν ἐν Φαναρίῳ βυζαντιακὸν καὶ χριστιανικῶν ὀρχαιοτήτων καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀργιθέᾳ καὶ Ἰτάμῳ μονυδρίων, τὰ δόποια οὐδεὶς ἐπιστήμων ἔρευνητης εἶχε προτέρον ἔξετάσει. Ἐξακολούθων διὰ τοῦ Βένης προεβάλε διὰ φωτεινῶν εἰκόνων γινεττά τινα καὶ ἐπιγραφὰς ἐκ Μακρονίτος, Πορταριᾶς, Δημητριάδος ἀνήκοντα πάντα εἰς τὴν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς Ὁξείας Ἐπισκέψεως τῆς Μακρονίτος καὶ εἰς τὰ με

X Θ. Λ

τεώροις ἐναποκειμένων γραμμάτων. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Βέη δημοιευθήσεται ἐν τῇ «Βυζαντίῳ», τῷ ἐπιστημονικῷ δργάνῳ τῆς Βυζαντιολογικῆς Ἐταιρείας.

Τὴν II Ἀπριλίου ὡμίλησεν ἐνώπιον τῶν ἑταίρων τῆς Βυζαντιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ ἄλλου περισσοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ κόσμου ὁ κ. Μ. Γούδας περὶ τῶν μεσαιωνικῶν χαραγμάτων πλοίων ἐπὶ τοῦ Θησέου. Τὰ μηνιαῖα τάναφερόμενα εἰς τὸ Βυζαντιακὸν ναυτικὸν εἶναι ἔλαχιστα καὶ ταῦτα σημαράς σημασίας. Ἐντεῦθεν δὲ, τι τυχόν δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν βυζαντιακῶν ναυτικῶν πραγμάτων εἶναι πάντοτε ἀσπασίως δεκτόν.

Ἐπὶ τῶν κιόνων καὶ τῶν τοίχων τοῦ Θησέου (ῶς καὶ τοῦ Παρθενῶνος) παρετήρησεν ὁ κ. Γούδας πολυάριθμα χαράγματα πλοίων. Ταῦτα εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα, καθ' ἄλλο, μεματρυμένως ἀπέδειξεν ὁ κ. Γούδας συσχετίσας αὐτὰ πρὸς ἄλλα μηνημεῖα βυζαντιακῶν πλοίων καὶ πρὸς τάναφερόμενα ἐν κειμένοις βυζαντιακῶν συγγραφέων σχετικῶς πρὸς πλοῖα. Οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἔχαραχθησαν τὰ πλοῖα ταῦτα ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ κιόνων τοῦ Θεοίου, εἶναι τῶν περὶ τὴν Ἀλώσιν τῆς Κωνσταντινούπολεως. Υπάρχουν καὶ τινὰ μεταγενέστερα; ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι μῆκης ἀρχαιοτέρων χαραγμάτων. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Γούδα, συνοδευομένη ἀλλώς τε ὑπὸ πολλῶν προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων, ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους κύκλους.

Προσεχῶς ἀνακοίνωσεν ἐν τῇ Βυζαντιολογικῇ Ἐταιρείᾳ ὑπὸ τῶν κ. κ. Ζολώτα, Κ. Μ. Ράλλη, Ι. Σβορόνου, Θ. Βορέα, Κ. Τριανταφυλλοπούλου, Σπ. Βάση, Κ. Β. Κωνσταντοπούλου.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

1 Μαΐου.— Αἱ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας θεωροῦνται διὰ βαίνουν εἰς βελτίωσιν, λέγεται μᾶλιστα διὰ προσεχῶς πρόκειται νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Γουπάρης, παρατούμενος, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινούπολει θέσιν τοῦ. — Οἱ Τουργόντες ἐτοιμάζει ἀποφασιστικήν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Μαλισσών. — Εἰς τὴν συνεννόησιν Πλαταιαρχείου καὶ Ἐξαρχίας προσχωροῦν καὶ οἱ Ἀρμενιοί. — Οἱ Βασιλεὺς θὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ Αἴξ-λε-Μπαίν κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου. — Η Γαλλικὴ ἐποτρατεία εὑρίσκει δυσκολίας εἰς τὸ Μαρόκον. — Ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθήμερου τοῦ Μαΐου ἀποκαθίστανται καὶ τυπικῶς αἱ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας σχέσεις ἀφικνουμένου ἐνταῦθα τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Ρουμανίας κ. Φλωρέσκου.

2 Μαΐου.— Η πολιτικὴ κατάστασις ἐν Τουρκίᾳ ἀπέβη διμαλωτέρα, ἐπελθούσης δριστικῆς συνεννόησεως μεταξὺ τῶν διίσταμένων. — Εἰς συνέλευσιν Ἀρμενίων ἐπισκόπων διὰ Πατριαρχῆς Ἀρμενίων ἐπέκρινες δριμύτατα τὴν κατάστασιν τῆς Ανατολῆς καὶ τὴν Τουρκικὴν πολιτικήν. — Ο βουλγαρικὸς τύπος ἔξαιστον ἔξαιρων τὸ ἀνορθωτικὸν ἔργον τὸ γνώμονον ἐν Ἐλλάδi. — Οἱ Ἀλβανοί λαμβάνουν νέα διτλα δ'. Ανθεριακῶν ιστιοφόρων. — Παρὰ τὴν πενθήμερον ἀνακωχήν, τὴν διποιαν ἔδωκεν ὁ Τουργόντες τοὺς Ἀλβανούς, προσέβαλεν αὐτοὺς διὰ συνολικῆς καὶ ἰσχυρᾶς ἐπιθέσεως παραστοῦντος. — Ο Μέγας Βεζέρης πληροφορῶν τὴν Βουλὴν διὰ τὸ σκοπούμενα σιδηροδρομικὰ ἔργα δὲν ἀνέφερε διὰ τὴν ἔνοσιν τῶν Ἑλληνοτουρκιῶν σιδηροδρόμων.

3 Μαΐου.— Αἱ Δυνάμεις ἀνεκοίνωσαν προφορικῶς εἰς τοὺς πρεσβευτάς τῆς Τουρκίας τὴν ἀπάντησίν των παραγγελασσοῦ, διὰ τοῦ Πύλη ἀναστείλη ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἀποστολὴν τῶν Καδήδων. — Βούλγαρος λοχαγὸς περιοδεύων ἀνά τὴν τουρκοβουλγαρικὴν μεθόριον ἐφορεύθη παρὰ Τουρκῶν στρατιωτῶν. — Εἰς τὴν Βουλὴν δὲ τὸν ουρανὸν τῶν Ἐσωτερικῶν εἰσηγήθη χθὲς τὸ περὶ Δήμων νομοσχέδιον τῆς Κυβερνήσεως.

4 Μαΐου.— Κατηγορήθη ἡ διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν Ὁξεφόδην διὰ ψήφων 156 κατὰ 79 καὶ κατέστη προαιρετική. — Τὸ ταξίδιον τοῦ Σουλτάνου εἰς τὴν Μακεδονίαν θὰ γίνη λίαν προσεχώς. — Αἱ ἐργασίαι τῆς τουρκικῆς Βουλῆς θὰ παραταθοῦν καθ' ὅλον τὸν Μάϊον, ἐπίζητον τῆς προφανῶς τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἐσπεύσην τῶν ψήφων τοῦ στρατολογικοῦ νομοσχέδιου, δι' οὗ θίγονται καιριώτατα αἱ προνοίαι τῶν ἐθνικοτήτων.

5 Μαΐου.— Κατ' αἱσθαλεῖς πληροφορίας μεταξὺ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἡρχισαν διεξαγόμεναι συνεννοήσεις σχετικαὶ πρὸς πόρτασιν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ μᾶς ἔξι αὐτῶν περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ διορισμοῦ καθηδάρων εἰς Κρήτην, διοριζομένων παρὰ τῶν Προστατίδων, οὕτως ὅστε νὰ ἴκανοποιηθοῦν ἐν μέρει αἱ τουρκικαὶ ἀξιώσεις τὸ τοιούτον θεωρεῖται καὶ πάλιν ὡς θίγον τὸ Κρητικὸν σύνταγμα καὶ προσδιόδιον νέαν φάσιν εἰς τὸ ξήτημα. — Ο ἐν Κωνσταντινούπολει πρεσβευτής τῆς Βουλγαρίας προεβή εἰς δρυμυτάτας παραστάσεις πρὸς τὴν Πύλην διὰ τὸν φόνον τοῦ Βουλγάρου λοχαγοῦ παρὰ τὰ σύνορα ξητῶν ὑπέρογκον ἀποξημάσιον. — Νέα υπερήμησις ἐπῆλθε τῶν ἐλληνικῶν χρεωγράφων εἰς τὸ χρηματιστήριον τοῦ Λογδίνου.

6 Μαΐου.— Ο Μουφτῆς Χανίων ἐδήλωσεν διὰ διορισμὸς καθηδάρων εἶναι ἐντελῶς περιττός, καθότι οἱ μουφτῆδες ἐπαρκοῦν τελείως εἰς τὰ καθηκόντα, ἀτίνα οὗτοι θὰ ἀναλάβουν. — Κατὰ τὴν προχθειστὴν συνεδρίασιν τῆς τουρκικῆς Βουλῆς ἐψηφίσθησαν ἀσυζητητὶ μυστικὰ κονδύλια καὶ ἀνερχόμενα εἰς 700 χιλιάδας φράγκων. — Εἰς συμπλοκάς μεταξὺ στρατοῦ καὶ ἐπαναστατῶν οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

7 Μαΐου.— Η διαμαρτυρία τοῦ Μουφτῆ Χανίων δημοσιεύεται εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἐφημερίδας. — Ο Κοπάστης, ἡγεμὼν τῆς νήσου Σάμου, ἐπαθε προσβολὴν ἡμιπληγίας. — Ζωηρὸς ἐρεμισμὸς ἐκδηλοῦται ἐν Βουλγαρίᾳ διὰ τὸν φόνον τοῦ λοχαγοῦ Γεωργίεφ. — Η τουρκικὴ κυβερνητικὴ βεβαιοῖ διὰ πρὸς τὸ διορισμὸν τῶν καθηδάρων εἰχε λάβῃ τὴν πρὸς τοῦτο συγκαταθέσει τῶν Δυνάμεων.

8 Μαΐου.— Η ἀποστολὴ τῶν καθηδάρων τείνει νὰ γυναγήσῃ κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν Δυνάμεων συνεννοήσεις. — Τὸ ἀναγραφέν εἰς τὰς ἐφημερίδας διὰ ἐγένοντο τουρκικαὶ παραστάσεις παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ Κυβερνήσει διὰ τὸ τηλεγράφημα Ἡράκλειον ἐλέγχεται φανταστικὸν καὶ διαφεύδεται ἐπισήμως. — Ο διευθυντὴς τοῦ ίδιατερού Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ Βασιλέως παραιτεῖται διὸ λόγους δύος ἀσκέτους πρὸς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ τηλεγραφήματος. — Σήμερον διοργανοῦται εἰς Σόφιαν συλλαλητήριον ἀντίτουρκιον διὰ τὸν φόνον τοῦ λοχαγοῦ. — Ἐκ πτώσεως ἀεροπλάνου εἰς Παρισίους ἐφονεύθη δὲ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ἐτραυματίσθη δὲ πρωθυπουργὸς Μονίς ἐπικινδύνως. — Εἰς τὴν Δούμαν ὑπεβλήθη σπόνδαιοτανον ναυτικὸν πρόγραμμα, προβλέποντος δαπάνας 750 ἑκατομ. φρ. διὰ τὴν ναυτήγησην στόλου τοῦ Εὔξείνου.

9 Μαΐου.— Αἱ τουρκικαὶ προσβεσίαι δημοσιεύουσιν εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν τύπον ἀνακοινωθέν, διὰ τοῦ ὅποιον δικαιολογοῦν τὸν διορισμὸν τῶν καθηδάρων. — Εἰς θεσσαλονίκην παρασκευάζεται συλλαλητήριον διαμαρτυρίας διὰ τὸ Κρητικὸν ξητημάτιον ἐξ ἀφορμῆς τῶν καθηδάρων καὶ τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ Βασιλέως Γεωργίου.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

“Η ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, ὑπὸ Περ. Δ. Ρεδιάδη ὑποτοποιάχον τοῦ Βασ. Ναυτικοῦ. Ἀθῆναι Βασιλικὴ Τυπογραφία Ραφτάνη - Παπαγεωφύριον 1911. Ἐκδοσίς δευτέρα δραχ. 3.

“Ο Ἀνθισμένος Δρόμος Στεφάνου Δάφνη. Νέα ποιητικὴ συλλογὴ Ἀθῆναι 1911. Τυπογρ. «Ἀθηνῶν» δρ. 2.